



**CRNA GORA
VLADA CRNE GORE
MINISTARSTVO UNUTRAŠNJIH POSLOVA
DIREKTORAT ZA ZAŠTITU I SPAŠAVANJE**

**STRATEGIJA ZA SMANJENJE RIZIKA OD
KATASTROFA ZA PERIOD 2025-2030
SA
AKCIONIM PLANOM ZA 2025-2026**

Oktober 2024. godine

1. UVOD.....	5
1.1. ZNAČAJ DONOŠENJA NOVOG STRATEŠKOG DOKUMENTA U OBLASTI SMANJENJA RIZIKA OD KATASTROFA	5
1.2. USAGLAŠENOST STRATEGIJE SA KROVNIM STRATEŠKIM DOKUMENTIMA	6
1.3. USAGLAŠENOST STRATEGIJE SA OSTALIM SEKTORSKIM STRATEŠKIM DOKUMENTIMA OD ZNAČAJA ZA PREDMETNU PODOBLAST JAVNE POLITIKE	10
1.4. USKLAĐENOST STRATEGIJE SA OBAVEZAMA KOJE PROIZILAZE IZ PREGOVORA ZA PRISTUPANJE EU I GLAVNIM SEKTORSKIM POLITIKAMA EU U OBLASTI SMANJENJA RIZIKA OD KATASTROFA	12
1.5. PREGLED MEĐUNARODNIH OBAVEZA CRNE GORE U OBLASTI SMANJENJA RIZIKA OD KATASTROFA	15
2. ANALIZA STANJA.....	17
2.1. PREGLED KLJUČNIH DOSTIGNUĆA I PREPORUKA IZ IMPLEMENTACIJE PRETHODNOG STRATEŠKOG DOKUMENTA	17
2.2. ANALIZA RIZIKA KOJI UGROŽAVAJU LJUDE, MATERIJALNA I KULTURNA DOBRA I ŽIVOTNU SREDINU	20
2.3. SWOT ANALIZA – SNAGE, SLABOSTI, ŠANSE I PRIJETNJE.....	37
2.4. DRVO PROBLEMA I DRVO RJEŠENJA.....	40
2.5. ANALIZA ZAINTERESOVANIH STRANA.....	42
2.6. RODNA RAVNOPRAVNOST I INKLUZIJA RANJIVIH KATEGORIJA STANOVNIŠTVA.....	60
3. VIZIJA, STRATEŠKI I OPERATIVNI CILJEVI S PRATEĆIM INDIKATORIMA USPJEHA	64
3.1. VIZIJA I MISIJA.....	64
3.2. RAZRADA STRATEŠKIH I OPERATIVNIH CILJEVA	65
3.3. RAZRADA KLJUČNIH AKTIVNOSTI ZA SPROVOĐENJE SVAKOG OD OPERATIVNIH CILJEVA	76
4. FINANSIJSKI OKVIR ZA SPROVOĐENJE STRATEGIJE	82
5. MEHANIZAM ZA MONITORING, IZVJEŠTAVANJE I EVALUACIJU.....	85
6. INFORMACIJA ZA JAVNOST O CILJEVIMA I OČEKIVANIM UČINCIMA STRATEGIJE U SKLADU S KOMUNIKACIONOM STRATEGIJOM VLADE CRNE GORE	99
7. PRATEĆI AKCIONI PLAN ZA 2025-2026. GODINU SA PROCJENOM TROŠKOVA.....	101

U izradi Strategije za smanjenje rizika od katastrofa za period 2025-2030 sa Akcionim planom za 2025/2026 godinu učestvovalo je 50 eksperata/kinja iz različitih institucija. Posebna pažnja posvećena je osiguravanju rodne ravnopravnosti i balansiranju sastava radne grupe, a u fazi pripreme strateškog dokumenta, učestvovala je i konsultantkinja koja je specijalizovana za pitanja rodne problematike.

Članovi Radne grupe za izradu Strategije za smanjenje rizika od katastrofa za period 2025-2030 sa Akcionim planom za 2025/2026 su:

Miodrag Bešović – Ministarstvo unutrašnjih poslova – Direktorat za zaštitu i spašavanje
Ljuban Tmušić – Ministarstvo unutrašnjih poslova – Direktorat za zaštitu i spašavanje
Vojin Vojinović – Ministarstvo unutrašnjih poslova – Direktorat za zaštitu i spašavanje
Kristina Palajsa – Ministarstvo unutrašnjih poslova – Direktorat za zaštitu i spašavanje
Slađana Živković – Ministarstvo unutrašnjih poslova – Direktorat za zaštitu i spašavanje
Ana Milošević – Ministarstvo unutrašnjih poslova – Direktorat za zaštitu i spašavanje
Zorica Marković – Ministarstvo unutrašnjih poslova – Direktorat za zaštitu i spašavanje
Methija Kuburović – Ministarstvo unutrašnjih poslova – Direktorat za zaštitu i spašavanje
Aida Dizdarević Džanković – Ministarstvo unutrašnjih poslova – Direktorat za zaštitu i spašavanje
Denisa Nurković – Ministarstvo unutrašnjih poslova – Direktorat za zaštitu i spašavanje
Lidija Petrone – Ministarstvo unutrašnjih poslova – Direktorat za zaštitu i spašavanje
Pera Pavlica – Ministarstvo unutrašnjih poslova – Direktorat za zaštitu i spašavanje
Branka Pejović – Ministarstvo unutrašnjih poslova – Direktorat za zaštitu i spašavanje
Petar Koprivica – Ministarstvo unutrašnjih poslova
Zoran Mijatović – Ministarstvo odbrane
Goran Petrušić – Crveni krst Crne Gore
Ana Popović – Ministarstvo energetike
Dobriła Vlahović – Ministarstvo kulture i medija
Milica Ojdanić – Ministarstvo vanjskih poslova
Dragana Babović – Ministarstvo prosvjete, nauke i inovacija
Sanja Čarapić – Ministarstvo saobraćaja
Danijela Čabarkapa – Ministarstvo ekologije, održivog razvoja i razvoja sjevera
Ranko Kankaraš – Ministarstvo poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede
Slobodan Stijepovic – JP Nacionalni parkovi Crne Gore
Mirjana Ljumović – Uprava za nekretnine
Zehra Demić – Uprava za gazdovanje šumama i lovištima
Vesna Bajović – Uprava za vode
Milica Stojadinović – Miličić – Zavod za geološka istraživanja
Radoje Novović – Zavod za školstvo
Slavica Micev – Zavod za hidrometeorologiju i seizmologiju
Milica Dašić – Ministarstvo zdravlja
Dražen Božović – Univerzitet Donja Gorica
Biljana Medenica – GIS

Vera Baturan – Ministarstvo unutrašnjih poslova – Direktorat za zaštitu i spašavanje
Boško Medenica – Ministarstvo unutrašnjih poslova – Direktorat za zaštitu i spašavanje
Nikola Goljević – Ministarstvo unutrašnjih poslova – Direktorat za zaštitu i spašavanje
Marijana Marković – Ministarstvo unutrašnjih poslova – Direktora za zaštitu i spašavanje
Slavica Đuranović – Ministarstvo unutrašnjih poslova – Direktorat za zaštitu i spašavanje
Zoran Asanović – Ministarstvo unutrašnjih poslova – Direktorat za zaštitu i spašavanje
Jasmin Nurković – Ministarstvo unutrašnjih poslova – Direktorat za zaštitu i spašavanje
Čedo Kaluđerović – Ministarstvo unutrašnjih poslova – Direktorat za zaštitu i spašavanje
Filip Vujošević – Ministarstvo unutrašnjih poslova
Dragana Božović – Ministarstvo unutrašnjih poslova
Jelena Krstović – Ministarstvo unutrašnjih poslova – Direktorat za zaštitu i spašavanje

U izradi ovog strateškog dokumenta doprinos dali i:

Sanja Elezović – Kancelarija UNDP
Ana Simonović – Kancelarij UNDP
Bojana Rakočević – Kancelarija UNDP
Borko Vulikić – Kancelarija UNDP
Marina Tomović – Kancelarija UNDP
Nina Perunović – Kancelarija UNDP
Aneta Kankaraš – Kancelarija za održivi razvoj

Skraćenice

AP – Akcioni plan
CECIS – Zajednički sistem komunikacije i informisanja u vanrednim situacijama
CERF – Centralni fond za reagovanje na hitne situacije
CKCG – Crveni Krst Crne Gore
Covid 19 – Zarazna bolest korona virusom
DPPI SEE – Inicijative za pripremljenost i prevenciju katastrofa u jugoistočnoj Evropi
DZS – Direktorat za zaštitu i spašavanje
EADRCC – Evro-atlanski centar za odgovore na katastrofe
EADRCC – Evro-atlantskim centrom za koordinaciju odgovora na katastrofe
EBRD – Evropska banka za obnovu i razvoj
ERCC – Centar za koordinaciju odgovora na vanredne situacije
EU – Evropska unija
GAP III – Treci Akcioni plan za rodnu ravnopravnost Evropske unije
GAP SF- Akcioni plan za rodnu ravnopravnost Sendai okvira
GIZ – Njemačka agencija za međunarodnu saradnju
GSV – Generalni sekretarijat Vlade
IAEA – Međunarodna agencija za atomsku energiju
INTERREG – Evropska teritorijalna saradnja
IPA CBC – Programi prekogranične saradnje Instrumenta za pretpristupnu pomoć
IPCC – Međuvladin panel o klimatskim promjenama
JICA – Japanska agencija za međunarodnu saradnju
JPNPCG – Javno preduzeće za nacionalne parkove Crne Gore
LGBTI – Lezbejke , gej, biseksualne, transrodne, interseksualne
MFCK – Međunarodna federacija Crvenog polumjeseca
MUP – Ministarstvo unutrašnjih poslova
MVP – Ministarstvo vanjskih poslova
NATO – Organizacija Sjevernoatlanskog sporazuma
NSNS – Nuklearna sigurnost i bezbjednost
NVO – Nevladine organizacije
OKC 112 – Operativno-komunikacionog centra 112
OSI – Osobe sa invaliditetom
UCPM – Mehanizam Unije za civilnu zaštitu
UN – Ujedinjene nacije
UNDP – Program Ujedinjenih nacija za razvoj
UNDRR – Kancelarija Ujedinjenih nacija za smanjenje rizika od katastrofa u Evropi i centralnoj Aziji
UNICEF – Fond Ujedinjenih nacija za djecu
UNOCHA – Kancelarija Ujedinjenih nacija za koordinaciju humanitarnih pitanja
WB – Svjetska banka
WHO – Svjetska zdravstvena organizacija
WMO – Svjetska meteorološka organizacija

1. Uvod

1.1. Značaj donošenja novog strateškog dokumenta u oblasti smanjenja rizika od katastrofa

Prirodnim i ljudskim aktivnostima izazvane katastrofe oduvijek su predstavljale jednu od najvećih prijetnji ljudskoj bezbjednosti, kvalitetu života, materijalnim i kulturnim dobrima, ekonomiji i društvu u cjelini. Klimatske promjene kroz porast temperature, promjenu obrazaca padavina, povećanje nivoa mora imaju veliki uticaj na učestalost i ozbiljnost ekstremnih vremenskih događaja i katastrofa. Opasnosti kao što su suše, požari, poplave, cikloni itd. su prirodne pojave i one iz godine u godinu postaju učestalije i povećavaju rizik po ljude, materijalna i kulturna dobra i životnu sredinu. Geološki rizici, odnosno zemljotresi, svojim razornim dejstvom u značajnoj mjeri određuju i mijenjaju karakteristike zajednice u oblastima gdje se dogode i veoma negativno determinišu razvojne komponente društva. Loše prostorno planiranje, nedovoljno poštovanje propisa vezanih za izgradnju objekata, nedostatak adekvatne pripreme za djelovanje u slučaju prirodnih i drugih katastrofa, svaku zajednicu čine veoma ranjivom i umanjuje njen nivo otpornosti.

Novi strateški dokument, Strategija za smanjenje rizika od katastrofa za period 2025-2030, sa Akcionim planom za 2025/2026 (u daljem tekstu Strategija) ima za cilj smanjenje i sprečavanje događanja novih rizika, te jačanje kapaciteta društva, državnih i lokalnih institucija u odgovoru na različite vrste prirodnih i drugih katastrofa. Elementarne (prirodne) nepogode, tehničko-tehnološke i druge nesreće su u porastu i svojom učestalošću, intenzitetom i nekada razornim dejstvom, značajno ometaju održivi razvoj cijelog društva, generišući nove rizike, te porast u štetama i gubicima u vezi sa katastrofama koje imaju ekonomski, socijalni, zdravstveni, kulturni i drugi uticaj.

Strategija je, po svojoj sadržini, dokument kojim se sistematski pristupa identifikovanju, procjeni i smanjenju rizika od katastrofa, s ciljem da promoviše održivi razvoj povećanjem otpornosti zajednice na sve katastrofe sa kojima se može suočiti i predstavlja izraz javne politike kojom se definišu ciljevi i zadaci u različitim vremenskim okvirima sa konkretnim ciljevima i indikatorima, čime se obezbjeđuje koncept efikasnog upravljanja rizicima od katastrofa.

U cilju smanjenja rizika od katastrofa, potrebno je fokusirati se na jačanje kapaciteta za upravljanje rizicima od katastrofa, kao i na umreženost svih institucija, relevantnih sektora i zainteresovanih strana na odgovarajućim nivoima za djelovanje u slučaju događanja katastrofa.

Svrha ovog dokumenta je da se kroz adekvatno mapiranje rizika od katastrofa i istraživanje ranjivosti zajednice postigne adekvatan nivo smanjenja rizika od katastrofa, čime se smanjuje ranjivost zajednice ublažavanjem efekata katastrofa, a jača održivi razvoj.

Cilj ove Strategije je da se doprinese adekvatnom razvoju sistema zaštite i spašavanja u Crnoj Gori, kako bi se sopstveni ljudski i materijalni resursi koristili na najefikasniji mogući način.

Strategija je kontinuitet Strategije za smanjenje rizika od katastrofa sa Dinamičkim planom aktivnosti za sprovođenje Strategije za period 2018 – 2023. godina, prioritarno fokusirana na realizaciju nerealizovanih aktivnosti iz prethodnog perioda i na analizu realizovanih aktivnosti, kako bi se adekvatno i ciljano sprovelo planiranje aktivnosti za naredni period, čime se značajno unaprijeđuje sistem zaštite i spašavanja kako na lokalnom, tako i na nacionalnom nivou.

1.2. Usaglašenost Strategije sa krovnim strateškim dokumentima

Srednjoročni program rada Vlade Crne Gore za period 2024-2027

Novi strateški dokument je u potpunosti usklađen sa Srednjoročnim programom rada Vlade Crne Gore za period 2024 – 2027. godina i zasnovan je na dokumentu koji mu je prethodio i kroz koji su sagledani postignuti efekti već sprovedene javne politike u oblasti smanjenja rizika od katastrofa, a kroz praćenje, ranije izvještavanje, odgovarajuće preporuke i evaluaciju, utvrđene su aktivnosti koje nijesu sprovedene prethodnim dokumentom i evidentirane su novim. Usvajanje Završnog izvještaja o realizaciji Akcionog plana za sprovođenje Strategije za smanjenje rizika od katastrofa 2018 – 2023. godina, za 2023. godinu definisano je Srednjoročnim programom rada Vlade Crne Gore za period 2024 – 2027. godina u dijelu tabelarnog prikaza obaveza u 2024. godini: prioritet 1 – Crna Gora je država vladavine prava i kredibilna članica EU i NATO, cilj 3 – Na pravdi se gradi jaka država, tematski dio TD 42. Ovim izvještajem su prikazani rezultati, aktivnosti i stepen ispunjenosti obaveza iz Akcionog plana za sprovođenje Strategije za smanjenje rizika od katastrofa 2018 – 2023. godina, za 2023. godinu i date preporuke za dalje sprovođenje Strategije. Donošenje Strategije definisano je Srednjoročnim programom rada Vlade Crne Gore za period 2024 – 2027. godina u dijelu tabelarnog prikaza obaveza u 2024. godini: prioritet 1 – Crna Gora je država vladavine prava i kredibilna članica EU i NATO, cilj 3 – Na pravdi se gradi jaka država, tematski dio TD 44. Novim strateškim dokumentom usljed novonastalih okolnosti utvrđeni su novi prioriteti i ciljevi koji su nastavak prethodnih.

Godišnji program rada Vlade Crne Gore za 2024. Godinu

Programom rada Vlade Crne Gore za 2024. godinu, kojim se definiše sprovođenje prioriteta 1 i postavljenog cilja 3 utvrđenih Srednjoročnim programom rada Vlade Crne Gore za period 2024 – 2027 godina, predviđeno je usvajanje Završnog izvještaja o realizaciji Akcionog plana za sprovođenje Strategije za smanjenje rizika od katastrofa 2018 – 2023. godina, za 2023. godinu i donošenje Strategije.

Program pristupanja Crne Gore Evropskoj uniji 2024 – 2027

Program pristupanja Crne Gore Evropskoj uniji (PPCG) je strateški dokument procesa evropske integracije Crne Gore koji definiše obim i dinamiku reformi koje su potrebne za usklađivanje Crne Gore sa pravnim poretkom Evropske unije i u njemu se navode ključne obaveze koje Crna Gora treba ispuniti na putu pristupanja EU. Jedna od ključnih obaveza koju Crna Gora treba da ispuni je donošenje Strategije. Programom pristupanja Crne Gore Evropskoj uniji 2024 – 2027 u okviru pregovaračkog poglavlja 27 – Životna sredina i klimatske promjene, u strateškom okviru za oblast F) civilna zaštita, definisano je donošenje Strategije sa periodom važenja od prvog kvartala 2025. godine do 2030. godine. Donošenjem Strategije, strateški dokument je u potpunosti usklađen sa Programom pristupanja Crne Gore Evropskoj uniji 2024 – 2027. U okviru pregovaračkog poglavlja 27 – Životna sredina i klimatske promjene Vlada Crne Gore je 18. februara 2021. godine donijela Akcioni plan za ispunjavanje završnih mjerila u poglavlju 27, koji predstavlja najvažniji dokument u ovoj oblasti, s obzirom na to da će implementacijom njime obuhvaćenih aktivnosti biti ispunjeni svi zahtjevi definisani od strane EU, kroz završna mjerila i kroz Zajedničku poziciju za poglavlje 27.

U oblasti civilne zaštite nije dobijeno završno mjerilo, ali je tim dokumentom u tački 9. Civilna zaštita podtačka I i definisan zahtjev iz Zajedničke pozicije EU za pregovaračko poglavlje 27 : „EU podsjeća na potrebu da Crna Gora nastavi rad na transpoziciji zahtjeva koji proizlaze iz potpisanog Sporazuma o učešću Crne Gore u Mehanizmu Unije za civilnu zaštitu, kao i za povezivanje sa Zajedničkim sistemom za komunikaciju i informisanje u vanrednim situacijama (CECIS). EU podsjeća da Crna Gora treba da uspostavi Sigurni trans-evropski servis za telematiku između administracija (sTESTA) između svog ministarstva, koje bi bilo odgovorno za komunikaciju, i Komisije, kao i sTESTA liniju s Ministarstvom unutrašnjih poslova. Ovo je preduslov za pristup CECIS-u.”

Crna Gora je odgovorila na zahtjev EU i u toku mjeseca decembra 2021. godine instalirana je oprema potrebna za uspostavljanje Sigurnog trans-evropskog servisa za telematiku između administracije (sTESTA), što predstavlja preduslov za povezivanje sa Zajedničkim sistemom za komunikaciju i informisanje u vanrednim situacijama (CECIS). Oprema je instalirana u za to predviđenim prostorijama Uprave policije. Povezivanje i korišćenje TESTA platforme garantuje automatsku verifikaciju i razmjenu podataka između Crne Gore i država potpisnica Konvencije o policijskoj saradnji u jugoistočnoj Evropi. Operativno komunikacioni centar 112 je u decembru mjesecu 2023. godine povezan sa Sigurnim transevropskim servisom za telematiku između administracije (sTESTA). Time su se stekli uslovi za pristup dvijema verzijama Zajedničkog sistema za komunikaciju i informisanje u vanrednim situacijama (CECIS), što se u potpunosti dogodilo u februaru 2024. godine.

Podtačkom II definisan je zahtjev iz Zajedničke pozicije EU za pregovaračko poglavlje 27. „EU poziva Crnu Goru da ojača saradnju između Ministarstva unutrašnjih poslova, odgovornog za civilnu zaštitu, i drugih relevantnih ministarstava odgovornih za upravljanje rizicima od katastrofa, posebno u vezi s upravljanjem poplavama i industrijskim nesrećama”.

Crna Gora je odgovorila na zahtjev EU i tokom prethodnih godina Ministarstvo unutrašnjih poslova – Direktorat za zaštitu i spašavanje u saradnji sa drugim ministarstvima i organima državne uprave iniciralo je izradu nacionalnih planova zaštite i spašavanja za različite vrste rizika (zemljotres 2018; požari 2018; poplave 2019; tehničko-tehnološke (industrijske) nesreće 2019; hemijski i biološki rizici 2021; klizišta i odroni 2021; radijacione-nuklearne nesreće 2023), koje je usvojila Vlada Crne Gore i čime je uspostavljen način koordinacije i rukovođenja u okviru sistema zaštite i spašavanja u našoj državi.

Ispunjavanjem oba prethodno navedena zahtjeva iz Zajedničke pozicije EU za pregovaračko poglavlje 27, podoblast civilna zaštita, sve obaveze su u potpunosti izvršene, čime su se stekli uslovi za privremeno zatvaranje ovog potpoglavlja.

U decembru 2021. godine završen je dokument Procjena rizika od katastrofa Crne Gore, kroz projekat koji je finansiran od strane Evropske komisije. Obaveza izrade nacionalne Procjene rizika od katastrofa, utvrđena je u tački 9.8 u Akcionom planu za ispunjavanje završnih mjerila u poglavlju 27, a proistekla je iz Strategije za smanjenje rizika od katastrofa sa Dinamičkim planom aktivnosti za sprovođenje Strategije za period 2018 – 2023. godina, koja obaveza se temeljila članstvom Crne Gore u Mehanizmu Unije za civilnu zaštitu. Sažetak dokumenta je dostavljen Evropskoj komisiji 14. decembra 2021. godine čime je u cjelosti ispunjena ova obaveza.

U septembru mjesecu 2023. godine uspješno je završena realizacija projekta Procjena sposobnosti upravljanja rizicima od katastrofa Crne Gore finansiranog od Evropske komisije. Procjena sposobnosti upravljanja rizicima od katastrofa Crne Gore je dokument koji sadrži detaljnu analizu administrativnih, tehničkih i finansijskih kapaciteta Crne Gore u odnosu na rizike koji su identifikovani u dokumentu Procjena rizika od katastrofa Crne Gore. Obaveza izrade ovog dokumenta utvrđena je u tački 9.9 u Akcionom planu za ispunjavanje završnih mjerila u poglavlju 27, a proistekla je iz Strategije za smanjenje rizika od katastrofa sa Dinamičkim planom aktivnosti za sprovođenje Strategije za period 2018 – 2023. godina. Dostavljanjem sažetka dokumenta Evropskoj komisiji u septembru 2023. godine u cjelosti je ispunjena i ova obaveza.

Nacionalna strategija održivog razvoja do 2030. godine

Nacionalna strategija održivog razvoja do 2030. godine je dokument dugoročne razvojne strategije Crne Gore kojom se definišu rješenja za održivo upravljanje sa četiri grupe nacionalnih resursa: ljudskim, društvenim, prirodnim i ekonomskim, kao ključnim prioritetima ukupnog održivog razvoja crnogorskog društva. Objektivno i integralno sagledavajući održivost nacionalnog razvoja, Crna Gora je među prvim državama u svijetu koja je u potpunosti prihvatila i u nacionalni sistem integrisala zahtjeve Ujedinjenih nacija utvrđene Agendom UN-a za održivi razvoj do 2030. godine. Ciljevi održivog razvoja sadržani Nacionalnom strategijom održivog razvoja do 2030. godine, cilj 3: Obezbijediti zdrave živote i promovisati dobrobit za sve ljude u svim uzrastima i cilj 11: Učiniti gradove i ljudska naselja inkluzivnim, bezbjednim, otpornim i održivim – definišu zadatke na osnaživanju kapaciteta Crne Gore za rano upozoravanje na rizike i upravljanje nacionalnim i globalnim rizicima, kao

i obavezu da se značajno poveća broj gradova i ljudskih naselja koja usvajaju i sprovode integrisane politike i planove za efikasnost resursa, ublažavanje i prilagođavanje klimatskim promjenama, otpornost na katastrofe, i izrađuju i sprovode holističko upravljanje rizicima od katastrofa u skladu sa Sendai okvirom.

Dakle, ciljevi Strategije za smanjenje rizika od katastrofa komplementarni su sa tematskim područjem 3 – Prirodni resursi - očuvanje prirodnog kapitala, odonosno direktno doprinose sprovođenju strateškog cilja 3.6 - Ublažiti uticaje prirodnih i antropogenih hazarda. Realizacijom strateških odnosno sprovođenjem aktivnosti u okviru operativnih ciljeva direktno se doprinosi sprovođenju prioriternih mjera NSOR 2030: 3.6.1 Unaprijediti razumijevanje rizika od hazarda; 3.6.2 Jačati institucionalni okvir za upravljanje rizicima od hazarda; 3.6.3 Investirati u smanjenje rizika i jačanje otpornosti prirodnih i društvenih sistema; 3.6.4 Unaprijediti spremnosti za odgovor na katastrofe i obnovu kroz oporavak, rehabilitaciju i rekonstrukciju. 3.6.5 Jačanje kapaciteta za adaptaciju na klimatske promjene.

Realizacija navedenih ciljeva pratiće se i kroz sprovođenje indiktora učinka, prevashodno: *Broj sprovedenih preventivnih aktivnosti za bolje predviđanje i Broj strateških, planskih i drugih akta za otpornije gradove* - kojim će se mjeriti srodni indikatori u NSOR strategiji: 1.5.3 *Broj zemalja sa nacionalnim i lokalnim strategijama za smanjenje rizika od katastrofa*; 11.b.1 *Udio lokalnih samouprava koje usvajaju i sprovode lokalne strategije za smanjenje rizika od katastrofa u skladu sa Okvirom za smanjenje rizika od katastrofa iz Sendaija (2015-2030)*; Za praćenja učinaka i mjerenja rezultata NSOR 2030 relevantni su i ostali indikatori učinka ovog strateškog dokumenta.

Fiskalna strategija 2021-2024. godine

Polazeći od identifikovanih izazova u oblasti smanjenja rizika od katastrofa, koji stoje pred Crnom Gorom na putu njenog društvenog i ekonomskog razvoja, a uvažavajući jedan od principa na kojem se temelji rad Vlade – zdravlje i zdrava životna sredina – strateški cilj ekonomske politike Crne Gore je: „ostvarenje pametnog, održivog i inkluzivnog ekonomskog rasta koji će doprinijeti unapređenju kvaliteta života svih njenih građana”.

Sprovođenje aktivnosti za smanjenje rizika od katastrofa finansiraće se iz budžeta Crne Gore, budžeta jedinica lokalnih samouprava, sredstvima fonda sredstava za zaštitu i spašavanje, kreditima, realizacijom programa i projekata finansiranih iz EU fondova i drugih međunarodnih organizacija, kao i drugim izvorima.

Vlada Crne Gore će obezbijediti budžet za svaku godinu primjene Strategije iz sopstvenih izvora i/ili iz odgovarajućih fondova međunarodne zajednice. Ukupan iznos sredstava, koji će iz državnog budžeta biti izdvajan u narednim godinama za finansiranje Strategije, zavisice od sredstava planiranih za ove namjene godišnjim zakonima o budžetu ključnih nosilaca aktivnosti predviđenih Strategijom.

1.3. Usaglašenost Strategije sa ostalim sektorskim strateškim dokumentima od značaja za predmetnu podoblast javne politike

Nacionalna Strategija u oblasti klimatskih promjena do 2030. godine

Vlada Crne Gore donijela je 17. septembra 2015. godine Nacionalnu strategiju u oblasti klimatskih promjena do 2030. godine. Ovim dokumentom **planirano je smanjenje gasova sa efektom staklene bašte u sektorima energetike, industrije i saobraćaja od 30 odsto do 2030. godine** u odnosu na baznu 1990. godinu, a njegov ključni efekat je kretanje Crne Gore prema niskokarbonskom društvu, što je jedan od najvažnijih ciljeva EU i predstavlja globalni trend. Ovaj strateški dokument ključni je instrument politike za upravljanje klimatskim promjenama u Crnoj Gori i ustanovljava obavezu Vlade da djeluje protiv klimatskih promjena na integrisan i multisektorski način, poštujući međunarodne obaveze koje je zemlja preuzela prema Okvirnoj konvenciji UN o klimatskim promjenama (UNFCCC). Istim se pružaju neophodne smjernice za mjere mitigacije, odnosno ublažavanja klimatskih promjena i adaptacije na klimatske promjene. Navedenim dokumentom u poglavlju „Ublažavanje klimatskih promjena“, dat je pregled mjera mitigacije do kraja 2030. godine i za jedan od ključnih sektora: šumarstvo. Operativnim ciljem, citiranog strateškog dokumenta, “Mjere mitigacije Šumarstvo”: 1) Ministarstvo unutrašnjih poslova, Direktorat za zaštitu i spašavanje redovno inovira predlog Nacionalnog plana zaštite i spašavanja od požara, koga donosi Vlada Crne Gore, stvarajući adekvatne uslove na sprovođenju mjera i aktivnosti zaštite i spašavanja od požara u šumama i na otvorenom prostoru koordiniranjem, rukovođenjem i saradnjom ministarstava, organa državne uprave, jedinica lokalne samouprave i privrednih društava, subjektima nadležnim za djelovanje u slučaju nastanka požara u šumama i na otvorenom prostoru; 2) Ministarstvo unutrašnjih poslova, Direktorat za zaštitu i spašavanje u skladu sa zakonom, doprinosi izradi opštinskih planova zaštite i spašavanja od požara, kao i preduzetnih planova zaštite i spašavanja od požara, koji sadrže preventivne, operativne i sanacione mjere za efikasnu zaštitu šuma od požara, kao i pregled potrebnih materijalno-tehničkih sredstava i opreme, te potrebno ljudstvo za adekvatnu zaštitu šuma od požara; 3) Ministarstvo unutrašnjih poslova, Direktorat za zaštitu i spašavanje, u saradnji sa državnim organima, organima državne uprave, akademskom i NVO zajednicom u decembru 2021. godine, izradilo je dokument Procjena rizika od katastrofa Crne Gore kojim je obrađen rizik od šumskih požara i požara na otvorenom prostoru kao jedan od primarnih rizika koji ugrožavaju teritoriju Crne Gore, kojim rizikom je obrađeno 6 mogućih scenarija požara (3 scenarija za najvjerovatniji neželjeni događaj i 3 scenarija za događaj sa najgorim mogućim posljedicama); 4) Ministarstvo unutrašnjih poslova permanentno ulaže potrebne resurse u održavanju vazduhoplova i postojeće opreme jedinice za gašenje požara iz vazduha.

Strategija i Nacionalna strategija u oblasti klimatskih promjena do 2030. godine su međusobno usklađeni dokumenti, jer su njihovi prioriteti i ciljevi apsolutno usklađeni na nivou definisanih ključnih mjera i relevantnih aktivnosti za realizaciju javne politike u oblasti smanjenja rizika od katastrofa.

Adaptacija na klimatske promjene i smanjenje rizika od katastrofa rezultiraju umanjivanju stepena ranjivosti na varijabilnost klime, hazarde i ekstremne događaje, implicirajući koherentnost oba navedena dokumenta, čineći ih međusobno usklađenim.

Evidentno, citirana dokumenta su međusobno usklađena, jer tretiraju međusobno povezana pitanja sa zajedničkim ciljem: da se poveća otpornost ljudske zajednice i ekosistema na klimatske promjene i rizike od katastrofa.

Važno je napomenuti da obje strategije prepoznaju važnost međunarodne i regionalne saradnje u ostvarivanju svojih ciljeva, bilo kroz prilagođavanje klimatskim promjenama ili kroz koordinaciju u slučaju prirodnih i drugih katastrofa.

Strategija upravljanja vodama Crne Gore 2018 – 2035

Vlada Crne Gore je 30. juna 2017. godine donijela Strategiju upravljanja vodama Crne Gore, planski dokument kojim se utvrđuju dugoročni pravci upravljanja vodama i u kome su, pored prikaza društveno-ekonomskog okvira i prirodnih karakteristika, obrađeni postojeće stanje vodnih resursa i način njihovog korišćenja i zaštite, definisani ciljevi i strateške odrednice sprovođenja upravljanja vodama u Crnoj Gori, kao i strateški i operativni ciljevi neophodni za sprovođenje reformi i razvoj sektora voda. Jedan od strateških ciljeva definisanih Strategijom upravljanja vodama Crne Gore je: Smanjenje rizika od štetnog dejstva voda. Zaštita od štetnog dejstva voda sprovodi se u cilju preventivnog djelovanja i stvaranja uslova za: smanjenje mogućnosti nastanka poplava; smanjenje štetnih posljedica od poplava po zdravlje ljudi, životnu sredinu, kulturnu baštinu i privredu; obezbjeđivanje uslova za zaštitu i održivo korišćenje voda i zaštitu i unapređenje životne sredine. Ministarstvo unutrašnjih poslova – Direktorat za zaštitu i spašavanje je jedna od institucija koja je nadležna za sprovođenje preventivnih, operativnih i sanacionih mjera zaštite i spašavanja od poplava shodno planovima zaštite i spašavanja od poplava na nacionalnom i lokalnom nivou. Strategija je usklađena sa ovim dokumentom u svim segmentima, koji tretiraju pitanja od značaja za realizaciju javne politike u oblasti smanjenja rizika od katastrofa.

Orodjenost Strategije

Nacionalnom strategijom rodne ravnopravnosti 2021-2025. godine sa Akcionim planom 2021-2022. godine u okviru Operativnog cilja 3, definisana je mjera 3.7: Procijeniti uticaj i sprovesti mjere prevencije kako bi se umanjio negativan uticaj klimatskih promjena i prirodnih katastrofa na zdravlje žena, muškaraca, osoba drugačijih polnih i rodnih identiteta, kao i marginalizovanih i posebno osjetljivih osoba i grupa. Ovaj cilj je inkorporiran u Strategiju kroz aktivnosti na pojačanju otpornosti i adaptivnosti na opasnosti izazvane klimatskim promjenama i prirodnim

katastrofama u segmentu zdravlja žena, muškaraca, osoba drugačijih polnih i rodni identiteta, kao i marginalizovanih i posebno osjetljivih osoba i grupa. Strategija je rodno odgovoran dokument, inkluzivan u pristupu smanjenja rizika od katastrofa za cijelo stanovništvo i usklađen je sa Zakonom o rodnoj ravnopravnosti, koji u osnovnim odredbama proklamuje ravnopravno učešće žena i muškaraca, kao i lica drukčijih rodni identiteta u svim oblastima javnog i privatnog sektora, kao i jednak položaj i jednake mogućnosti za ostvarivanje svih prava i sloboda. U skladu sa Zakonom, u Strategiji se, pored navedenog cilja vezanog za zdravlje, takođe podstiče nediskriminatorno učešće žena, djece i mladih, osoba sa invaliditetom i ostalih grupa u cjelokupnom procesu smanjenja rizika od katastrofa.

1.4. Usklađenost Strategije sa obavezama koje proizilaze iz pregovora za pristupanje EU i glavnim sektorskim politikama EU u oblasti smanjenja rizika od katastrofa

Crna Gora je predvodnik u regionu u procesu evropskih integracija. Pristupni pregovori Crne Gore sa Evropskom unijom otvoreni su 29. juna 2012. godine. Do sada je otvoreno 33 poglavlja, od kojih su tri privremeno zatvorena. Sa Crnom Gorom je započet novi pristup u pregovorima, po kome su otvorena dva pregovaračka poglavlja i ona će ostati otvorena do kraja pregovaračkog procesa. Ministarstvo unutrašnjih poslova, je nadležno za oblast pravne tekovine EU, koja se odnosi na pregovaračko poglavlje 27 Životna sredina i klimatske promjene, podoblast 9 civilna zaštita, koje je otvoreno 10. decembra 2018. godine u Briselu. Ovo poglavlje je jedno od najkompleksnijih pregovaračkih poglavlja, kako zbog tema kojima se bavi, tako i zbog velikih finansijskih sredstava koja su neophodna za ispunjavanje obaveza u okviru ovog poglavlja.

Kao država kandidatkinja, Crna Gora od EU dobija finansijsku pomoć u okviru Instrumenta za pretpristupnu podršku (IPA). U periodu 2007.-2013. (IPA I), na raspolaganju je imala 235,2 miliona eura, dok je za period 2014.-2020. (IPA II) za Crnu Goru opredijeljeno 270,5 miliona eura. Analiza finansijskih potreba za ispunjavanje završnih mjerila u poglavlju 27, da bi se u periodu 2021-2025. realizovale planirane aktivnosti u Akcionom planu za ispunjavanje završnih mjerila, je na nivou od 483,076,838 €, a ulaganja iz sredstava pretpristupne podrške – IPA planirana su u iznosu od 15%. Međutim, za **pregovaračko poglavlje 27, podoblast civilna zaštita, sve obaveze su u potpunosti izvršene, čime su se stekli uslovi za privremeno zatvaranje ovog potpoglavlja.**

Strategija je usklađena sa procesom EU integracija, a kompatibilnost je detaljno prezentirana u dijelu Strategije označenom Program pristupanja Crne Gore Evropskoj uniji 2024 – 2027. Kao država kandidatkinja za članstvo u EU, Crna Gora se obavezala da će realizovati ciljeve kojima se smanjuje rizik od katastrofa, koji su postavljeni u zakonodavnim i strateškim dokumentima koje usvajaju Evropska komisija i Savjet Evrope. Strategija je usklađena sa EU politikama u ovoj oblasti, od kojih je najznačajniji Sporazum o stabilizaciji i pridruživanju EU

koji je Crna Gora u Luksemburgu potpisala 2007. godine i ratifikovala iste godine, a stupio je na snagu 1. maja 2010. godine i kojim je **obavezna** da:

- osigura, na bazi ustavnih odredbi poštovanje ljudskih prava i sloboda svih njenih građana i građanki smanjenjem rizika od katastrofa, jačanjem nacionalne i regionalne bezbjednosti u pogledu nuklearne bezbjednosti (član 110 Sporazuma);
- razvija i jača saradnju u oblasti životne sredine zaustavljanjem daljeg degradiranja životne sredine i unaprjeđenjem situacije u oblasti životne sredine podstičući održivi razvoj, fokusirajući se na značajno smanjenje zagađenja vazduha i vode na lokalnom, regionalnom i prekograničnom nivou (član 111 Sporazuma).

U slučaju radijacionog, odnosno nuklearnog hazarda koji na teritoriji Crne Gore može imati negativne posljedice po stanovništvo i životnu sredinu, relevantan dokument, koji je Vlada Crne Gore donijela u novembru 2022. godine je Nacionalni plan zaštite i spašavanja od radijacionih i nuklearnih nesreća čiju je izradu koordiniralo Ministarstvo unutrašnjih poslova, koji dokument definiše pripremljenost i odgovor u konkretnim hitnim slučajevima za adekvatno djelovanje i razradu projekata za jačanje sposobnosti za ublažavanje radijacionih i nuklearnih rizika. U tom smislu, ovaj nacionalni plan je osnov usklađenosti Strategije i citiranog sporazuma, odnosno usklađenosti Strategije sa obavezama koje proizilaze iz pregovora za pristupanje EU.

Strategija ima direktne i indirektne efekte na: stanovništvo, biodiverzitet, prirodne resurse (zemljište, vodu, vazduh i klimu), materijalna dobra i kulturno nasleđe kojom se unaprjeđuju situacije u oblasti životne sredine i podstiče održivi razvoj, te u tom pogledu *ipso facto* predstavlja strateški dokument usklađen sa obavezama koje proizilaze iz pregovora za pristupanje EU.

Evropska saradnja na planu smanjenja rizika od katastrofa se odvija pored EU i u okviru Savjeta Evrope i Ekonomske komisije UN za Evropu, kojom potpredsjedava Crna Gora do sredine aprila 2025. godine. Savjet Evrope je rezolucijom Komiteta ministara (Rezolucija 87/2) stvorio međuvladin forum za saradnju na prevenciji i zaštiti od katastrofa i organizaciji ublažavanja velikih prirodnih i tehnoloških nesreća, danas poznat kao EUROPA Sporazum o velikim opasnostima (EUROPA Major Hazard Agreement). EUROPA Sporazum o velikim opasnostima je platforma za saradnju u oblasti velikih prirodnih i tehnoloških katastrofa. Njegovo polje nadležnosti pokriva posebno smanjenje rizika od katastrofa: znanja, prevencije, pripravnosti, upravljanja rizikom i postkrizne analize. *Ovaj forum podržava nacionalne pravne okvire i jača institucionalne okvire država za odgovor na katastrofe.* Angažman Ekonomske komisije UN za Evropu (UNECE) na ovom polju doprinio je zaključivanju nekoliko međunarodnih ugovora iz oblasti zaštite životne sredine (Konvencija o zaštiti i korišćenju međunarodnih vodotokova i međunarodnih jezera iz 1992. godine i Konvencija o prekograničnim efektima industrijskih akcidenata iz iste godine), koji imaju implikacije na mogućnost adekvatnog odgovora na međunarodne katastrofe. Prva konvencija poziva države na saradnju u smanjenju formalnosti za prelazak granice, obezbjeđivanje potrebnih uređaja za kontrolu poplava i saradnju u odgovoru na njih, kao i u snošenju troškova. Druga konvencija ima poseban aneks o pitanjima uzajamne pomoći, uključujući pružanje pomoći u ljudstvu,

opremi i uslugama državi pogođenoj industrijskim akcidentom i pitanjima koja tangiraju imunitet osoblja i olakšanje prelaska granice.

Strategija je usklađena i sa Evropskim zelenim planom, Evropske komisije, koji je ista u decembru mjesecu 2019. godine predstavila kao paket mjera u području politika kojim se želi osigurati zelena tranzicija EU-a, pri čemu je krajnji cilj postići klimatsku neutralnost do 2050. godine.

Ministarstvo unutrašnjih poslova, Direktorat za zaštitu i spašavanje, mjerama mitigacije za sektor šumarstva doprinosi ublažavanja klimatskih promjena, koje mjere mitigacije su prezentirane u dijelu Strategije, kojim se objašnjava usaglašenost iste sa Nacionalnom Strategijom u oblasti klimatskih promjena do 2030. godine.

Katastrofe i opasnosti su velika prijetnja za cijelo stanovništvo. Međutim, socijalna nejednakost neke osobe čini ranjivijima za štetne posljedice od katastrofa od ostalih. Rod i invaliditet su dva faktora koja utiču na ranjivost. Žene i osobe sa invaliditetom su nedovoljno zastupljeni kako u kreiranju politika, tako i u obukama za pripremljenost zajednica i upravljanju vanrednim situacijama. To znači da je potreban inkluzivniji pristup da bismo povećali otpornost svih ljudi, koji je definisan značajnim međunarodnim dokumentima:

- 1) Pariskim sporazumom o klimatskim promjenama (UNFCCC), koji je Crna Gora ratifikovala u oktobru 2017. godine i time se obavezala da prilikom planiranja mjera za adaptaciju na klimatske promjene uzme u obzir i različite potrebe žena i muškaraca, njihov način života, te njihovu sposobnost prilagođavanja na klimatske promjene, što implicira obavezu da organizuje svoje administrativne kapacitete tako da bude u stanju da definiše svoje odgovore na klimatske promjene koji će biti usklađeni sa specifičnim potrebama žena i muškaraca;
- 2) Konvencijom o eliminaciji svih oblika diskriminacije žena (CEDAW), koju je Crna Gora ratifikovala 1981. godine, osnovom koje je uspostavljen Komitet za eliminaciju **svih** oblika diskriminacije žena u svrhu praćenja primjene Konvencije, pa i u pogledu rodnih dimenzija smanjenja rizika od katastrofa u kontekstu klimatskih promjena.

Ova dva navedena dokumenta, u oblasti smanjenja rizika od katastrofa, su osnov Evropske strategije za rodnu ravnopravnost 2020–2025 godine, Evropske povelje o rodnoj ravnopravnosti na lokalnom nivou iz 2006. godine i Akcionog plana Evropske unije za rodnu ravnopravnost (GAP) III za period od 2021. do 2025. godine (EU produžava trajanje Plana djelovanja za rodnu ravnopravnost od 2025. do 2027. godine).

Evidentno, Strategija je u potpunosti kompatibilna navedenim dokumentima, koji definišu rodne politike na nivou EU, jer se tretiraju međusobno povezana pitanja sa zajedničkim ciljem: da se poveća otpornost ljudske zajednice na klimatske promjene i rizike od katastrofa.

1.5. Pregled međunarodnih obaveza Crne Gore u oblasti smanjenja rizika od katastrofa

Usklađenost sa međunarodnim obavezama

Za efikasan odgovor na rizike od katastrofa, pored lokalnog i nacionalnog nivoa, veoma je važna međunarodna saradnja, jer kada se katastrofe dogode često se pogođene zemlje ne mogu izboriti sa njihovim posljedicama bez međunarodne pomoći. Na tim saznanjima i potrebama je u sistemu Ujedinjenih nacija i ostalim regionalnim i međunarodnim organizacijama, kao i na bilateralnom planu, razvijena intenzivna saradnja. Ona je do sada rezultirala zaključivanjem jednog broja značajnih konvencija i daleko većim brojem bilateralnih ugovora. Bitan aspekt Strategije je međunarodna, regionalna i prekogranična saradnja, a Crna Gora je posvećena unapređenju regionalne i međunarodne saradnje.

Strategija je dokument kontinuiteta prethodnog dokumenta ovog tipa, kojim se dosljedno ispunjavaju preuzete međunarodne obaveze Crne Gore koje su implementirane u nacionalni pravni i strateški okvir, i to:

Opšte međunarodne obaveze: Brojni multilateralni međunarodni ugovori koji su od direktnog ili indirektnog značaja za oblast smanjenja rizika od katastrofa, koji se primjenjuju u situacijama prirodnih ili ljudskim aktivnostima prouzrokovanih katastrofa, klasifikovani su: 1) na one koji garantuju ljudska prava u situacijama katastrofa; 2) na one koji se tiču međunarodne humanitarne pomoći i 3) na one koji se tiču međunarodnog odgovora na rizike od katastrofa.

Sendai okvir za smanjenje rizika od katastrofa 2015-2030.: Okvir za smanjenje rizika od katastrofa iz Sendaija za period 2015 – 2030. godina je međunarodni dokument globalnog karaktera koji je usvojilo 187 zemalja članica Ujedinjenih nacija, uključujući i Crnu Goru, na Svjetskoj konferenciji koja je održana u periodu od 14. do 18. marta 2015. godine u Sendaiju u Japanu i koji je prihvatila Generalna skupština Ujedinjenih nacija. Nasljednik je Hjogo okvira: Izgradnja otpornosti naroda i zajednica na katastrofe, koji je bio na snazi od 2005. do 2015. godine kao prvi sveobuhvatni međunarodni sporazum u oblasti smanjenja rizika od katastrofa.

Zemlje članice Ujedinjenih nacija su naglasile potrebu smanjenja rizika od katastrofa i prilagođavanja klimatskim promjenama kada su postavljeni ciljevi održivog razvoja. Sendai okvir prepoznaje državne institucije kao primarne aktere odgovorne za smanjenje rizika od katastrofa i nalaže da se ta odgovornost dijeli sa drugim akterima, uključujući lokalne vlasti, privatni sektor, nevladin sektor i druge. **Sendai okvirom izražena je potreba za fokusiranim djelovanjem Crne Gore kroz 4 prioriteta i sedam globalnih ciljeva.**

Zakonom o međunarodnoj razvojnoj saradnji i međunarodnoj humanitarnoj pomoći iz aprila 2024. godine, koji je usklađen sa Regulativom Savjeta (EZ) br. 1257/96 o humanitarnoj pomoći od 20. juna 1996 i Evropskim konsenzusom o humanitarnoj pomoći (2007) i u skladu je s

načelima datim u članu 214 Ugovora o funkcionisanju Evropske unije (UFEU) - promovise se koherentnost sistema, sektora i organizacija koje upravljaju međunarodnom razvojnom i humanitarnom pomoći, a što se odnosi i na rizike od katastrofa, saglasno prioritetima Sendai okvira vezanim za otpornost.

Evropski mehanizmi saradnje: Dva su ključna područja od značaja za međunarodni odgovor na katastrofe: humanitarna pomoć i saradnja u oblasti civilne zaštite. U obje oblasti djeluje Generalni direktorat za evropsku civilnu zaštitu i aktivnosti humanitarne pomoći preko Centra za koordinaciju odgovora u vanrednim situacijama, kojim se od država članica Mehanizma, pa i Crne Gore kao kandidata za ulazak u Evropsku uniju, zahtijeva uspostavljanje timova radi eventualnog pružanja pomoći u okviru zemalja članica Mehanizma i van EU. Za oblast humanitarne pomoći postoje odgovarajući propisi EU, koji se odnose na pružanje pomoći državama članicama koji obavezuju Crnu Goru, ali i temelje njeno pravo na istu. U oblasti civilne zaštite Savjet EU je usvojio nekoliko odluka i rezolucija. Odlukom iz 2001. godine (Odluka 2001/792/EC), ustanovljen je pomenuti Mehanizam EU za civilnu zaštitu, odnosno tadašnji Mehanizam Zajednice za civilnu zaštitu, a Odlukom iz 2013. godine koja je u primjeni od 1. januara 2014. godine, Mehanizam Unije za civilnu zaštitu usmjeren je na jačanje saradnje između Unije i država članica i olakšavanje koordinacije u području civilne zaštite kako bi se poboljšala djelotvornost sistema za prevenciju, pripremljenost i odgovor na prirodne katastrofe i katastrofe uzrokovane ljudskim djelovanjem, te ustanovljena detaljna pravila za zahtjeve za pružanje pomoći i odgovore na te zahtjeve.

NATO saradnja za pružanje pomoći u slučaju katastrofa: NATO saradnja za pružanje pomoći u slučaju katastrofa se primjenjuje između članica ove organizacije i obavezuje Crnu Goru za pružanje pomoći u slučaju katastrofa, ali i temelji njeno pravo na istu. Na polju ublažavanja međunarodnih katastrofa osnovan je Evroatlanski koordinacioni centar za odgovor na katastrofe (Euro-Atlantic Disaster Response Coordination Centre - EADRCC), odgovoran za koordinaciju pomoći zemljama članicama u slučaju katastrofa. Članice NATO-a i partnerske zemlje usvojile su Memorandum o razumijevanju, koji olakšava prekogranični transport civila angažovanih od strane NATO u operacijama odgovora na katastrofe.

Regionalna saradnja u Jugoistočnoj Evropi: Crna Gora je zajedno sa još devet zemalja članica Inicijative za pripremljenost i prevenciju katastrofa u jugoistočnoj Evropi (DPPI SEE). Riječ je o regionalnoj inicijativi koja se bavi smanjenjem rizika od katastrofa i koja okuplja zemlje Jugoistočne Evrope (Albaniju, Bosnu i Hercegovinu, Bugarsku, Hrvatsku, Sjevernu Makedoniju, Crnu Goru, Rumuniju, Srbiju, Sloveniju i Tursku). Inicijativa doprinosi izgradnji institucionalnih kapaciteta organizacija nadležnih za poslove civilne zaštite, zaštite i spašavanja i smanjenja rizika od katastrofa kako bi se poboljšala pripremljenost i prevencija katastrofa u zemljama regiona jugoistočne Evrope.

Bilateralni sporazumi: Crna Gora je zaključila bilateralne sporazume o saradnji i pomoći u slučaju prirodnih i drugih katastrofa sa Republikom Grčkom, Republikom Slovačkom, Ukrajinom, Republikom Slovenijom, Republikom Srbijom, Republikom Sjevernom Makedonijom, Republikom Hrvatskom, Bosnom i Hercegovinom, Republikom Albanijom, Republikom Turskom, Republikom Azerbejdžan, Republikom Bugarskom. Ministarstvo unutrašnjih poslova Crne Gore i Ministarstvo za vanredne situacije Republike Jermenije

potpisali su Memorandum o razumijevanju u oblasti sprečavanja nastanka vanrednih situacija i odgovora na njih.

Procjena uticaja na životnu sredinu

Prirodne i tehničko-tehnološke katastrofe su u porastu i svojom učestalošću i nekada razornim dejstvom, značajno ometaju održivi razvoj cijelog društva, generišući nove rizike i porast šteta i gubitaka u vezi sa katastrofama. Sprovođenje aktivnosti iz Strategije ima direktni i indirektni uticaj na stanovništvo, materijalna dobra, kulturna dobra i u značajnoj mjeri opredjeljuje razvoj društva i zajednice u cjelini.

Zakonom o strateškoj procjeni uticaja na životnu sredinu (član 5 stav 3 alineja 2) definisano je da se izrada Strateške procjene uticaja na životnu sredinu ne vrši za planove i programe namijenjene ublažavanju i otklanjanju posljedica elementarnih nepogoda. Imajuću u vidu činjenicu da bavljenje pitanjima smanjenja rizika od katastrofa iz ove Strategije obuhvata oblasti povezane sa elementarnim nepogodama, jasno je da pri izradi Strategije nije potrebno raditi na Strateškoj procjeni.

Ovo naročito proizilazi nakon procesa popunjavanja Upitnika za stratešku procjenu uticaja na životnu sredinu (strana 111 Metodologije) koji obuhvata elemente strateške procjene uticaja na životnu sredinu počev od opštih pitanja, preko usklađenosti sa Evropskim zelenim dogovorom, do usklađenosti sa Nacionalnom strategijom održivog razvoja do 2030. godine, gdje je jasno da nijesu utvrđeni pozitivni ishodi u okviru kriterijuma provjere kvaliteta tj. da je ukupan odgovor negativan.

2. Analiza stanja

2.1. Pregled ključnih dostignuća i preporuka iz implementacije prethodnog strateškog dokumenta

Ključne prepreke tokom faze implementacije su se odnosile na nemogućnost finansiranja određenih aktivnosti i nedostatak odgovornosti i vlasništva nad rezultatima koji su u nadležnosti uključenih institucija, kao i politička nestabilnost u proteklom periodu, koja je uticala na kadrovske promjene, te gubitak institucionalne memorije i institucionalnih kapaciteta. Dodatno, iako je veliki broj intervjuisanih sagovornika/ca istakao da se implementacijom Strategije unaprijedila međuinstitucionalna saradnja i komunikacija, u pojedinačnim slučajevima je to predstavljalo izazov. Na centralnom nivou, promjena vlasti je uzrokovala promjenu matičnih institucija određenih aktera u Strategiji (Zavod za geološka istraživanja), što je zbog nepreciznog normativnog okvira dodatno uticalo na nerazjašnjene nadležnosti ove institucije, te je onemogućilo da direktno bude uključena u implementaciju u

mjeri u kojoj je to predviđeno Strategijom. Političke promjene su imale uticaj i na lokalnom nivou, konkretno u dijelu aktivnosti za koje su bile zadužene lokalne službe zaštite i spašavanja, koje su pod ingerencijom lokalnih samouprava. Po mišljenju sagovornika/ca intervjua, politička zapošljavanja i odliv stručnog kadra dovode do nerazumijevanja obaveza i nedostatka odgovornosti za aktivnosti u oblasti smanjenja rizika od katastrofa, što se dodatno odrazilo na visok broj nerealizovanih aktivnosti.

Pored navedenih izazova i prepreka, kašnjenja u implementaciji su djelimično uzrokovana i pandemijom koronavirusa, kao i sajber napadima, koji su ograničili uključene institucije da ažurno sprovedu planirane aktivnosti i o tome izvijeste Direktoratu. Direktoratu je često dobijao neprecizne podatke tokom izvještajnog perioda, posebno u dijelu koji se odnosi na finansijsko izvještavanje, zbog čega je iznos ukupnih utrošenih sredstava za sprovođenje aktivnosti Strategije okviran i po mišljenju službenika Direktorata nije konačan.

Sa druge strane, Strategija je i uspostavila pojedine dobre prakse, prije svega u polju promocije i edukacije građana/ki, te uključivanjem tema zaštite i spašavanja u nastavni program i pilotiranjem tih predmeta u pet škola. Takođe, dodatna vrijednost Strategije se ogleda i u unapređenju horizontalne saradnje, preciznije povezivanjem institucija koje do implementacije Strategije nijesu imale priliku da komuniciraju i blisko saraduju. Dodatno, u okviru Strategije su donešena i dva važna dokumenta - *Procjena rizika od katastrofa Crne Gore* i *Procjena sposobnosti upravljanja rizicima od katastrofa Crne Gore*, što predstavlja važan osnov za implementaciju daljih aktivnosti u ovoj oblasti.

Konačno, treba imati u vidu da se Strategija za smanjenje rizika od katastrofa 2018-2023, sprovodila prvi put u Crnoj Gori. Direktoratu za zaštitu i spašavanje MUP-a je, kao glavni nosilac Strategije, imao težak zadatak po pitanju koordinacije brojnih donosilaca odluka i aktivnosti, gdje je, po mišljenju gotovo svih ispitanika intervjua, nerijetko premašivao svoje odgovornosti i kapacitete realizacijom mnogobrojnih aktivnosti. Direktoratu je uspio da poveže institucije na centralnom i lokalnom nivou i u saradnji sa njima, i pored brojnih brojnih internih i eksternih izazova, postigne 51% realizacije planiranih aktivnosti, što znači da je od ukupno 105 aktivnosti predviđenih Strategijom, realizovano je 53, nije realizovano 38, a djelimično je realizovano 14 aktivnosti. Realizacijom označenih aktivnosti je osiguran zamah za planiranje naredne Strategije za smanjenje rizika od katastrofa, čija neupitna relevantnost predstavlja krucijalan okvir za njen nastavak i, u odnosu na primjenu naučenih lekcija, efikasniju pripremu i implementaciju za naredni šestogodišnji period. Takođe, finansiranje je predstavljalo najveći izazov u implementaciji aktivnosti predviđenih Strategijom, najčešće zbog nedostatka finansijskih sredstava, ili zbog prioritizacije finansiranja drugih aktivnosti od strane uključenih institucija.

Na osnovu ukupnog procesa evaluacije, mogu se dati sljedeće preporuke:

1. Strategiju je neophodno izraditi sa u skladu sa *Metodologijom razvijanja politika, izrade i praćenja sprovođenja strateških dokumenata*, vodeći računa o povezanosti ciljeva, rezultata i aktivnosti, kao i pretpostavki za njihovo realizovanje. Dodatno, neophodno je ustanoviti mjerljive indkatore u skladu sa SMART kriterijumima, sa početnim i očekivanim

vrijednostima, kao i načinima mjerenja njihovih postignuća periodično i na kraju implementacije;

2. Strategija bi trebala da sadrži elaboriran plan upravljanja rizicima, sa identifikovanim mjerama mitigacije. Strategija bi, takođe, trebala da predloži i detaljan plan monitoringa i evaluacije, uz preciziran način na koji se ovi procesi sprovode;

3. Za narednu Strategiju bi bilo korisno uspostavljanje operativnog (upravljачkog) tijela i nadzornog (kontrolnog) tijela, sa utvrđenim mandatom, načinom odabira članova/ca tj. predstavnik/ca u ovim tijelima i načinom funkcionisanja. Operativno tijelo bi trebalo da sadrži predstavnike/ce svih institucija uključenih u implementaciju Strategije, čija bi uloga bila monitoring i diskusija o tekućim aktivnostima, i usvajanje izvještaja akcionih planova. U nadzornom tijelu bi trebalo da budu članovi/ce koji predstavljaju visoko rukovodni kadar u određenim institucijama i donosioci odluka, čija bi uloga bila kontrolna i konsultativna u odnosu na novonastale rizike, kao i usvajanje preporuka za unapređenje implementacije;

4. U cilju efektivnije implementacije neophodna je proaktivnija uloga svih uključenih institucija na centralnom i lokalnom nivou. Na lokalnom nivou je neophodno donošenje lokalnih strategija za smanjenje rizika od katastrofa i drugih povezanih strategija i akcionih planova, kao i uključivanje lokalnih službi zaštite i spašavanja u proces planiranja i oslanjanje na podatke *sa terena*;

5. U smislu unapređenja tehničkih kapaciteta, neophodna je kontrinuirana edukacija kadrova, nabavka nedostajuće opreme neophodne za implementaciju planiranih aktivnosti, uspostavljanje i funkcionisanje relevantnih i ažuriranih baza podataka i drugih sistema koji će institucijama i građanima obezbijediti brzu i laku dostupnost podacima i informacijama;

6. Obezbeđivanje normativnih preduslova za sprovođenje aktivnosti planiranih Strategijom predlaganjem izmjena i /ili dopuna normativnih akata, kako u smislu preciziranja nadležnosti uključenih institucija, tako i u smislu obezbeđivanja ostalih preduslova za nesmetanu implementaciju, ili unapređenje preduslova za planiranje budućih Strategija za smanjenje rizika od katastrofa;

7. Uvezivanje Strategije sa drugim relevantnim programima i projektima na nacionalnom i lokalnom nivou, prije svega sa projektima koji doprinose ispunjenju ciljeva utvrđenih Strategijom, te stvaranje sinergije sa intervencijama u oblasti klimatskih promjena, kao što je Nacionalni plan adaptacije na klimatske promjene, i drugim sličnim projektima. Pored oblasti klimatskih promjena, potrebno je obratiti pažnju i na rodnu ravnopravnost, što je takođe prepoznato kao povezana oblast;

8. Za narednu Strategiju za smanjenje rizika od katastrofa, imperativ je odgovornije i utemeljenije finansijsko planiranje u odnosu na finansijske kapacitete i prioritete uključenih institucija. Predlaganje sredstava za planirane aktivnosti treba da bude opravdano i izvodljivo, a izvještavanje blagovremeno i precizno. Nedostatak finansijskih sredstava za predložene aktivnosti bi se mogao nadoknaditi iz alternativnih izvora finansiranja i fondova koji su trenutno na raspolaganju Crnoj Gori. U tom smislu je potrebno unapređenje kapaciteta za

pristup i upravljanje sredstvima koja se dodjeljuju kroz donatorske projekte, sa posebnim naglaskom na EU fondove, ali i druge dostupne izvore bespovratnog finansiranja;

9. Konačno, u cilju unapređenja međuinstitucionalne saradnje i komunikacije, kao i komunikacije sa građanima i medijima, bilo bi potrebno izraditi i Komunikacioni plan za Strategiju. Pored predlaganja načina za internu i eksternu komunikaciju, Komunikacionim planom bi se predvidjele i određene promotivne, informativne i edukativne aktivnosti, gdje bi pored medija važne zainteresovane strane bile i obrazovne institucije i nevladin sektor.

2.2. Analiza rizika koji ugrožavaju ljude, materijalna i kulturna dobra i životnu sredinu

Prema Procjeni rizika iz 2021¹ najozbiljniji, najučestaliji i najdominantniji rizici u Crnoj Gori su: 1. geološki rizici (zemljotresi, klizišta, odroni); 2. klimatske promjene (olujne vremenske nepogode, suše i hladni talasi i sniježne padavine); 3. poplave; 4. šumski požari i požari na otvorenom prostoru; 5. zarazne bolesti ljudi/epidemije; 6. zarazne bolesti biljaka/epifitotije i zarazne bolesti životinja/epizootije; 7. tehničko – tehnološke nesreće; 8. radijacione/nuklearne nesreće; i 9. rizici u privrednim i vanprivrednim objektima i ustanovama tj. kritična infrastruktura, u koju spadaju: energetika, saobraćaj, snabdijevanje vodom, zdravstvo, finansije, elektronske komunikacije i informaciono-komunikacione tehnologije, zaštita životne sredine, funkcionisanje državnih organa, nesreće u drumskom, željezničkom, pomorskom i vazдушnom saobraćaju. U Procjeni sposobnosti upravljanja rizicima od katastrofa², takođe su identifikovani i analizirani administrativni, tehnički i finansijski kapaciteti u našoj državi vezani za prepoznate rizike. Iz tog razloga, analiza rizika u predmetnoj Strategiji predstavlja kratak, koncizan i suštinski sveobuhvatan prikaz najdominantnijih rizika u Crnoj Gori.

Geološki rizici

Tektonika Crne Gore je složena jer geomorfološke, hidrogeološke i inženjersko-geološke karakteristike terena predstavljaju preduslov za nastanak manjih ili većih prirodnih hazarda i bitan faktor za projektovanje i izgradnju naselja i infrastrukture. Geološki hazardi (zemljotresi, odroni i klizišta) među kojima je u Crnoj Gori najdominantniji zemljotres, zahtijevaju kontinuirano jačanje kapaciteta za izgrađivanje otpornosti. Ključne preporuke, prioritetni ciljevi kontrole i smanjenja seizmičkog rizika dati su i u novom PPCG³, koji definiše prioritete prostornog planiranja i ciljeve razvoja u oblasti smanjenja rizika od katastrofa.

¹<https://media.gov.me/media/gov/2021/mup/nacionalna-procjena-rizika-elektronska publikacija.pdf>

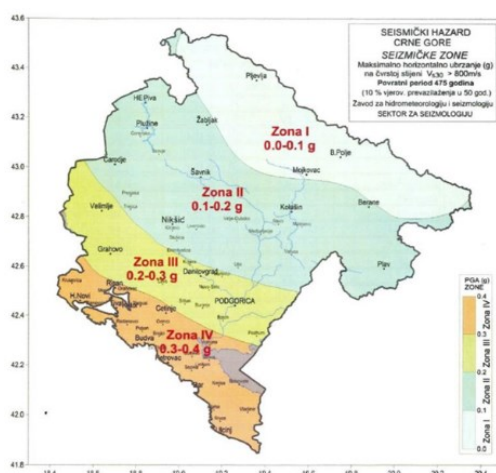
² *Procjena sposobnosti upravljanja rizicima od katastrofa*

³ *Nacrt Prostornog Plana Crne Gore do 2040.g.*

Zemljotresi

Crna Gora pripada seizmički aktivnim područjima, sa izraženim seizmičkim hazardom. Najveći seizmogeni potencijal ima priobalni pojas Crne Gore i njegovo neposredno zaleđe, dok kako se krećemo ka unutrašnjosti Crne Gore on postepeno slabi. Seizmičnost Crne Gore karakterišu brojna autohtona seizmogene žarišta. Kao izrazito seizmički aktivan prostor Crne Gore, treba svakako apostrofirati seizmogene zone oko Ulcinja i Bara, Budve i Brajića, Boke Kotorske, ali i neposrednu okolinu Berana, kompletan region Skadarskog jezera, Maganika itd. Na seizmičnost Crne Gore takođe utiče i veći broj seizmogenih zona na zapadnom Balkanu – posebno one sa prostora južne Hrvatske, istočne Hercegovine, sjeverne Albanije i južne i jugoistočne Srbije.

Na slici broj 1 prikazana je klasifikacija seizmičkih zona na teritoriji Crne Gore prema maksimalnom horizontalnom ubrzanju tla za povratni period od 475 godina i 10% vjerovatnoće prevazilaženja u 50 godina.



Slika 1. Klasifikacija seizmičkih zona Crne Gore

Najjači zemljotresi koji su prouzrokovali rušenja i ljudske žrtve desili su se: na prostoru između Dubrovnika i Bokokotorskog zaliva (1563. i 1608. godine magnitude $M=6.3$ jedinice Rihterove skale, 1667. godine, $M=7.4$), u okolini Skadra (1905. godine, $M=6.6$), u podmorju Jadrana – naspram Ulcinja i Bara (1979. godine, $M=7.0$). Posljednji zemljotres iz 1979. godine bio je naj snažniji u XX vijeku⁴ tokom kojeg je, usljed formiranih odrona i kližišta direktno stradao veći broj ljudi i ostvarena je ogromna materijalna šteta na infrastrukturnim objektima i kulturnim dobrima.

Od sredine 70-ih godina XX vijeka i prvog punjenja akumulacije „Mratinje” HE Piva, na sjeverozapadu Crne Gore javlja se i tipičan primjer indukovane seizmičnosti koja se odlikuje plitkim žarištima i trendom sezonskog povećanja broja zemljotresa, a vremenski se poklapa sa

⁴ Izvor: Državni arhiv Crne Gore

periodima visokog vodostaja u akumulacionom jezeru ili naglim punjenjem/praznjenjem akumulacije.

Jake zemljotrese na teritoriji Crne Gore prati intenzivna manifestacija geoloških hazarda kao što su velika kliženja tla, veliki odroni stijena i likvifikacija tla, promjena toka podzemnih voda i položaja izvorišta, kao i podizanje ili spuštanje mora usljed tektonskih poremećaja u podmorju i u priobalnom dijelu Jadranskog mora. Tokom zemljotresa iz 1979. godine na više lokacija u zoni crnogorskog primorja i okoline Skadarskog jezera, registrovane su pojave likvifikacije (tečenja tla). Likvifikacija se može očekivati u terenima pretežno izgrađenim od pijeska i mulja, materijala kod koga postoje slabe kohezione veze i koji u uslovima jakih zemljotresa prelaze u tečno stanje, uz postojanje određenog stepena zasićenja vodom.

Usljed dejstva zemljotresa i kao neposredna posljedica istog, može se pojaviti čitav niz sekundarnih hazarda, kao što su: požari, tehničko-tehnološke nesreće, lokalne epidemije, socijalni nemiri i dr.

Klizišta i odroni

Teritoriju Crne Gore izgrađuju različite geološke formacije od kojih jedan dio formacija po fizičko-mehaničkim karakteristikama može da predstavlja prirodne potencijalne uzročnike nestabilnosti terena. Takve formacije su prije svega različite flišne formacije, koje su razvijene na oko 10% teritorije Crne Gore. Inženjersko-geološke karakteristike geoloških formacija i stijena, uz sadejstvo drugih prirodnih faktora i uticaja, mogu doprinijeti nastanku kliženja i odrona sa lokalnim i regionalnim posljedicama. Seizmičke sile iniciraju narušavanje granične ravnoteže tla, te je realno očekivati da će nakon dejstva zemljotresa doći do pojave više većih klizišta i odrona.

Nestabilni tereni su česti u intenzivno izmijenjenim zonama flišnih plastičnih i vodonepropusnih stijena preko kojih zaliježu, najčešće u tektonskom odnosu, debele mase krutih, dobro okamenjenih i vodopropusnih stijena, uglavnom krečnjaka. Mogućnost aktiviranja ovih procesa je pojačana za vrijeme kišnih perioda, a naročito za vrijeme zemljotresa. Obzirom da je seizmičnost terena u Crnoj Gori najveća u Primorju i u Skadarsko-Zetskoj depresiji, vjerovatnoća nastanka velikih klizišta naročito je ispoljena u gornjem i srednjem slivu rijeke Morače i na strmim primorskim padinama Rumije, Sutormana, Lovćena i Orjena.⁵

U najnepovoljnijem slučaju klizišta, osim rušenja dijela naselja i svih vrsta infrastrukturnih objekata na zahvaćenom terenu, mogla bi da pregrade i riječne tokove sa značajnim ukupnim štetama i posljedicama. Klizišta mogu narušiti konkretnu prirodnu sredinu u lokalnim i regionalnim razmjerama i registrovana su na više desetina lokacija širom Crne Gore.⁶ Baza podataka o rizicima⁷ izrađena kao web portal sadrži raspoložive, arhivske podatke o velikim blokovskim klizištima, odronima i kliženjima duž putne infrastrukture kao i svim nestabilnim

⁵ Nacionalni Plan zaštite i spašavanja od klizišta i odrona, Vlada CG, mart 2021.g

⁶ Baza podataka o rizicima, 2024.g; Karta klizišta sa Tumačem, JUZGICG, 2002

⁷ <https://www.rizici.me/login>

terenima gdje su moguća masovna klizenja i otkidanja stijenskih masa, u svim regionima Crne Gore.

Klimatske promjene – ekstremni vremenski i klimatski događaji

U Crnoj Gori ekstremni vremenski i klimatski događaji koji ugrožavaju ljude, materijalna i kulturna dobra i životnu sredinu su u neprekidnom porastu, a prisutni su: olujno vremenske nepogode (jake kiše koje dovode do poplava, oluje u sklopu ciklona, grad, jaki vjetar), suše i toplotni talasi, hladni talasi i sniježne padavine. Klimatski ekstremi, izloženost i ranjivost su pod uticajem brojnih faktora, uključujući antropogene klimatske promjene, prirodnu varijabilnost i društveno ekonomski razvoj. Smanjenje rizika od katastrofa i adaptacija na klimatske promjene fokusirani su na smanjenje izloženosti i ranjivosti i povećanje otpornosti od mogućih nepovoljnih uticaja klimatskih ekstrema. Prema projekcijama buduće klime očekuje se da će klimatske promjene povećati frekvenciju i jačinu ekstremnih događaja, osim sniježnih oluja, zbog smanjivanja akumulacija sniježnog pokrivača, ali i da će podstaknuti i mnoge druge nevremenski povezane hazarde, npr. klizišta.

Olujno vremenske nepogode lokalnog karaktera karakteristične su za topliji dio godine i to su potencijalno vrlo opasne situacije u kojima bezbjednost ljudi može biti ugrožena i koje mogu da naprave veliku materijalnu štetu i razaranje na ograničenom malom prostoru za relativno kratko vrijeme, trajanja oko 5-20 minuta. Prema Procjeni rizika od katastrofa Crne Gore nastanak olujno vremenskih nepogoda (OVN) i učestalost javljanja ovog hazarda na manjem prostoru najveća je na primorju, prosječno bar jednom u 1-2 godine, a ekstremnog karaktera bar jednom u 5 godina, sa velikom vjerovatnoćom od 51 - 98 %. Olujno vremenske nepogode koje bi zahvatile veći prostor Crne Gore (Središnji i Primorski region) imaju čestinu javljanja jednom u 2-20 godina, sa procjenom realizacije 6 - 50 %.

Postoje dva tipa ekstremnih padavina – jakih kiša. Prvi su kratkotrajne padavine vrlo jakog intenziteta koje mogu da generišu flash flood efekte, bujične tokove i urbane poplave, koje mogu realizovati količinu kiše i do 100 l/m². Drugi tip ekstremnih padavina – jakih obilnih kiša su ciklonske padavine, direktno vezane za ciklonsku aktivnost ili serije ciklona, a mogu da traju više dana sa nekoliko kišnih serija i u kojima količina kiše može dostići i preći 1000 l/m², opteretiti hidrološki sistem, dovesti do maksimalnih nivoa vodostaja i povećati nivo vode u vještačkim akumulacijama-jezerima.

Meteorološke situacije u kojima dolazi do realizacije ekstremno jakih udara vjetra koji imaju olujni i orkanski karakter prilično su zastupljene na području Crne Gore. U ljetnjem periodu ova pojava je od izuzetnog značaja za regione koji imaju visok indeks opasnosti od požara. Olujni udari vjetra svojom snagom u velikoj mjeri mogu da utiču na normalno funkcionisanje infrastrukturnih sistema, a naročito su značajni za primorje i za aktivnosti na moru – obalni dio. Takođe, olujni vjetrovi u kombinaciji sa snijegom u centralnim i sjevernim predjelima mogu značajno da utiču na formiranje sniježnih nameta i time ozbiljno ugroze normalno funkcionisanje infrastrukturnih sistema i ostalih redovnih aktivnosti.

Suše i toplotni talasi povezani su sa meteorološkim situacijama u kojima se vrši intenzivna advekcija tople vazdušne mase velikih razmjera iz pustinjskih oblasti sa sjevera afričkog kontinenta. Toplotni talasi su sve češća pojava i postoji trend rasta dužine istih. Vjerovatnoća da se na teritoriji Crne Gore dogodi suša sa najtežim posljedicama je 1 događaj u 2 do 20 godina. Ukupan nivo rizika od jake suše je visok i ista drastično povećava vjerovatnoću za nastanak šumskih požara, posebno u sjevernom regionu. Učestalost javljanja multirizika je sa povratnim periodom 3-5 godina.

Prodor hladnih polarnih vazdušnih masa velikih razmjera koje se sa sjevera i sjeveroistoka Evrope spuštaju u pravcu centralnog Mediterana na područje Crne Gore, uslovljavaju ekstremno niske temperature vazduha i hladne talase. Usljed interakcije ovakve hladne i vlažne vazdušne mase i vlažne vazdušne mase iz Sredozemlja realizuju se obilne sniježne padavine. Analiza pojavljivanja hladnih talasa tokom godine pokazuje da postoji trend njihovog smanjenja. Vjerovatnoća pojave ovog hazarda najveća je u Sjevernom regionu sa umjerenom čestinom javljanja, 6 - 50%, što znači jedan događaj u 2 - 20 godina.

Poplave

Najučestaliji rizik u Crnoj Gori, uslovljen i usložen klimatskim promjenama, negativnim procesima u rječnim koritima zbog bujičnog karaktera rijeka koje imaju veliku godišnju količinu pronosa nanosa, kao i djelimično negativnim djelovanjem čovjeka su poplave. Direktni uzroci, najčešće prepoznati, za pojavu poplava su: obilne padavine u slivovima većih rijeka ili jezera, kiša uz naglo topljenje snijega, visina vodostaja u momentu njegovog porasta, kratkotrajne kiše visokog intenziteta, poplave u kraškim poljima usljed velikih padavina i nedovoljne propusnosti prirodnih ponora, pojava leda na rijekama, povremeno visok nivo mora, eventualni proboj brana i nasipa, pojava koincidencije velikih voda, meandriranje toka, pojava klizišta, neprimjerena gradnja, uticaj stanja vodotoka i brana iz susjednih država i drugi uzroci. Indirektni uzroci pojave poplava mogu biti prirodnog ili antropogenog porijekla, a najznačajniji antropogeni uzrok poplava u posljednjim decenijama je ubrzana i neplanska urbanizacija, nastala kao posljedica rasta populacije u naseljima, koja dodatno povećava rizik od poplava, pogotovu kada se objekti grade gotovo u samim koritima, čime se smanjuje propusna moć i kapacitet vodotoka.

Učestalost poplavnih događaja posljednjih 20 godina znatno je veća nego u ranijem periodu. Poplave iz 2010. godine kada je na Skadarskom jezeru zabilježen istorijski maksimum od 10.44.m predstavljaju parametar za planiranje preventivnih, operativnih i sanacionih mjera. Stavljanje prostornog planiranja u funkciju smanjenja rizika od poplava jedan je od najznačajnijih vidova prevencije i zaštite od poplava. Nacionalni Plan zaštite i spašavanja od poplava⁸ i opštinski planovi zaštite i spašavanja od poplava⁹ identifikovali su i propisali sve ključne mjere, sa prepoznatim prioritetima i zakonskim nosiocima. U Crnoj Gori se može

⁸ Nacionalni Plan zaštite i spašavanja od poplava, PG 20''''

⁹ Opštinski planovi zaštite i spašavanja/ od poplava 12 opština u CG

izdvojiti nekoliko oblasti u kojima se poplave javljaju i čije su karakteristike i razmjere definisane prirodnim i antropogenim uticajem.

Stepen ugroženosti od poplava u Dunavskom dijelu sliva najveći je duž rijeka Lim, Čehotina, Ibar, Tara i Piva, kao i duž bujičnih vodotoka. Poplavama duž navedenih vodotoka najčešće su ugroženi: naselja, industrijski i infrastrukturni objekti, poljoprivredno zemljište, saobraćajnice, mostovi, dalekovodi i vodovodi i dr.

Za Jadranski sliv posebno je karakterističan složeni kompleks Skadarskog jezera sa rijekom Bojanom. Poplave koje nastaju u zoni Skadarskog jezera ugrožavaju stanovništvo, poljoprivredno zemljište, infrastrukturu i kulturna dobra. Osnovna karakteristika ovih poplava je da se voda sa poplavljenih područja sporo povlači, pa pored direktnih šteta od poplava, imamo i pojavu indirektno štete, odnosno gubitke koji se ogledaju u odlaganju pojedinih privrednih aktivnosti na tom području.

Poplave u karstnim poljima, kao što su Cetinjsko i Nikšićko po svom obimu i štetama koje mogu prouzrokovati su takođe značajne, jer mogu usloviti štete i gubitke prvenstveno na poljoprivrednim imanjima i lokalnoj infrastrukturi, kulturnim dobrima, a predstavljaju i ograničenje za izgradnju i razvoj.

Karakteristične bujične poplave nastaju duž bujičnih tokova,¹⁰ koji zbog velikog nagiba terena i intervencija u prostoru, izazvaju znatne štete na objektima i infrastrukturi i prirodnim resursima. Registrovano je oko 300 bujičnih slivova i područja, a oko 460 000 ha je zahvaćeno raznim oblicima erozije od I-V kategorije razornosti.

Direktiva 2007/60/EC o procjeni i upravljanju rizicima od poplava (EU direktiva o poplavama, FD) stupila je na snagu 26. novembra 2007. godine. Ova Direktiva zahtijeva od države da procijeni da li su svi vodotoci i obalne linije izloženi riziku od poplava, da se mapiraju obim poplava i imovine i ljudi, životna sredina, kulturna baština i privredne aktivnosti koje su u opasnosti u ovim područjima i da se preduzmu adekvatne i koordinisane mjere za smanjenje rizika od poplava. Direktiva je u potpunosti transponovana u crnogorsko zakonodavstvo kroz Zakon o vodama i Pravilnik o bližem sadržaju preliminarne procjene rizika od poplava i plana upravljanja rizicima od poplava.

Radi klasifikovanja voda, praćenja i unaprjeđenja vodnog režima, planiranja razvoja vodne infrastrukture i upravljanja vodama u Crnoj Gori uspostavljen je vodni informacijski sistem. Crna Gora je dobila softver u kojem su prostorno prikazana područja značajno ugrožena od poplava, mape opasnosti od poplava i mape rizika od poplava.

Vodni informacijski sistem je takođe preduslov za napredne analize, koje omogućavaju simulacije poplavnih talasa i dinamiku njihovog kretanja u prostoru.

Na navedeno se može nadovezati planiranje preventivne zaštite jer se u plavnim zonama ili izbjegava gradnja, ili se u njima predviđaju hidrotehnički objekti za zaštitu od poplava, te su

¹⁰ ([http://www.meteo.co.me/zakoniipravilnici/Drugi+nacionalni+izvjestaj+o+klimatskim+promjenama\(1\).pdf](http://www.meteo.co.me/zakoniipravilnici/Drugi+nacionalni+izvjestaj+o+klimatskim+promjenama(1).pdf))

mape opasnosti od poplava i mape rizika od poplava sastavni dio Prostornog plana Crne Gore do 2040.

Šumski požari i požari na otvorenom prostoru

Šumski požari predstavljaju ključnu prijetnju po šumske ekosisteme i globalni ekološki i ekonomski problem. Zbog geografske pozicije u Mediteranu, opštih karakteristika terena i sve izraženijeg negativnog uticaja klimatskih promjena, crnogorske šume su posebno ugrožene.¹¹ Šumski požari i požari na otvorenom prostoru predstavljaju sve učestaliji rizik, najčešće povezan sa ljetnjim sušnim periodima i direktno uslovljen ekstremnim meteorološkim uslovima, kao i ljudskim faktorom.

Šume su jedan od najznačajnijih prirodnih ekosistema i jedna od komponenti na kojoj se bazira održivi razvoj Crne Gore. Šume i šumska zemljišta imaju mnoštvo značajnih funkcija, kao što su proizvodne, ekološke i socijalne.¹² Šume pokrivaju 59.5%, a šumsko zemljište 9.9%, što čini 69.4% ukupne teritorije Crne Gore.¹³ Šumski pokrivač daleko je iznad evropskog (46%) i svjetskog (30%) nivoa šumskog pokrivača. Pod zaštitom je 13.41% od ukupne površine teritorije Crne Gore. Očuvanje šuma je od primarnog značaja za razvoj jedne države, tako da ulaganje u zaštitu, očuvanje i obnavljanje šuma nema alternativu. Crna Gora se opredijelila da svoj razvoj temelji na osnovama ekološke države, pa očuvanje šumskih resursa, ekosistema, očuvanja biodiverziteta i održivo gazdovanje dobijaju na izuzetnoj važnosti.

Priroda, predjeli i kulturna dobra čine skup zajedničkih vrijednosti koje su utkane u identitet prostora i života u Crnoj Gori. Veliki dio predjela je obrastao šumama, ali i visokoplaninskim pašnjacima i zapuštenim poljoprivrednim zemljištima. Šumski i požari na otvorenom prostoru se javljaju kao uzročno - posljedična veza klimatskih i meteoroloških uslova, relativne vlažnosti šumskog pokrivača, biljne vegetacije i šumskog reda, reljefa i orografije terena sa brojnim društvenim aktivnostima na datom prostoru. Analizom požara posljednjih 20 godina, procijenjeno je da šume trenutno najviše ugrožavaju klimatske promjene sa povećanim rizicima suša, požara i biotskih štetočina, i te prijetnje će se nastaviti u budućnosti.

Požari na otvorenom prostoru su sve učestaliji u centralnom i primorskom regionu, pretežno su vezani za ljetnji sušni period i direktno uslovljeni ekstremnim vremenskim pojavama. Kada više meteoroloških parametara istovremeno djeluje, prave nepovoljnu kombinaciju koja uzrokuje izbijanje i nekontrolisano širenje požara. Požari se najčešće odnose na nisko i srednje rastinje, a javljaju se pretežno na nepristupačnom terenu. Gotovo svi prerastu u šumske požare i ugrožavaju ekonomske šume, maslinjake, voćnjake i druge kulture, parkove i zelene površine. Prilikom takvih požara, pored šumskih kompleksa i jedinstvenih pejzažnih cjelina, ugroženi su i brojni turistički, saobraćajni, industrijski objekti, kulturno-istorijski objekti, kao i vrijedni predmeti i građa koji se u njima čuvaju i autentični ambijentalni predjeli, kao i kritična

¹¹ Strategija za smanjenje rizika od katastrofa sa dinamičkim planom aktivnosti za sprovođenje Strategije za period 2018-2023.godina, Podgorica, 2017.

¹² Zakon o šumama („Sužbeni. list CG” br.74/10)

¹³ Revidovana strategija razvoja šumarstva, Podgorica, 2018.

infrastruktura čiji značajan broj objekata spada u kategoriju visoko požarno opterećenih,¹⁴ zbog čega mogu nastati značajne posljedice po stanovništvo, ekonomiju i ekologiju.

Kroz Procjenu sposobnosti upravljanja rizicima od katastrofa Crne Gore sagledani su najizraženiji problemi, kao i prioriteti za smanjenje rizika od požara. U okviru Projekta izgradnje i jačanja kapaciteta za smanjenje rizika od katastrofa uspostavljen je Crnogorski informacioni sistem za šumske požare (MEFFIS)¹⁵ i sprovedene su aktivnosti za smanjenje rizika od katastrofa zasnovane na rješenjima iz ekosistema (ECO-DRR). Crna Gora je dobila softver za MEFFIS koji će unaprijediti sistem rane detekcije požara.

Epidemije

Zarazne bolesti koje se obavezno prijavljuju u Crnoj Gori, regulisane su Zakonom o zaštiti stanovništva od zaraznih bolesti,¹⁶ u skladu sa kojim na predlog Instituta za javno zdravlje Crne Gore, Ministarstvo zdravlja svake godine donosi Program obaveznih imunizacija stanovništva protiv određenih zaraznih bolesti na teritoriji Crne Gore.

Prevenција zaraznih bolesti ogleda se u: obaveznoj imunizaciji lica određenog uzrasta protiv sljedećih zaraznih bolesti: tuberkuloze, dječije paralize, difterije, tetanusa, velikog kašlja, malih boginja, epidemijskih zaušaka, crvenke, virusnog hepatitisa „B”, hemofilusa influence tip b i streptokoka pneumonije (pneumokoka), dok se imunizacija lica po epidemiološkim i kliničkim indikacijama sprovodi protiv: virusnog hepatitisa „B”, trbušnog tifusa, bjesnila, tetanusa, gripa, žute groznice, kolere, difterije, oboljenja izazvanih hemofilusom influence tipa b, meningokoknog meningitisa, - oboljenja izazvanih streptokokusom pneumonije (pneumokokom), virusnog hepatitisa „A”, COVID-19, humanog papiloma virusa (HPV), varičele, malih boginja, epidemijskih zaušaka, crvenke, velikog kašlja, respiratornog sincicijalnog virusa, i drugih zaraznih bolesti.¹⁷

Zbog nedovoljnog obuhvata vakcinacijom protiv malih boginja, a usljed razornog djelovanja antivakcinalnih pokreta od 2014. godine pa nadalje, za očekivati je da se u godinama pred nama registruje epidemija većih razmjera, ukoliko se hitno ne sprovedu sve aktivnosti i predložene mjere da bi se postigao nivo obuhvata imunizacijama među obveznicima za morbile – minimalnih 95%. Takođe, u Crnoj Gori je od početka novembra 2023. godine primjetan rast oboljelih od velikog kašlja (pertusis). Registrovano je 759 slučajeva obolijevanja od velikog kašlja do 17.03.2024. godine.¹⁸

Ostala oboljenja uključuju povremene epidemije zaraznih oboljenja koja su još uvijek prisutna u endemo-epidemijskoj formi na teritoriji Crne Gore (varičela, virusni hepatitis A,

¹⁴ Nacionalni Plan zaštite i spašavanja od požara, Podgorica, 2018.

¹⁵ CGFFIS (meffis.me)

¹⁶ Zakonu o zaštiti stanovništva od zaraznih bolesti („Službeni list CG”, br. 12/18, 64/20 i 59/21)

¹⁷ Program obaveznih imunizacija stanovništva protiv određenih zaraznih bolesti na teritoriji Crne Gore („Službeni list CG”, broj 7/24, od 31.01.2024.godine)

¹⁸ Baza podataka Instituta za javno zdravlje

enterokolitisi raznih etiologija, Hemoragična groznica sa bubrežnim sindromom, enterovirusni meningitisi, meningokokni meningitis i dr.). Pored pomenutih, postoji mogućnost i importovanja pojedinih oboljenja iz inostranstva. Prvenstveno se misli na naročito opasna zarazna oboljenja (oboljenja koja se lako i brzo šire i/ili imaju visok letalitet), među koja spadaju karantinska oboljenja (kuga, hemoragična groznica) i druge naročito opasne bolesti (poput: kolere, SARS-a, West Nil, encefalitisa, ptičjeg gripa, humanog pandemijskog gripa, korona virusa i dr.).

Najznačajniji importovani virus sa kojim se Crna Gora susrela, kao i čitav svijet posljednih godina jeste epidemija SARS-CoV-2 virusa (COVID-19). Od početka epidemijskih dešavanja (mart 2020. godine) do 16.04.2024. godine, ukupan broj registrovanih slučajeva infekcije novim korona virusom u Crnoj Gori je 296 550, a ukupan broj preminulih povezanih sa COVID-19 infekcijom u Crnoj Gori od početka pandemije je 2 846.¹⁹

Zarazne bolesti životinja i biljaka

Zarazne bolesti životinja - epizootije

Zarazne bolesti životinja klasifikuju se u naročito opasne zarazne bolesti, opasne zarazne bolesti i ostale zarazne bolesti životinja. Naročito opasne zarazne bolesti životinja imaju mogućnost veoma naglog i brzog prekograničnog širenja. Pojava ovih bolesti izaziva u manjoj ili većoj mjeri negativne socioekonomske posljedice za državu, utiče na smanjenje, a nekada u odnosu na brojnost neke vrste ugrožava i opstanak određene životinjske vrste i dovodi do kraćih ili dužih ograničenja u međunarodnoj trgovini životinjama i proizvodima životinjskog porijekla. Crna Gora se od 2005. do 2020. godine suočila sa pojavom pet naročito opasnih zaraznih bolesti životinja, a to su: bolest kvrgave kože goveda, bolest plavog jezika, klasična kuga svinja, visoko patogena avijarna influence i bjesnilo.

Pod okriljem Međunarodne organizacije za hranu i poljoprivredu (FAO) i Svjetske organizacije za zdravlje životinja (WOAH), veliki broj zemalja prepoznao je potrebu zajedničkog djelovanja u suzbijanju određenih bolesti čija pojava i širenje predstavlja prijetnju na regionalnom i globalnom nivou. Globalni okvir za unapređenje kontrole naročito opasnih bolesti životinja (GF-TADs) predstavlja zajedničku inicijativu u cilju prevencije, otkrivanja i suzbijanja prekograničnih bolesti životinja. Baza podataka o rizicima²⁰ izrađena kao web portal sadrži tehničke, administrativne i finansijske podatke vezano za upravljanjem rizika od zaraznih bolesti životinja i biljaka.

¹⁹ Baza podataka Instituta za javno zdravlje

²⁰ <https://www.rizici.me/login>

Zarazne bolesti biljaka - epifitotije

Rizik od unosa karantinski štetnih organizama bilja, a naročito prioriternih, čiju pojavu nije moguće predvidjeti, spriječiti i kvantifikovati je uvijek prisutan. Ovi štetni organizmi su predmet posebnog praćenja i nadzora i zahtijevaju brzu reakciju službi po unaprijed pripremljenim planovima.

U Crnoj Gori zabilježeno je prisustvo sljedećih štetnih organizama: Crvenog surlaša palmi *Rhynchophorus ferrugineus* (Olivier), Zlatne žutice vinove loze Fitoplazme *Candidatus Phytoplasma vitis* (Flavescence dorée), Insekta azijske strižibube *Anoplophora glabripennis* (Motschulsky) i Kestenove ose galice *Dryocosmus kuriphilus*.

Pod okriljem Međunarodne organizacije za hranu i poljoprivredu (FAO), Međunarodne konvencije za zaštitu bilja (IPPC) i Evropske i Mediteranske organizacije za zaštitu bilja (EPPO), veliki broj zemalja prepoznao je potrebu zajedničkog djelovanja u suzbijanju određenih bolesti čija pojava i širenje predstavlja prijetnju na regionalnom i globalnom nivou.

U cilju utvrđivanja prisustva veoma štetnih organizama (karantinski štetni organizmi) vrši se posebni nadzor koji podrazumijeva sistematsko prikupljanje i čuvanje podataka o štetnim organizmima, kroz zdravstvene preglede bilja, biljnih proizvoda i objekata pod nadzorom, prikupljanje uzoraka, laboratorijska ispitivanja i druge aktivnosti u skladu sa propisanim zakonskim obavezama.

Stalni nadzor nad štetnim organizmima vrši se na određenom bilju, kao i na kulturama od nacionalnog interesa za Crnu Goru: vinova loza, maslina, citrusi i drugo. Na ovaj način poljoprivredni proizvođači imaju jasnu sliku o štetnim organizmima i mjerama borbe, što doprinosi i proizvodnji bezbjedne hrane (smanjenju broja tretiranja, odnosno upotrebe pesticida).

Tehničko – tehnološke nesreće

Tehničko-tehnološka nesreća je iznenadni i nekontrolisani događaj ili niz događaja koji je izmakao kontroli prilikom upravljanja određenim sredstvima za rad i prilikom postupanja sa opasnim materijama u proizvodnji, upotrebi, prevozu, prometu, preradi, skladištenju i odlaganju, kao što su požar, eksplozija, havarija, saobraćajna nesreća u drumskom, rječnom, pomorskom, željezničkom i vazdušnom saobraćaju, nesreća u rudnicima i tunelima, rušenje brana, havarija na elektroenergetskim, naftnim i gasnim postrojenjima, hemijska kontaminacija, čije posljedice ugrožavaju bezbjednost i živote ljudi, materijalna i kulturna dobra i životnu sredinu.

Rizik od nastanka tehničko – tehnoloških nesreća postoji tokom procesa proizvodnje, transporta i skladištenja opasnih materija, tako da se mjesta nastanka mogu klasifikovati kao: proizvodna i tehnološka postrojenja u kojima opasne materije učestvuju u procesu proizvodnje, skladišta, magacini i objekti u kojima se deponuju ili čuvaju opasne materije, sredstva i

komunikacije kojima se prevoze opasne materije. Jedan od ciljeva zaštite životne sredine je sprečavanje velikih nesreća koje uključuju opasne supstance. Takve supstance nalaze se u postrojenjima u kojima se obavljaju djelatnosti proizvodnje, prerade i skladištenja, a koje mogu nastati i kao nusproizvod u proizvodnji proizvoda, odnosno mogu nastati prilikom događaja velike nesreće. Privredna društva u kojima može doći do tehničko-tehnoloških nesreća, sa najvećim posljedicama su Luka Bar, Messer Tehnogas Petrovac, Jugopetrol, Termoelektrana Pljevlja, Rudnik uglja Pljevlja, Poliex Berane i Boster Nikšić.

Potreba za efikasnom kontrolom rizika od tehničko-tehnoloških nesreća je naglašena u mnogim politikama i zakonima. SEVESO III²¹ direktiva propisuje uslove i procedure preventivnog djelovanja, kao i djelovanja za vrijeme i nakon velike nesreće, kako bi se zaštitili životi i zdravlje ljudi, imovina i životna sredina. Osnovno načelo je spriječiti veliku nesreću, a u slučaju takvog događaja cilj je ograničiti posljedice.

Agencija za zaštitu životne sredine vodi registar Seveso postrojenja urađen na osnovu dostavljenih Obavještenja, shodno Pravilniku o količinama opasnih materija po kategorijama kojima se određuje stepen rizika („Službeni list CG”, br. 63/16), na osnovu kojeg su identifikovana postrojenja u kojima se skladišti količina hemikalija koja predstavlja veći i manji rizik. Navedena Direktiva transponovana je u crnogorsko zakonodavstvo.

Radijacione i nuklearne nesreće

Radijacione nesreće

Radijacioni rizik je vjerovatnoća da pojedinac/ka, materijalna dobra ili životna sredina dožive određeni štetni efekat kao rezultat izlaganja jonizujućem zračenju. Najčešći uzroci koji dovode do radijacionih nesreća su posljedica slabije obučenosti lica koja rade sa radioaktivnim izvorima, ili nemara, zanemarivanja propisa vezanih za radijacionu sigurnost, izostanka regulatornog nadzora (što može da dovede i do gubitka izvora), nekvalitetno održavanje opreme (dovodi do zaglavljivanja izvora u pozicijama koje bi mogle da dovedu do ozračivanja operatora), kao i krađe radioaktivnih izvora.

Radijacioni objekti su objekti koji posjeduju izvore jonizujućih zračenja i koji mogu dovesti do akcidenta na lokacijama koje je moguće predvidjeti. Takvi objekti kod kojih postoji mogućnost akcidenta sa posljedicama na samoj lokaciji su centralno postrojenje za skladištenje radioaktivnog otpada kojim upravlja d.o.o. Centar za ekotoksikološka ispitivanja (CETI) i instalacije koje rade u sklopu Kliničkog centra Crne Gore. U Kliničkom centru Crne Gore koriste se izvori jonizujućih zračenja na Institutu za onkologiju, i to u Centru za medicinsku onkologiju s dnevnom bolnicom, Centru za radioterapiju i Centru za nuklearnu medicinsku

²¹ Klasifikacija u skladu sa SEVESO III Direktivom 2012/18/EU o kontroli opasnosti od velikih nesreća koje uključuju opasne materije u Crnoj Gori transponovana je u Zakonu o zaštiti i spašavanju i Zakonu o životnoj sredini kroz Pravilnik o bližem sadržaju plana prevencije i plana zaštite od udesa („Sl list CG”, br. 67/16) i Pravilnik o količinama opasnih materija po kategorijama kojima se određuje stepen rizika SEVESO postrojenja („Sl list CG”, br. 63/16) u skladu sa kojima operateri imaju obavezu izrade Obavještenja, Planova prevencije i Planova zaštite od udesa, kao i preduzetnih planova za zaštitu i spašavanje.

dijagnostiku. Usljed akcidenta na ovim lokacijama, može doći do porasta doze ili do kontaminacije, što zahtijeva primjenu hitnih zaštitnih mjera na licu mjesta, ali ne predviđa primjenu hitnih zaštitnih mjera u široj okolini.

Neki od primjera povećane radioaktivnosti u Crnoj Gori zabilježeni su prilikom dozimetrijske kontrole pošiljaka metalnog otpada. Tokom kontrole, više puta je otkriveno prisustvo povećane radioaktivnosti, kao posljedica postojanja izvora jonizujućeg zračenja u otpadnom metalu, pri čemu je stopiran uvoz od oko 130 tona otpada.

Najveći broj izvora u Crnoj Gori koristi se u industriji za ispitivanje materijala. Gama radiografija predstavlja metodu primjene radioaktivnih izotopa za otkrivanje pukotine na varovima i nehomogenosti u nekom materijalu. Za industrijsku radiografiju u Crnoj Gori koristi se radionuklid selen (^{75}Se) koji po svojoj nominalnoj aktivnosti pripada izvorima kategorije dva (2). Selen (^{75}Se) posjeduje Institut za crnu metalurgiju A.D. Nikšić. Prilikom transporta ovih radioaktivnih izvora može doći do prekomjernog ozračivanja usljed saobraćajne nesreće ili krađe uređaja sa izvorom iz vozila, što se već dešavalo u zemljama u okruženju.

Nuklearne nesreće

Međunarodna agencija za atomsku energiju (IAEA) definiše nuklearne i radijacione nesreće kao nesreće pri kojima dolazi do velikog ispuštanja radioaktivnosti u životnu sredinu ili do topljenja jezgra reaktora, uglavnom uz fatalne posljedice po ljudske živote. Primjeri velike nuklearne nesreće su nesreća iz 1986. godine u kojoj je oštećeno reaktorsko jezgro i otpuštene značajne količine radioaktivnosti u Černobilu (Ukrajina), kao i nuklearna nesreća u Fukušimi (Japan) 2011. godine koju je prouzrokovao cunami.

Na teritoriji Crne Gore ne postoje nuklearne elektrane, niti drugi nuklearni objekti, tako da Crna Gora ne može predstavljati izvor radioaktivnog zagađenja ili kontaminacije na vlastitoj teritoriji, niti može biti izvor prekogranične opasnosti. Međutim, nuklearnih elektrana ima u zemljama u okruženju. Aktivne nuklearne elektrane koje su najbliže Crnoj Gori nalaze se u Mađarskoj „Pakš” na 336 km (4 reaktora, svaki po 475MW električne snage), Bugarskoj „Kozloduj” na 293 km (2 reaktora svaki po 1000MW električne snage) i Sloveniji „Krško” na 382 km (jedan reaktor sa 696MW električne snage). Nuklearni akcident na nekoj od nuklearnih elektrana pod nepovoljnim meteorološkim uslovima mogao bi da dovede do kontaminacije cjelokupne teritorije Crne Gore ili njenih djelova. Takođe, teritorija Crne Gore može biti pogođena nuklearnom ili radijacionom nesrećom u slučaju nesreće pri prevozu radioaktivnog ili nuklearnog materijala.

Rizici u privrednim i vanprivrednim objektima i ustanovama- kritična infrastruktura

Željeznički saobraćaj

Zbog izuzetno složene konfiguracije terena i činjenice da je na kompletnoj pruzi sagrađen veliki broj objekata, koji se nalaze u oblastima sa visokim seizmičkim intenzitetom, pruga je

veoma zahtjevna za održavanje. Praćenjem i analizom zajedničkih pokazatelja došlo se do podatka da prosječan broj vanrednih događaja u dužem vremenskom intervalu na godišnjem nivou iznosi oko 40 događaja sa manjim posljedicama, dok se uzroci njihovog nastajanja mogu svrstati u sljedeće kategorije: tehnički nedostaci na postrojenjima i voznim sredstvima, lični propusti željezničkih radnika, operatera i izvođača radova i prirodne i druge katastrofe.

Klizišta i odroni predstavljaju najveći rizik po željezničku infrastrukturu, kao i sniježne lavine. Na određenim dionicama pruge postoji znatan rizik od požara zbog konfiguracije terena i velikih nagiba gdje je česta upotreba kočionih sistema, što dovodi do varničenja i zapaljenja trave i niskog rastinja duž pruge. Takođe, saobraćajne nesreće u željezničkom saobraćaju su učestale prevashodno na dijelu pruge sa najvećim nagibom. U prethodnom periodu dogodile su se dvije velike željezničke nesreće, i to u mjestu Bioče 2006. godine i nedaleko od Mojkovca 2012. godine.²²

Drumski saobraćaj

Mrežu puteva u Crnoj Gori čine državni (autoput, brze saobraćajnice, magistralni i regionalni), opštinski i nekategorisani putevi. Ukupna dužina puteva iznosi 9.038 km. Drumski saobraćaj kao multidisciplinarna privredna grana, značajna za mnoge aspekte razvoja nacionalne ekonomije, obuhvata i veliki broj rizika koji pogađaju razne vidove realizacije ove djelatnosti i imaju specifičan uticaj na povezane privredne grane koja omogućava odvijanje drumskog transporta i njegovo povezivanje, kako na lokalnom, tako i na regionalnom nivou.

Državni i lokalni putevi izloženi su prvenstveno zemljotresima, klizištima i odronima, poplavama, sniježnim nanosima i lavinama. Identifikovane su kritične dionice u skladu sa istorijskim podacima i pregledom stanja na terenu²³, izrađena mapa magistralnih i regionalnih puteva u GIS formatu.²⁴ Kao primjer uticaja vremenskih nepogoda na saobraćaj možemo uzeti januar 2012. godine kada su velike sniježne padavine uslovile višednevnu blokadu saobraćaja na više punih pravaca.

Vazdušni saobraćaj

U Crnoj Gori postoje dva međunarodna aerodroma – Podgorica (LYPG) i Tivat (LYTV), letilišta Ćemovsko polje i Kapino polje, kao i dva odobrena heliodroma Splendid (LYBS) i Tivat/Porto Montenegro (LYTS). Sa velikim brojem objekata i velikih manevarskih površina, izražena je osjetljivost na seizmičke aktivnosti, posebno u dijelu terminalnih zgrada, manevarskih površina i prilikom prevoza opasnih materija, a posebno se izdvajaju: terminal, poletno-sletne staze, radarski sistemi i kontrolni toranj.

Mogući rizici su požari i eksplozije, a posljedice mogu biti: širenje požara na okolinu, zagađenje površinskih i podzemnih voda, kao i opasnost po okolne objekte kao posljedica udarnog talasa nakon eksplozije. Nacionalnim planom sigurnosti prepoznati su najznačajniji

²² <https://www.gov.me/dokumenta/a9cf7fb1-1c45-4baf-a5bc-5de9a3329be7> Strategija za smanjenje rizika od katastrofa Crne Gore sa Dinamičkim planom aktivnosti za sprovođenje Strategije za period 2018-2023. godina.

²³ <https://media.gov.me/media/gov/2021/mup/nacionalna-procjena-rizika-elektronska publikacija.pdf strana 1037>

²⁴ <https://www.rizici.me/login>

rizici u vezi sa operacijama vazduhoplova, poput rizika od izlijetanja vazduhoplova sa poletno-sletne staze.

Zbog geografskog položaja Crne Gore i intenziteta letjenja mogu se prepoznati kao moguće i druge nesreće: sudar aviona u vazduhu, teroristički akti – podmetanje bombe i otmice aviona, otkaz tehničkih uređaja u avionu i na zemlji itd. Ove nesreće mogu prouzrokovati velike materijalne štete i gubitak ljudskih života, naročito ako se dese iznad naseljenih mjesta, fabrika, brana itd. Jedna od najtragičnijih vazduhoplovnih nesreća na ovim prostorima, desila se 11. septembra 1973. godine u blizini Kolašina kada je avion JAT-a na relaciji Skoplje – Podgorica zbog pogrešne orijentacije udario u Babin zub, vrh planinskog vijenca Maganik, nadomak Kolašina.

Pomorski saobraćaj

Za dolazak brodova, kruzera, mega jahti i drugih plovnih objekata uglavnom se koriste usluge Luke Bar, Luke Kotor, Porto Montenegro i Luke Zelenika. Prepoznati direktni i indirektni rizici u pomorskom saobraćaju, koji se odnose na kritičnu infrastrukturu u lukama od nacionalnog značaja, mogu biti prouzrokovani kao uticaj dejstva seizmičkih aktivnosti, požara, eksplozije, plimnog talasa i ekstermnih vremenskih nepogoda u kratkom ili dužem periodu. Čvorišta pomorskog transporta, kao što su luke i marine, a samim tim i lučka kritična infrastruktura koju posjeduju, predstavljaju zone sa najvećom stopom izloženosti rizicima od prirodnih i drugih katastrofa.

Moguća akcidentna situacija je i zagađenje mora, a posljedice nesreće su: širenje požara u lučkom akvatorijumu i zagađenje mora sa plovnih objekata i naftnih terminala, uz potencijalno širenje van lučkog akvatorijuma i ugrožavanje obližnjih plaža i obale, što dovodi do negativnog uticaja za razvoj turizma i zaštitu životne sredine.

U posljednjih 20 godina dogodile su se nesreće sa gubicima ljudskih života u pomorskom saobraćaju, i došlo do izlivanja nafte sa brodova, i to u Luci Bar i Brodogradilištu Bijela, zbog uticaja i naglih promjena vremenskih uslova tokom ljetnje turističke sezone.

Obrazovno-vaspitne ustanove

U Crnoj Gori postoji 21 državna predškolska ustanova, 162 državne osnovne škole i 50 državnih srednjih škola. U osnovnim školama ima oko 68.000 učenika/ca, srednjim školama oko 26.000, predškolskim ustanovama oko 23.000 djece, muzičkim školama oko 5.500 polaznika/ca, i u 3 resursna centra ima oko 260 učenika/ca. Zaposlenih u obrazovanju (nastavni i vannastavni kadar) ima oko 14 000.

Oko 25% školskih objekata je kroz istoriju uništeno ili oštećeno pod dejstvom nekog hazarda i to najčešće od zemljotresa – u čak 60% slučajeva, 20% od poplava, 14% od požara i 6% od klizišta. Najčešće su se oštećenja ili uništenja školskih objekata dešavala poslije Drugog svjetskog rata, u 80% slučajeva, a u 20% slučajeva prije Drugog svjetskog rata. Izloženost

školskih objekata riziku od prirodnih i drugih katastrofa detaljno je opisana u Procjeni sposobnosti upravljanja rizicima od katastrofa Crne Gore.²⁵

Kulturna baština

Kulturna baština je skup dobara naslijeđenih iz prošlosti koje ljudi prepoznaju kao odraz i izraz svojih vrijednosti, vjerovanja i tradicija.²⁶ Predstavlja važan segment nacionalnog identiteta značajan za mnoge aspekte društva. Valorizovani segment kulturne baštine predstavljaju nepokretna, pokretna i nematerijalna kulturna dobra, koja su zbog posjedovanja kulturnih vrijednosti zakonom zaštićena i imaju status kulturnog dobra. Na teritoriji Crne Gore zaštićeno je ukupno 2026 kulturnih dobara²⁷, od čega nepokretnih 1399 (od čega spomen obilježja 582), pokretnih 607, i nematerijalnih 20.

Ostvarivanje zaštite između ostalog podrazumijeva i upravljanje rizicima kojima su izložena kulturna dobra.²⁸ Kulturna dobra mogu biti izložena brojnim rizicima, posebno raznovrsna nepokretna kulturna baština koja obuhvata profane, sakralne, memorijalne, fortifikacione, infrastrukturne objekte, grupe građevina, koji su kategorisani kao: kulturno - istorijski objekti (arhitektonska djela, njegovi ostaci, arheološki elementi, djela primijenjene umjetnosti, slikarstva ili vajarstva, natpisi, pećinsko stanište, djelo ili ostatak tehničke kulture, stare industrije ili infrastrukture i drugo dobro koje je trajno vezano za određeni arhitektonski objekat ili mjesto, memorijalni ili drugi spomen objekat), kulturno-istorijske cjeline, (stari gradovi, urbana ili ruralna naselja, homogene grupe građevina), lokaliteti ili područja (arheološka nalazišta, kulturno - istorijska područja, kulturni pejzaž).²⁹

Posebno mogu biti ugrožena ona od međunarodnog značaja upisana na UNESCO Listi. Crna Gora ima 3 kulturna dobra upisana na UNESCO Listi svjetske baštine, i to: Prirodno i kulturno-istorijsko područje Kotora; Stećke – srednjevjekovna groblja, u okviru kojih su 3 lokaliteta nekropola stećaka, i to: Žugića Bare i Grčko groblje, Novakovići - Opština Žabljak i Grčko groblje, Šćepan Polje - Opština Plužine;³⁰ Venecijanske odbrambene tvrđave između XV i XVII vijeka - Kotorska tvrđava.³¹

U grupu objekata na koje posebno treba obratiti pažnju, a koja mogu biti izložena riziku, spadaju državni organi, nacionalne i lokalne ustanove kulture (javne ustanove kulture, bioskopi, pozorišta, muzeji, galerije, biblioteke, arhivi i dr.), jer je u ovim objektima zaposlen

²⁵ Procjena sposobnosti upravljanja rizicima od katastrofa, str. 403

²⁶ Zakon o zaštiti kulturnih dobara ("Službeni list CG", br. 049/10 od 13.08.2010, 040/11 od 08.08.2011, 044/17 od 06.07.2017, 018/19 od 22.03.2019) Član 11.

²⁷ Podaci Ministarstva kulture i medija i Uprave za zaštitu kulturnih dobara

²⁸ Zakon o zaštiti kulturnih dobara ("Službeni list CG", br. 049/10 od 13.08.2010, 040/11 od 08.08.2011, 044/17 od 06.07.2017, 018/19 od 22.03.2019) član 11.

²⁹ Zakon o zaštiti kulturnih dobara ("Službeni list CG", br. 049/10 od 13.08.2010, 040/11 od 08.08.2011, 044/17 od 06.07.2017, 018/19 od 22.03.2019) čl. 12,13,14,15..

³⁰ 2016. godine upisani na UNESCO Listu svjetske baštine, u okviru transnacionalne nominacije stećaka sa teritorija četiri države, Crna Gora, Hrvatska, BIH i Srbija.

³¹ 2017. godine, upisani na UNESCO Listu svjetske baštine u okviru transnacionalne nominacije Venecijanskih odbrambenih tvrđava između XV i XVII vijeka, tri države, (Italija, Crna Gora i Hrvatska).

i okuplja se veći broj ljudi, a u većini od njih se čuvaju i izložena su pokretna kulturna dobra³² i drugi vrijedni kulturno historijski predmeti, bibliotečka i arhivska građa i dr.

Kako se najveći broj kulturnih dobara nalazi u Primorskom regionu, sa više od 50% od ukupne kulturne baštine, najvjerovatniji mogući rizik koji može uzrokovati najveću štetu je zemljotres sa očekivanim intenzitetom od IX stepeni MCS. Sigurnost objekata koji imaju kulturno-istorijske vrijednosti, posebno je naglašena kada je u pitanju seizmički rizik, imajući u vidu istorijske periode kada su objekti građeni, kao i tradicionalni način gradnje, ali i lokacije koje su se poznate kao rizične zone, a na njima je najveća koncentracija kulturnih dobara.

U slučaju opasnosti i pojave različitih hazarda u ovim objektima, pored ostalog ugroženi su turisti i zaposleni, kao i pokretna kulturna dobra, obimna arhivska i bibliotečka građa i drugi muzejski predmeti i građa od kulturno-istorijskog značaja, koje je neophodno evakuisati u skladu sa posebnim pravilima i uslovima.

Iznenadni plimni talas je prijetnja po brojna kulturna dobra koja se nalaze u priobalnom dijelu, kao i u Basenu Skadarskog jezera i uz zemljotres predstavlja najdominantniji rizik kojima je kulturna baština Crne Gore izložena. Shodno Zakonu vodi se Registar svih kulturnih dobara Crne Gore.

Sportski objekti

Sportski objekti su izloženi riziku od prirodnih i drugih katastrofa i identifikovani su kroz svaki pojedinačni hazard koji je tretiran Procjenom rizika od katastrofa Crne Gore. Shodno podacima Centralnog registra za sport – Ministarstva sporta i mladih,³³ u Crnoj Gori postoji 190 sportskih objekata (u navedenu cifru ne ulaze školske sportske sale). Od navedenog broja 145 sportskih objekata su otvorenog tipa, dok je 45 zatvorenog tipa.

Sportski objekti, u slučaju dešavanja prirodnih i drugih katastrofa, predviđeni su za smještaj ugroženog stanovništva, kao npr. kada je SC „Morača” u Glavnom gradu za vrijeme pandemije korona virusa korišćen za smještaj zaraženih lica. Kapaciteti na koje možemo da računamo u slučaju zemljotresa, poplava, požara većih razmjera i drugih nesreća su u rasponu od 300 do 800 lica u zavisnosti od ukupnog kapaciteta i tipa sportskog objekta.

Važno je navesti da izrađene i usvojene Procjene rizika i planove zaštite i spašavanja ima veoma mali broj sportskih objekata u Crnoj Gori. Takođe, u budžetima sportskih objekata, kao i društvima koji upravljaju sportskim objektima nema predviđenih stavki za zaštitu i spašavanje, odnosno smanjenje rizika od katastrofa.

³² Zakon o zaštiti kulturnih dobara ("Službeni list Crne Gore", br. 049/10 od 13.08.2010, 040/11 od 08.08.2011, 044/17 od 06.07.2017. i 018/19 od 22.03.2019) član 16.

³³ <https://www.gov.me/ms>

Energetika

Na osnovu sektorskih kriterijuma definisana je grupa objekata koji su dio kritične energetske infrastrukture. Ti objekti su termoelektrana Pljevlja, hidroelektrana Perućica i hidroelektrana Piva. Osim proizvodnih objekata Elektroprivreda Crne Gore ima izgrađenu značajnu električnu mrežu raznih naponskih nivoa sa dalekovodima, trafostanicama i drugim objektima, kao i razučenu distributivnu mrežu po svim naseljenim mjestima Crne Gore. Ovi objekti su kroz proces deregulacije i formiranja privrednih društava sa pretežnom djelatnošću u oblasti pružanja mrežnih usluga prešli u vlasništvo novih kompanija Crnogorski elektroprenosni sistem (CGES) i Crnogorski elektrodistributivni sistem (CEDIS).

Preduzetnim planovima zaštite i spašavanja EPCG, CGES-a i CEDIS-a identifikovani su sljedeći rizici: eksplozije gasova i zapaljivih tečnosti i drugih zapaljivih materija koje sa vazduhom stvaraju eksplozivne smješe i drugih eksplozivnih materija, epidemije, požari, rušenje i prelivanje brana na akumulacijama, industrijske i druge tehničko-tehnološke nesreće, zemljotresi, teroristički akti, poplave, odroni i klizišta, sniježnih nanosi i lavine.

U elektroenergetskom sistemu, posebno su izraženi rizici od eksplozije u TE „Pljevlja”, prelivanje i rušenje brane na HE „Piva”, poplave uzrokovane velikim kišnim padavinama i ispuštanjem vode iz HE „Perućica” i prekid u napajanju električnom energijom izazvan ekstremnim meteorološkim uslovima. Navedena energetska infrastruktura je u nadležnosti energetskih kompanija i na njihovim web stranicama nalaze se detaljni podaci o bitnim elementima funkcionisanja.

Telekomunikacije

Sve državne institucije i preduzeća od državnog značaja koriste elektronske komunikacije i informacione tehnologije zbog čega su pod konstantnim rizikom da gubitkom njihovih servisa država trpi ogromne posljedice koje utiču na pravilno funkcionisanje cjelokupnog državnog aparata. Operatori javnih elektronskih komunikacionih mreža posjeduju interne procedure za upravljanje rizicima i za oporavak od katastrofa. U slučaju potrebe obavještanja javnosti za vrijeme elementarnih nepogoda, tehničko-tehnoloških i drugih nesreća postoji tehnička mogućnost slanja određenog SMS sadržaja kroz mrežu prema svim korisnicima mobilne telefonije putem SMS-a i preko kablovske televizije.

Intenzivni sajber napadi na Vladinu informatičku infrastrukturu i informaciono-komunikacionu mrežu organa, krajem 2022. godine, otkrili su ranjivosti u segmentu informacione bezbjednosti i činjenicu da se u prethodnom periodu vrlo malo pažnje poklanjalo razvoju kapaciteta za kvalitetnu sajber odbranu.

Servisi, instalacije i oprema mogu biti ugroženi prevashodno u slučaju zemljotresa, požara i poplava. Procjenom rizika od katastrofa Crne Gore izrađeni su scenariji u slučaju zemljotresa i procijenjen je potencijalni uticaj na telekomunikacionu mrežu.

Vojni objekti

Ministarstvo odbrane i Vojska Crne Gore koriste kasarne, vojne aerodrome, vojna sidrišta, skladišta i stacionarna čvorišta veze. Prilikom izrade dokumenta „Procjena rizika od katastrofa Crne Gore” i odabira scenarija za događaje iz nadležnosti Vojske Crne Gore, posebno je bio uzet u razmatranje rizik od neeksplozivnih ubojnih sredstava u vojnom magacinu „Brezovik”.

Skladišta ubojnih sredstava predstavljaju realnu opasnost za živote i zdravlje ljudi, kao i objekte i životnu sredinu. U nizu potencijalnih opasnosti u skladištima ubojnih sredstava najznačajnije su: opasnosti od eksplozije, požara, trovanja i drugih događaja. Ukoliko su proizvedena po savremenim standardima i ako se skladište i održavaju po propisima rizik od neeksplozivnih ubojnih sredstava svešće se na minimum.

2.3. SWOT analiza – snage, slabosti, šanse i prijetnje

Snage

- Uspostavljen strateški i zakonodavni okvir za sprovođenje politike smanjenja rizika od katastrofa;
- Donešena su planska dokumenta na nacionalnom nivou u oblasti zaštite i spašavanja;
- Izrada lokalnih planova iz oblasti zaštite i spašavanja za većinu rizika je zadovoljavajuća;
- Formirani su timovi za rukovođenje i koordiniranje u zaštiti i spašavanju na nacionalnom i lokalnom nivou (Koordinacioni tim, Operativni štab i Opštinski timovi za zaštitu i spašavanje);
- Međuinstitucionalna i međusektorska saradnja je uspostavljena na adekvatnom nivou;
- Administrativni kapaciteti za upravljanje rizicima od katastrofa razvijeni su u ključnim oblastima (klimatske promjene, šumski požari, epidemije, epizootije, epifitotije i dr.);
- Tehnički kapaciteti institucija koje predstavljaju bitan faktor u sistemu zaštite i spašavanja, a odnose se na procjene i smanjenje rizika su uspostavljeni na određenom nivou;
- Uspostavljena je i u potpunosti ažurirana DesInventar Sendai baza podataka o štetama u Crnoj Gori sa svim dostupnim evidentiranim podacima sa lokalnog i nacionalnog nivoa;
- Kreiran je profil rizika za Crnu Goru u okviru INFORM Indeksa rizika;
- Izrađena je baza podataka o rizicima;
- Uspostavljena je dobra bilateralna, regionalna i međunarodna saradnja u oblasti smanjenja rizika od katastrofa;
- Crna Gora uspješno koristi sredstva iz EU fondova i drugih instrumenata tehničke pomoći za oblast smanjenja rizika od katastrofa, kao i dostupnih međunarodnih fondova.

Slabosti

- Smanjenje rizika od katastrofa ne zauzima adekvatno mjesto u politikama donosilaca odluka na nacionalnom i lokalnom nivou;
- Nedovoljno razvijena svijest građana/ki o rizicima i načinu postupanja prije, u toku i nakon prirodnih i drugih katastrofa;
- Ne postoje dovoljni administrativni kapaciteti koji se bave isključivo smanjenjem rizika od katastrofa;
- Sistem zaštite i spašavanja nije zaokružen sa uspostavljenom i funkcionalnom masovnom podrškom, kao što su jedinice i timovi civilne zaštite;
- Nedostatak opreme i sredstava za određene rizike (traganje i spašavanje u slučaju geoloških rizika, prevashodno zemljotresa);
- Nepostojanje sistema za obavještanje i uzbunjivanje stanovništva;
- Interni akti jednog broja državnih organa, organa državne uprave, stručnih i specijalizovanih institucija, organa lokalne samouprave i drugih subjekata pokazuju da nisu adekvatno definisane njihove obaveze u oblasti smanjenja rizika od katastrofa;
- Neadekvatnost i nekonzistentnost legislative za prostorno i urbanističko planiranje i odsustvo utvrđivanja seizmičkog rizika za objekte kritične infrastrukture;
- Primjena informacionih tehnologija i softverskih alata različita je kako u odnosu na pojedine rizike, tako i na subjekte sistema;
- Nedostatak komunikacione strategije za informisanje javnosti u slučaju vanrednih događaja;
- Nedovoljan broj izrađenih procjena rizika, planova zaštite i spašavanja i strategija za smanjenje rizika od katastrofa na opštinskom nivou;
- Nedovoljan broj donešenih preduzetnih planova za zaštitu i spašavanje od strane obrazovnih, zdravstvenih, socijalnih, kulturnih i sportskih ustanova i preduzeća;
- Privatni sektor sa ljudskim kapacitetima nije u dovoljnoj mjeri uključen u oblast smanjenja rizika od katastrofa;
- Nedostatak administrativnih i tehničkih kapaciteta za sprovođenje inspeksijskog nadzora u oblasti zaštite i spašavanja;
- Finansijska sredstva koja se izdvajaju državnim budžetom i budžetima lokalnih samouprava nisu dovoljna kako bi se unaprijedili administrativni i tehnički kapaciteti neophodni za jačanje otpornosti na sve rizike;
- Nedovoljna uključenost žena i ranjivih kategorija stanovništva u planiranje, izradu i sprovođenje mjera zaštite i spašavanja;
- Nedovoljna saradnja sa naučno-istraživačkim institucijama u oblasti seizmološkog rizika, a sa ciljem preventivnog djelovanja.

Šanse

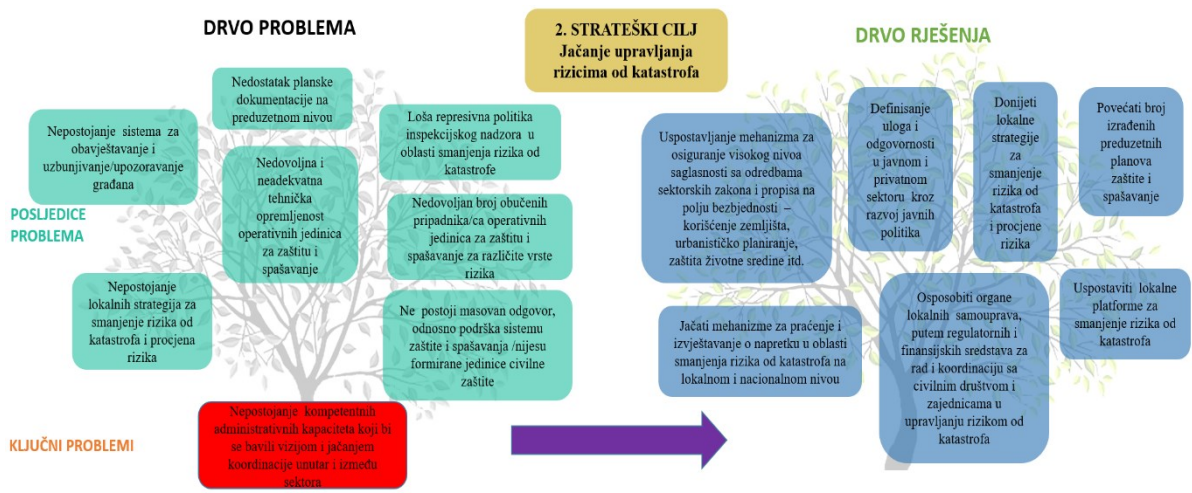
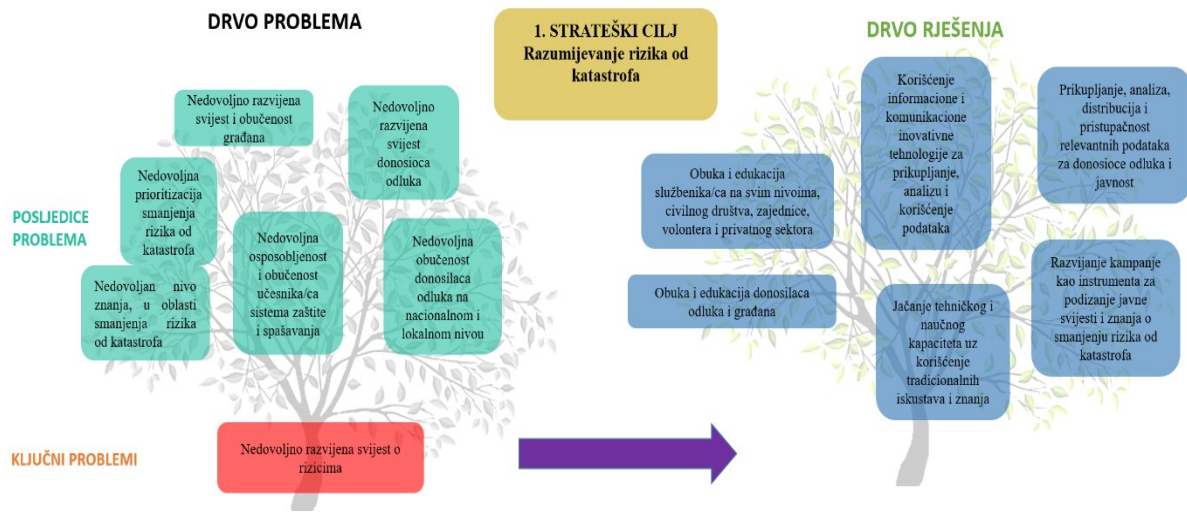
- Jačanje administrativnih i tehničkih kapaciteta u oblasti zaštite i spašavanja;
- Obezbjeđivanje materijalnih rezervi za potrebe sistema zaštite i spašavanja;

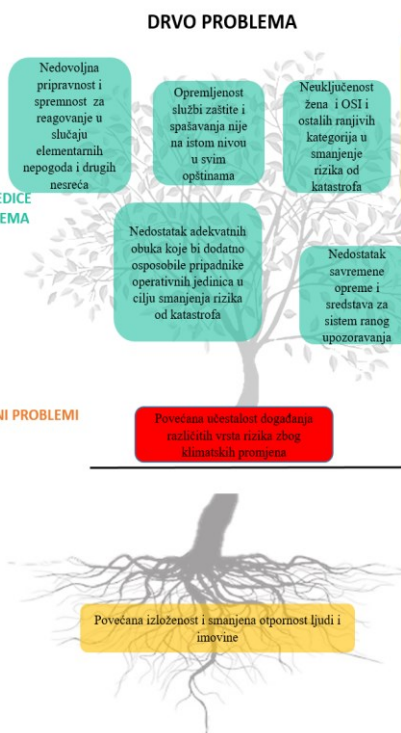
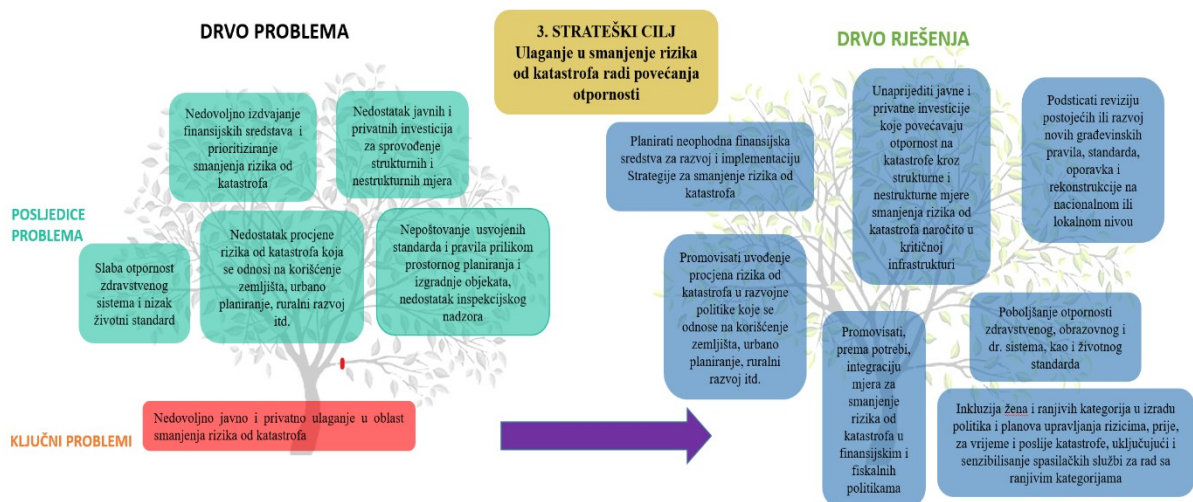
- U pravilnicima o unutrašnjoj organizaciji i sistematizaciji radnih mjesta u opisu poslova definisati odgovornosti, mjesta, obaveze i uslove za lica koja će se baviti isključivo praćenjem i sprovođenjem mjera smanjenja rizika od katastrofa;
- Jačanje administrativnih i tehničkih kapaciteta za sprovođenje inspekcijskog nadzora u oblasti zaštite i spašavanja;
- Prilikom usklađivanja zakonske regulative, politika i strateških dokumenta u oblasti smanjenja rizika od katastrofa uzeti u obzir odredbe Zakona o zaštiti i spašavanju i rezultate iz Procjene rizika od katastrofa Crne Gore i Procjene sposobnosti upravljanja rizicima od katastrofa Crne Gore;
- Jačanje kapaciteta članova/ca timova za zaštitu i spašavanje kroz izvođenje obuka shodno Pravilniku o osposobljavanju članova Koordinacionog i Opštinskog tima za zaštitu i spašavanje („Službeni list CG”, broj 81/20);
- Izvođenje obuka osposobljavanja i usavršavanja pripadnika/ca specijalističkih i dobrovoljnih jedinica za zaštitu i spašavanje shodno Pravilniku o osposobljavanju i usavršavanju pripadnika/ca jedinica civilne zaštite, specijalističkih i dobrovoljnih jedinica za zaštitu i spašavanje („Službeni list CG”, broj 81/20) koja će biti usmjerena na rodno odgovoran i inkluzivan pristup;
- Donijeti komunikacionu strategiju za informisanje javnosti u vezi sa smanjenjem rizika od katastrofa koja će biti zasnovana na rodno odgovornom i inkluzivnom pristupu;
- Jačati kapacitete softverskih alata i opreme (u smislu njihovog broja i osavremenjavanja) i edukovati ljude koji tu opremu koriste;
- Definisati budžetski program koji će se direktno odnositi na aktivnosti planiranja i sprovođenja mjera smanjenja rizika od katastrofa.

Prijetnje

- Nerazvijena svijest donosilaca odluka na nacionalnom i lokalnom nivou o važnosti sprovođenja politike smanjenja rizika od katastrofa;
- Nedovoljna informisanost stanovništva koja se tiče preventivnih radnji i postupanja u slučaju rizika;
- Nedovoljna pripremljenost subjekata zaštite i spašavanja za djelovanje u slučaju elementarnih nepogoda, tehničko-tehnoloških i drugih nesreća;
- Nedovoljno izdvajanje finansijskih sredstava za smanjenje rizika od katastrofa na nacionalnom i lokalnom nivou;
- Neadekvatna kaznena politika u oblasti zaštite i spašavanja.

2.4. Drvo problema i drvo rješenja





2.5. Analiza zainteresovanih strana

Organizacija sistema zaštite i spašavanja

Crna Gora je kroz Zakon o zaštiti i spašavanju prepoznala da su poslovi zaštite i spašavanja poslovi od javnog interesa, koji obuhvataju skup mjera i radnji koje se preduzimaju u cilju otkrivanja i sprečavanja nastajanja opasnosti, kao i ublažavanja i otklanjanja posljedica elementarnih nepogoda, tehničko-tehnoloških nesreća, radijacionih, hemijskih i bioloških kontaminacija, ratnog razaranja i terorizma, epidemija, epizootija, epifitotija i drugih nesreća koje mogu ugroziti ili ugrožavaju stanovništvo, materijalna dobra i životnu sredinu.

Radi sprovođenja poslova zaštite i spašavanja, 2007. godine osnovan je Sektor za vanredne situacije i civilnu bezbjednost, današnji Direktorat za zaštitu i spašavanje, kao organizaciona jedinica Ministarstva unutrašnjih poslova, tako da je Ministarstvo unutrašnjih poslova nadležno, između ostalog, i za upravljanje rizicima, upravljanje zaštitom i spašavanjem i upravljanje sanacijom posljedica.

Glavni zadaci Direktorata za zaštitu i spašavanje su:

- koordinacija rada učesnika/ca sistema zaštite i spašavanja u vezi organizacije, planiranja, pripreme i sprovođenja mjera i aktivnosti na smanjenju rizika od katastrofa;
- praćenje i analiziranje stanja u oblasti zaštite i spašavanja;
- osposobljavanje i usavršavanje pripadnika/ca jedinica civilne zaštite, specijalističkih i dobrovoljnih jedinica, kao i nadzor u pogledu funkcionisanja i opremanja operativnih jedinica za zaštitu i spašavanje;
- obavještanje i uzbunjivanje građana/ki u slučaju nastanka katastrofa, elementarnih nepogoda, tehničko-tehnoloških i drugih nesreća;
- neprekidno prikupljanje, obrada i prenošenje podataka u vezi sa situacijom na ugroženim područjima preko Operativno-komunikacionog centra 112 (OKC 112);
- organizovanje uklanjanja, deaktiviranja i uništavanja neeksplozivnih ubojnih sredstava;
- upravni poslovi u okviru nadležnosti i ovlašćenja utvrđenih zakonom u oblasti zaštite i spašavanja, prevoza opasnih materija, proizvodnje, prometa, nabavke, skladištenja i upotrebe eksplozivnih materija, skladištenja, držanja, prometa, rukovanja i upotrebe zapaljivih tečnosti i gasova i transporta i tranzita naoružanja i vojne opreme;
- traženje pomoći od drugih država i međunarodnih organa i organizacija u slučaju nastanka katastrofe, elementarne nepogode i druge nesreće;
- saradnja sa nadležnim organima drugih država i međunarodnim organizacijama i institucijama itd.

Radi rukovođenja i koordiniranja u zaštiti i spašavanju na teritoriji Crne Gore obrazovan je **Koordinacioni tim za zaštitu i spašavanje**, čiji je rukovodilac/teljka predsjednik/ca Vlade, zamjenik rukovodioca ministar nadležan za poslove zaštite i spašavanje, a članovi/ce ministri nadležni za vanjske poslove, poslove odbrane, zdravlja, rada i socijalnog staranja, održivog

razvoja, turizma, poljoprivrede, šumarstva, vodoprivrede, saobraćaja, pomorstva, kao i predstavnik/ca Generalnog sekretarijata Vlade zadužen za odnose sa javnošću i predsjednik/ca radnog tijela Vlade za procjenu šteta od elementarnih nepogoda.

Obrazovanjem **Operativnog štaba za zaštitu i spašavanje** koji vrši operativno koordiniranje aktivnostima učesnika/ca zaštite i spašavanja obezbijedeno je znatno efikasnije rukovođenje, bolja koordinacija između učesnika/ca zaštite i spašavanja i racionalnija upotreba ljudskih i materijalnih resursa na terenu. Operativni štab čine: rukovodilac/teljka i dva predstavnika/ce organizacione jedinice ministarstva nadležnog za poslove zaštite i spašavanja; starješina/ka i jedan predstavnik/ca organa uprave nadležnog za poslove policije, načelnik/ca Generalštaba Vojske Crne Gore; starješine/ke organa uprave nadležnih za poslove carina, hidrometeorologije, seizmologije, voda, šuma, saobraćaja, veterinarske poslove, fitosanitarne poslove i poslove zaštite životne sredine; lica koja rukovode zdravstvenim ustanovama koje pružaju hitnu medicinsku pomoć, urgentnu medicinsku pomoć, kao i zdravstvenom ustanovom čija je djelatnost usmjerena na očuvanje i unapređenje zdravlja svih građana/ki; predstavnik/ca Crvenog krsta, kao i visoki rukovodni kadar organa državne uprave nadležnih za poslove šumarstva, vodoprivrede, zdravlja i vanjskih poslova. Rukovodilac/teljka organizacione jedinice ministarstva nadležnog za poslove zaštite i spašavanja je rukovodilac/teljka Operativnog štaba.

Za rukovođenje i koordiniranje aktivnostima zaštite i spašavanja na teritoriji opštine zadužen je **Opštinski tim za zaštitu i spašavanje** kojim rukovodi predsjednik/ca opštine i koga čine predstavnik/ca organizacione jedinice ministarstva nadležnog za poslove zaštite i spašavanja, starješine/ke organa lokalne uprave, odgovorna lica u privrednim društvima i drugim subjektima čija je djelatnost u vezi sa zaštitom i spašavanjem i predstavnik/ca Crvenog krsta Crne Gore. **Usaglašenost rukovođenja i koordiniranja** obezbijedena je obavezom da Opštinski tim za zaštitu i spašavanje saraduje sa Koordinacionim timom i Operativnim štabom za zaštitu i spašavanje.

Takođe, Zakonom o zaštiti i spašavanju propisano je da se i **u privrednom društvu, drugom pravnom licu i kod preduzetnika/ca može obrazovati tim za zaštitu i spašavanje**, koji rukovodi i koordinira aktivnostima zaštite i spašavanja u skladu sa preduzetnim planom zaštite i spašavanja za taj rizik.

Za uspješno rukovođenje i funkcionisanje sistema zaštite i spašavanja od bitnog je značaja **rana najava** događaja koji se mogu desiti. Zbog toga je i u Zakonu prepoznata potreba za pružanjem informacija, od strane nadležnog organa za hidrometeorološke poslove, o nastupanju eksternih meteoroloških i hidroloških situacija i pružanje logističke podrške u toku ekstremne situacije za potrebe planiranja akcija i donošenje raznih odluka. Takođe, obavezu dostavljanja raspoloživih podataka i informacija o stanju voda i atmosfere, prikupljenih u zoni i u vrijeme dejstva pojava koje prouzrokuju nepogode i akcidente imaju privredna društva, druga pravna lica i preduzetnici/ce koji obavljaju meteorološka i hidrološka mjerenja i osmatranja, koje verifikuju i potvrđuju njihovu validnost nadležni organ uprave za hidrometeorološke poslove.

Centralizovano prikupljanje informacija i podataka o svim vrstama rizika koji mogu ugroziti ljude, materijalna i kulturna dobra i životnu sredinu, te njihova obrada, obavlja se u Operativno-komunikacionom centru 112 kao organizacionoj cjelini Direktorata za zaštitu i spašavanje MUP-a, koji ima obavezu daljeg obavještanja državnih organa, organa državne uprave i organa opštine, privrednih društava, drugih pravnih lica, preduzetnika/ca i građana/ki radi preduzimanja preventivnih, operativnih i sanacionih aktivnosti.

Ovako organizovan sistem zaštite i spašavanja omogućava uspješno, efikasno i blagovremeno postupanje u slučaju elementarnih nepogoda, tehničko-tehnoloških i drugih nesreća, ali i dobru osnovu za njegovu dalju nadgradnju, posebno u dijelu jačanja ljudskih i materijalnih resursa, kroz stručno osposobljavanje i usavršavanje subjekata zaštite i spašavanja, korišćenje novih tehnologija i nabavku savremene opreme i sredstava.

Resursi sistema zaštite i spašavanja

Veoma važnu komponentu sistema zaštite i spašavanja predstavljaju ljudski i materijalni kapaciteti koji se koriste za efikasnu zaštitu i spašavanje stanovništva, materijalnih i kulturnih dobara i životne sredine od nastupanja elementarnih nepogoda, tehničko-tehnoloških i drugih nesreća.

Kvalitet odgovora sistema zaštite i spašavanja u Crnoj Gori u značajnoj mjeri određuje mogućnost angažovanja raspoloživih ljudskih i materijalnih kapaciteta, kako operativnih jedinica za zaštitu i spašavanje, tako i državnih organa, organa državne uprave, jedinica lokalne samouprave, privrednih društava, preduzetnika/ca i drugih pravnih i fizičkih lica.

Bez obzira što uspostavljeni sistem zaštite i spašavanja omogućava angažovanje svih raspoloživih resursa na području Crne Gore, oni nijesu uvijek dovoljni, tako da se sistem, u slučaju potrebe, oslanja i na međunarodne resurse, prije svega resurse država iz okruženja, država članica Mehanizma Unije za civilnu zaštitu i NATO-a.

Opštinske službe zaštite i spašavanja

Opštinske službe zaštite i spašavanja su profesionalne službe koje vrše sljedeće poslove: pružanje pomoći ugroženom i nastradalom stanovništvu; gašenje požara i spašavanje prilikom požara; spašavanje iz ruševina, klizišta i sniježnih lavina; spašavanje prilikom poplava i drugih elementarnih nepogoda; spašavanje u planinama i kanjonima; spašavanje prilikom saobraćajnih nesreća i spašavanje prilikom udesa i nezgoda u civilnom vazduhoplovstvu. S obzirom na kompleksnost i raznovrsnost poslova kojima se bave ove službe predstavljaju oslonac operativnog odgovora na sve vrste elementarnih nepogoda, većih i drugih nesreća. Službe su organizovane u svim opštinama na području Crne Gore, osim u opštinama Tuzi i Zeta.

Na osnovu statističkih podataka za 2023. godinu,³⁴ u formiranim službama zaštite i spašavanja ima ukupno 785 zaposlenih, od kojih 636 radi u operativnom dijelu (586 zaposlenih je u stalnom radnom odnosu, dok 50 radi po ugovoru), a u administrativnom dijelu zaposleno je 149 službenika/ca (122 zaposlenih je u stalnom radnom odnosu, dok 27 radi po ugovoru). Od ukupno 785 zaposlenih, 738 je muškaraca (94.01%) i 47 žena (5.99%). Kada je u pitanju starosna struktura pripadnika/ca operativnog dijela službi zaštite i spašavanja najviše je pripadnika/ca od 25 do 45 godina. I pored ovog statističkog podatka, potrebno je obnavljanje kadra i plansko zapošljavanje uz redovno stručno osposobljavanje i usavršavanje pripadnika/ca službi zaštite i spašavanja.

Direktorat za zaštitu i spašavanje, u periodu od 2018. do 2023. godine,³⁵ u okviru programa, projekata i donacija, kao i shodno Planu stručnog osposobljavanja i usavršavanja pripadnika/ca operativnih jedinica za zaštitu i spašavanje realizovao je značajan broj obuka za pripadnike/ce službi zaštite i spašavanja. Na ovaj način obučeno je ukupno 578 pripadnika/ca službi zaštite i spašavanja, i to za:

- Spašavanje na brzim vodama (RESCUE 3) – 82;
- Zaštitu i spašavanje od požara – 43;
- Pružanje prve pomoći u vanbolničkim uslovima (osnovni i napredni nivo) - 82;
- Opasne materije – 24;
- Traganje i spašavanje iz ruševina (SDE1+SDE2) – 64;
- Spašavanje sa visina i dubina (osnovni i napredni nivo) – 31;
- Tehničke intervencije-rad sa razvalnim alatima – 33;
- Sistem zaštite i spašavanja – 36;
- Prevazilaženje profesionalnog stresa prilikom reagovanja u slučaju prirodnih nepogoda, tehničko-tehnoloških i drugih nesreća – 53;
- Smanjenje rizika od katastrofa (DRR) – 36;
- Procedure Mehanizama Unije za civilnu zaštitu – 50;
- Koordinaciju službi za hitne intervencije kod saobraćajnih nesreća sa velikim brojem povrijeđenih – 16;
- Kartografiju i prvu pomoć – 10;
- Obuku za vođe potraga u ruralnim predjelima (osnovni i napredni) – 18.

Pored pripadnika/ce službi zaštite i spašavanja izvršena je i obuka 125 pripadnika/ca dobrovoljnih vatrogasnih društava i specijalističkih jedinica za zaštitu i spašavanje na različite teme od značaja za zaštitu i spašavanje (Pružanje prve pomoći u vanbolničkim uslovima (osnovni i napredni nivo); Opasne materije; Traganje i spašavanje iz ruševina; Spašavanje sa visina i dubina (osnovni i napredni nivo); Tehničke intervencije-rad sa razvalnim alatima; Sistem zaštite i spašavanja; Prevazilaženje profesionalnog stresa prilikom reagovanja u slučaju

³⁴ Vidjeti: Ministarstvo unutrašnjih poslova – Direktorat za zaštitu i spašavanje (2024), Izvještaj o stanju sistema zaštite i spašavanja u Crnoj Gori u 2023. godini, Podgorica.

³⁵ Podaci iz baze podataka o obukama pripadnika/ca operativnih jedinica za zaštitu i spašavanje Direktorata za zaštitu i spašavanje MUP-a (datum pristupanja bazi podataka, 15.04.2024. godine).

prirodnih nepogoda, tehničko-tehnoloških i drugih nesreća; Smanjenje rizika od katastrofa (DRR) – Procedure Mehanizama Unije za civilnu zaštitu).

Objekti u kojima su smještene službe zaštite i spašavanja u Podgorici, Baru, Ulcinju, Herceg Novom, Cetinju, Bijelom Polju, Šavniku, Andrijevići, Žabljaku, Beranama, Mojkovcu, Danilovgradu u značajnoj mjeri ispunjavaju neophodne uslove za smještaj pripadnika/ca i tehnike službi zaštite i spašavanja, za razliku od objekata službi zaštite i spašavanja u Kotoru, Petnjici, Budvi, Pljevljima, Plavu, Plužinama, Gusinju, Nikšiću, Kolašinu, Tivtu i Rožajama gdje to pitanje nije još uvijek adekvatno riješeno.

Opremljenost službi zaštite i spašavanja varira od opštine do opštine. Na osnovu statističkih podataka prosječna starost lične zaštitne opreme je 8,5 godina. Lična zaštitna oprema koju posjeduju službe zaštite i spašavanja dotrajala je u većini opština na sjeveru Crne Gore. Takođe, postojeća lična i kolektivna oprema pripadnika/ca ovih službi nije u skladu sa standardima koje propisuje EU, tako da je potrebno pristupiti obnavljanju i nabavci nedostajuće opreme i sredstava i planiranju finansijskih sredstava za njihovu nabavku u budžetima jedinica lokalnih samouprava.

U opštinskim službama za zaštitu i spašavanje ima ukupno 242 vozila, od toga je 152 vatrogasno-spasilačkih vozila ispravno i u punom kapacitetu, a ostalih tehnički ispravnih vozila je 54. Ukupno je neispravno 36 vozila.

Kada je u pitanju sistem radio veza pokrivenost tetra signalom u južnom i centralnom dijelu Crne Gore je na zadovoljavajućem nivou u urbanim i ruralnim područjima. Na sjeveru Crne Gore možemo konstatovati da je pokrivenost obezbijeđena u urbanim područjima, dok u ruralnom dijelu pojedinih opština pokrivenost nije na zadovoljavajućem nivou. Službe zaštite i spašavanja u Mojkovcu, Kolašinu i Šavniku još uvijek ne koriste tetra sistem, dok se u ostalim formiranim službama tetra sistem koristi.

Civilna zaštita

Civilna zaštita je dio jedinstvenog sistema zaštite i spašavanja i čine je jedinice i timovi civilne zaštite, zaštitna i spasilačka oprema i sredstva. Nakon izvršenog procesa transformacije, predviđeno je da civilna zaštita u Crnoj Gori funkcioniše kao sistem za masovnu podršku civilnim strukturama u slučaju elementarnih nepogoda, tehničko-tehnoloških i drugih nesreća. U skladu s prepoznatim hazardima i nakon izvršenih detaljnih stručnih analiza iskazana je potreba za ukupno 2.000 pripadnika/ca organizovanih u jedinice civilne zaštite opšte namjene i jedinice specijalizovane namjene.

Nedostatak finansijsko-materijalnih sredstava, i pored normativne zaokruženosti i realno utvrđenih potreba, uslovio je da ovaj resurs nije stavljen u funkciju. Adekvatnim zakonskim rješenjima i stimulativnim mjerama za pripadnike/ce civilne zaštite stvoreni su povoljniji uslovi za organizovanje jedinica i timova civilne zaštite, ali bez stabilnog izvora finansiranja za

njihovo angažovanje, opremanje, obučavanje i usavršavanje. Realne mogućnosti upotrebe ovog resursa su veoma ograničene.

Specijalističke jedinice za zaštitu i spašavanje

Specijalističke jedinice čine građani/ke koji dobrovoljno vrše aktivnosti zaštite i spašavanja organizovani u spasilačka društva, organizacije Crvenog krsta, planinarske službe spašavanja, speleološka društva, ronilačka društva, kinološka društva, izviđačke i skautske organizacije, klubove radio-amatera/ki i druga slična društva.

Specijalističke jedinice dužne su da učestvuju u zaštiti i spašavanju u vanrednim stanjima na poziv Ministarstva unutrašnjih poslova – Direktorata za zaštitu i spašavanje koje sa njima zaključuje ugovore o angažovanju, i u kojima su precizirana međusobna prava i obaveze i druga pitanja od značaja za sprovođenje zaštite i spašavanja.

Ministarstvo unutrašnjih poslova ima zaključene ugovore sa Gorskom službom spašavanja Crne Gore i Savezom radio amatera/ki, dok su Ministarstvo unutrašnjih poslova i Crveni krst Crne Gore, 2021. godine, potpisali Memorandum o saradnji.

Dobrovoljne jedinice za zaštitu i spašavanje

Dobrovoljne jedinice se organizuju radi dobrovoljnog učestvovanja građana/ki u zaštiti i spašavanju ljudi i materijalnih dobara ugroženih elementarnim nepogodama, tehničko-tehnološkim i drugim nesrećama. Privredna društva, preduzetnici/ce i druga pravna i fizička lica mogu organizovati dobrovoljne jedinice.

Na području Crne Gore sa dugom tradicijom djeluju dobrovoljna vatrogasna društva u opštinama Tivat (DVD Krtoli) i Kotor (DVD „Bogoljub Brezić” Perast). U opštini Herceg Novi djeluju tri dobrovoljna vatrogasna društva „Bijela”, „Luštica” i „Prijevor”, a u opštini Tivat pored DVD Krtoli, postoje još dva dobrovoljna vatrogasna društva DVD „Boka” i DVD Tivat. U Nikšiću djeluju DVD Trubjela, DVD Župa i DVD Vojnik.

Dobrovoljna vatrogasna društva imaju ukupno oko 300 dobrovoljnih vatrogasaca i raspolažu sa dvadesettri vatrogasno-spasilačka vozila i četiri putnička. Direktorat za zaštitu i spašavanje MUP-a kroz svoje aktivnosti permanentno podstiče trend formiranja novih dobrovoljnih vatrogasnih društava kroz različite vidove pomoći kao npr. obuke, doniranje opreme, uključivanje u simulacione i terenske vježbe njihovih pripadnika/ca i sl.

Preduzetne jedinice za zaštitu i spašavanje

Preduzetne jedinice za zaštitu i spašavanje, kao vrsta operativnih jedinica za zaštitu i spašavanje, veoma su važne zbog neophodnosti pružanja prvog odgovora prilikom događanja elementarne nepogode, tehničko-tehnološke i druge nesreće u privrednom društvu, drugom pravnom licu ili kod preduzetnika/ca. Na osnovu procjene rizika od nastanka tehničko-

tehnološkog ili drugog hazarda, Opština određuje privredna društva, druga pravna lica i preduzetnike/ce koji su obavezni da organizuju preduzetne jedinice.

Preduzetne jedinice su organizovane u Luci Bar, aerodromima Tivat i Podgorica, Luštici Bay, Elektroprivredi Crne Gore AD Nikšić i Monteputu d.o.o. Podgorica. U okviru Monteputa d.o.o. sistematizovana je Služba zaštite i spašavanja. Služba se sastoji iz dvije cjeline, tj. Služba zaštite i spašavanja na autoputu i Služba zaštite i spašavanja na tunelu Sozina. Služba zaštite i spašavanja na autoputu raspolaže sa 28 vatrogasaca-spasilaca i 4 vozila, dok Služba zaštite i spašavanja na tunelu Sozini raspolaže sa 14 vatrogasaca-spasilaca i 2 vozila. Svi vatrogasci-spasioci su opremljeni sa ličnom zaštitnom opremom za prilaz vatri i kolektivnom opremom za gašenje požara i spašavanja iz saobraćajnih udesa.

Jedinica za gašenje požara iz vazduha

Jedina funkcionalna operativna jedinica formirana na državnom nivou, jeste jedinica za gašenje požara iz vazduha. Direkcija Avio-helikopterska jedinica vrši poslove koje se odnose na organizovanje i djelovanje jedinice za gašenje požara iz vazduha. Ova operativna jedinica, raspolaže sa tri aviona za gašenje požara tipa AT-802/802A. Podršku jedinici za gašenja požara iz vazduha obezbjeđuju dva helikoptera Direkcije – Avio-helikopterska jedinica tipa ABell-412 i ABell-212 za izviđanje i lociranje požara, kao i za transport timova za gašenje požara. Sistem radio veza koji se upotrebljava u sistemu zaštite i spašavanja treba dalje unapređivati, prije svega, neophodno je izvršiti uvezivanje radio sistema Tetra sa Jedinicom za gašenje požara iz vazduha. Tetra sistem se koristi u Direktoratu za zaštitu i spašavanje, kao nezavisan sistem radio veza.

Ostali resursi

Osim na resurse operativnih jedinica za zaštitu i spašavanje, sistem zaštite i spašavanja u Crnoj Gori oslanja se na ljudske i materijalne resurse državnih organa, organa državne uprave, jedinica lokalne samouprave, privrednih društava, preduzetnika i drugih pravnih i fizičkih lica, jer se svi ovi subjekti u slučaju elemenarnih nepogoda, tehničko-tehnoloških i drugih nesreća stavljaju u funkciju zaštite i spašavanja. Pritom, poseban značaj imaju resursi Uprave policije i Vojske Crne Gore, koji namjenski razvijaju kapacitete za pomoć u slučaju katastrofa izazvanih elementarnim nepogodama i drugim nesrećama.

Planska dokumentacija u oblasti zaštite i spašavanja

Zaštita i spašavanje sprovodi se na osnovu planova zaštite i spašavanja. Planovi zaštite i spašavanja su: nacionalni planovi zaštite i spašavanja, opštinski planovi zaštite i spašavanja i planovi zaštite i spašavanja privrednih društava, drugih pravnih lica i preduzetnika (preduzetni planovi).

Nacionalne planove donosi Vlada, na predlog Ministarstva unutrašnjih poslova. Opštinske planove donose skupštine opština, a preduzetne planove donose privredna društva, druga pravna lica i preduzetnici/ce, uz saglasnost Ministarstva unutrašnjih poslova. Planovi zaštite i

spašavanja izrađuju se na osnovu elaborata o procjeni rizika.³⁶ Elaborat o procjeni rizika sastavni je dio plana zaštite i spašavanja.³⁷

Na nacionalnom nivou izrađeni su planovi za rizike za koje je procijenjeno da u najvećoj mjeri ugrožavaju Crnu Goru (zemljotres, požari, poplave, klizišta i odroni, tehničko-tehnološke nesreće, hemijski i biološki rizici, radijacione i nuklearne nesreće itd), dok je na lokalnom nivou 21 opština izradila planove zaštite i spašavanja od požara, 17 opština planove zaštite i spašavanja od poplava, 14 planove zaštite i spašavanja od zemljotresa i 3 planove zaštite i spašavanja od klizišta i odrona. Glavni grad Podgorica izradio je opštinski plan zaštite i spašavanja od tehničko-tehnoloških nesreća i Plan zaštite i spašavanja od hemijskih i bioloških rizika, dok je Opština Pljevlja izradila plan zaštite i spašavanja od ekstremnih meteoroloških pojava.

Broj izrađenih planova zaštite i spašavanja kod privrednih društava, drugih pravnih lica i preduzetnika/ca zaključno sa 2023. godinom je 611 i odnosi se najviše na požare, zemljotres i poplave. U narednom periodu će kroz povećani angažman inspekcijских i drugih službi stanje u oblasti planiranja biti dodatno unaprijeđeno.

Međunarodna saradnja i globalno partnerstvo

Crna Gora, u skladu sa ciljem „F” Sendai okvira, koji se odnosi na važnost međunarodne saradnje u kontekstu smanjenja rizika od katastrofa, kontinuirano unapređuje nivo saradnje na regionalnom i globalnom nivou. Međunarodna saradnja je prepoznata kao jedan od veoma bitnih mehanizama smanjenja rizika od katastrofa i definisana je u Zakonu o zaštiti i spašavanju kao obaveza nadležnog Ministarstva da saraduje sa nadležnim organima drugih država i međunarodnim organizacijama i institucijama.

Neprekidni rast i jačanje kapaciteta Crne Gore u kontekstu smanjenja rizika od katastrofa i zaštite i spašavanja, u značajnoj mjeri se oslanja na saradnju sa međunarodnim organizacijama i institucijama koje su dio EU i UN struktura (UNDRR, UNDP, UNICEF, UNOCHA... itd.), kao i na bilateralnu saradnju sa organizacijama kao što su: Njemačka agencija za međunarodnu saradnju (GIZ), Japanska agencija za međunarodnu saradnju (JICA), Svjetska banka (WB) i Evropska banka za obnovu i razvoj (EBRD). Važno je napomenuti saradnju koja se ostvaruje i sa Međunarodnom organizacijom Crvenog krsta, Svjetskom zdravstvenom organizacijom (WHO), Svjetskom meteorološkom organizacijom (WMO), Međunarodnom agencijom za atomsku energiju (IAEA) i dr.

Postojeća saradnja sa Kancelarijom Ujedinjenih nacija za smanjenje rizika od katastrofa (UNDRR) uključuje obavezu na sprovođenje politika smanjenja rizika od katastrofa u skladu sa načelima i praksama Sendai okvira.

³⁶ Vidjeti: Pravilnik o sadržaju i metodologiji izrade, načinu usaglašavanja, ažuriranja i čuvanja elaborata o procjeni rizika na osnovu kojih se izrađuju planovi zaštite i spašavanja („Službeni list CG”, broj 31/17).

³⁷ Vidjeti: Pravilnik o bližem sadržaju i metodologiji izrade, načinu usaglašavanja, ažuriranja i čuvanja planova zaštite i spašavanja („Službeni list CG”, broj 34/17).

Crna Gora učestvuje u aktivnostima u okviru Inicijative za pripremljenost i prevenciju katastrofa u jugoistočnoj Evropi (DPPI SEE), koja predstavlja mrežu koja ima za cilj jačanje regionalne saradnje i poboljšanje kapaciteta za pripremljenost i prevenciju katastrofa u zemljama regiona jugoistočne Evrope. Takođe, Crna Gora je aktivna učesnica i u nizu drugih konvencija, ugovora, protokola, sporazuma, inicijativa, komiteta, regionalnih programa, evropskih i međunarodnih programa vezanih za smanjenja rizika od katastrofa i zaštitu i spašavanje.

Crna Gora je zaključila 12 bilateralnih sporazuma o saradnji u oblasti zaštite od prirodnih i civilizacijskih katastrofa, i to sa: Republikom Grčkom, Republikom Slovačkom, Ukrajinom, Republikom Slovenijom, Republikom Srbijom, Republikom Sjevernom Makedonijom, Republikom Hrvatskom, Bosnom i Hercegovinom, Republikom Albanijom, Republikom Turskom, Republikom Azerbejdžan i Republikom Bugarskom. Ovi sporazumi predviđaju saradnju u različitim područjima, kao što su: planiranje i sprovođenje preventivnih mjera za zaštitu od prirodnih, tehničko-tehnoloških nesreća i civilizacijskih katastrofa; međusobno obavještanje o opasnostima, nastanku i posljedicama katastrofe; međusobnu pomoć pri zaštiti i spašavanju i otklanjanju posljedica katastrofa; saradnju prilikom obučavanja i osposobljavanja pripadnika/ca operativnih jedinica za zaštitu i spašavanje, te organizovanje i sprovođenje zajedničkih vježbi; razmjenu naučnih i tehničkih podataka bitnih za zaštitu i spašavanje od katastrofa i saradnju pri razvoju i proizvodnji opreme za spašavanje. U prethodnom periodu ovi sporazumi su uglavnom korišćeni kao instrument za pružanje ili primanje pomoći u slučaju katastrofa, a veoma rijetko za saradnju u prevenciji i pripravnosti na katastrofe. Takođe, potpisan je i Memorandum o razumijevanju između Ministarstva unutrašnjih poslova Crne Gore i Ministarstva za vanredne situacije Republike Armenije u oblasti sprečavanja nastanka vanrednih situacija i odgovora na njih. S obzirom na prekogranični karakter rizika u regionu, Crnoj Gori i drugim zemljama u regionu jasna je potreba za unapređenjem saradnje u okviru bilateralnih, ali i regionalnih sporazuma o saradnji, posebno u glavnim oblastima, među kojima su i ažuriranja prekograničnih sistema monitoringa i sistema ranog upozoravanja.

Vrlo dobar primjer prekogranične regionalne saradnje je integrisano upravljanje vodnim resursima i upravljanje rizikom od poplava povezanim sa klimatskim promjenama u prekograničnom slivu rijeke Drim. Kao posljedica regionalne saradnje sprovode se brojni projekti za uspostavljanje mreža meteorološkog i hidrološkog monitoringa koje ispunjavaju standarde Svjetske meteorološke organizacije, kao i mreže hidrometeoroloških stanica koje bi omogućile usklađenost sa Direktivom EU o vodama i Direktivom EU o poplavama.

Crna Gora je članica Mehanizma Unije za civilnu zaštitu (UCPM) od 2014. godine,³⁸ što joj omogućava da učestvuje u velikom broju aktivnosti koje pruža ovaj mehanizam, kao što je stručno osposobljavanje i usavršavanje službenika kroz učešće na radionicama, seminarima,

³⁸ Sporazum je ratifikovan u Skupštini Crne Gore, 17. marta 2015. godine (Sporazum između Crne Gore i Evropske unije o učešću Crne Gore u Mehanizmu za civilnu zaštitu Evropske unije ("Službeni list CG – međunarodni ugovori", broj 3/15)).

kursevima, vježbama,³⁹ razmjenama eksperata/kinja itd., na sastancima Komiteta i ekspertskih radnih grupa i u raznim programima i projektima. Uspostavljena je i permanentna komunikaciju sa Centrom za koordinaciju odgovora na vanredne situacije (Emergency Response Coordination Centre – ERCC), a imamo i mogućnost korišćenja Zajedničkog sistema za komunikaciju i informisanje u vanrednim situacijama (CECIS).⁴⁰ Preko Mehanizma Unije za civilnu zaštitu Crna Gora je primala, ali i slala pomoć drugim državama (prije svega zemljama regiona) u slučaju katastrofa.

Crna Gora kao članica NATO-a aktivno učestvuje u radu različitih tijela ovog saveza (npr. na sastancima Grupe za civilnu zaštitu u okviru Komiteta za civilno planiranje u vanrednim situacijama – CEPC), kao i u pripremi i izvođenju terenskih i drugih simulacionih vježbi shodno različitim rizicima,⁴¹ što u velikoj mjeri doprinosi povećanju znanja u oblasti smanjenja rizika od katastrofa. Naročito važnim smatramo uspostavljenju saradnju sa Evro-atlantskim centrom za koordinaciju odgovora na katastrofe (Euro-Atlantic Disaster Response Coordination Centre – EADRCC).

Postojeća saradnja sa Kancelarijom Ujedinjenih nacija za smanjenje rizika od katastrofa (UNDRR) uključuje i obaveze sprovođenja politika u ovoj oblasti u skladu sa načelima i praksama Sendai okvira.

Crna Gora je mnogobrojne aktivnosti već sprovela, počev od činjenice da je Ministarstvo unutrašnjih poslova (MUP) – Direktorat za zaštitu i spašavanje (DZS) definisano kao **kontakt tačka za implementaciju Sendajskog okvira** za smanjenje rizika od katastrofa za period 2015-2030 u Crnoj Gori (CG).

Vlada Crne Gore je na sjednici održanoj 9. oktobra 2014. godine donijela Odluku o obrazovanju Odbora za smanjenje rizika od katastrofa koja je objavljena u Službenom listu Crne Gore broj 49/14 od 20.11.2014. godine, sa obavezom uspostavljanja Nacionalne platforme za smanjenje rizika od katastrofa. **Nacionalna platforma za smanjenje rizika od katastrofa je** uz podršku Inicijative za spremnost i prevenciju katastrofa za jugoistočnu Evropu (*DPPI SEE*) i kancelarije UN za smanjenje rizika od katastrofa (UNDRR), uspostavljena 16. decembra 2014. godine u Podgorici i od tada se redovno održavaju godišnje konferencije nacionalne platforme na različite teme (poplave, šumski požari, zemljotresi, klizišta i odroni, procjena rizika od katastrofa itd.). Do sada je organizovano 10 konferencija u cilju razmjene mišljenja, iznošenja i usaglašavanja stavova, predloga, znanja i iskustava u oblasti smanjenja rizika od katastrofa, kao i procjenjivanja opasnosti i usaglašavanja aktivnosti svih subjekata uključenih u ovu oblast.

³⁹ Crna Gora je učestvovala na velikom broju štabnih i terenskih vježbi u okviru Mehanizma Unije za civilnu zaštitu. Takođe, Crna Gora je bila domaćin i nekoliko vježbi od kojih se izdvajaju EU MNE ModEX 2019 i BALANCE 2022.

⁴⁰ CECIS sistem uspostavljen je u OKC 112, 15. februara 2024. godine.

⁴¹ Crna Gora je uspješno organizovala NATO EADRCC međunarodnu terensku vježbu upravljanja posljedicama vanrednih situacija „CRNA GORA 2016“, u periodu od 31. oktobra do 4. novembra 2016. godine na kojoj je učestvovalo 17 međunarodnih spasilačkih timova, dok je ukupan broj učesnika/ca vježbe bio oko 680. Učestvovalo se i na NATO EADRCC međunarodnim terenskim vježbama upravljanja posljedicama vanrednih situacija u Bosni i Hercegovini 2017. godine, Srbiji 2018. godine i Sjevernoj Makedoniji 2021. godine.

Treba istaći da je u Crnoj Gori 2013. godine, u saradnji MUP-Direktorata za zaštitu i spašavanje, kancelarije UNICEF-a, Ministarstva prosvjete i Zavoda za školstvo Crne Gore, uspostavljen **međupredmetni program u oblasti smanjenja rizika od katastrofa** (u okviru predmeta geografije, biologije i ekologije, građanskog vaspitanja, fizičkog vaspitanja itd.) za edukaciju nastavnika/ca u osnovnim i srednjim školama u Crnoj Gori. Do sada je u okviru ovog programa održano ukupno 69 seminara i obučeno oko 1800 nastavnika/ca. Realizacijom ovog programa postiže se kontinuirana edukacija djece i nastavnika/ca u oblasti smanjenja rizika od katastrofa, što je najbolji model kontinuiteta podizanja svijesti i znanja u ovoj oblasti.

Prijestonica Cetinje je 13. juna 2014. godine postao prvi grad u Crnoj Gori koji se pridružio kampanji UNDRR-a pod nazivom **Učinimo gradove otpornima**⁴². Događaj su zajednički organizovali MUP-Direktorat za zaštitu i spašavanje, Prijestonica Cetinje i kancelarija UN za smanjenje rizika od katastrofa sa preko 50 predstavnika/ca državnih i lokalnih vlasti, međunarodnih organizacija, akademske zajednice, komunalnih preduzeća i privatnog sektora. U toku je proces pristupanja kampanji i za druge opštine iz Crne Gore.

U cilju nastavka aktivnosti na implementaciji Sendajskog okvira za smanjenje rizika od katastrofa, **Vlada Crne Gore je u decembru 2017. godine usvojila Strategiju za smanjenje rizika od katastrofa sa Dinamičkim planom aktivnosti za period 2018-2023** koju je izradila multisektorska radna grupa koju su činili predstavnici relevantnih državnih organa kao što su ministarstva, agencije, službe, kao i akademske i istraživačke zajednice i nevladine organizacije. Strategija je obuhvatila 105 aktivnosti sa ukupnim iznosom od oko 34 miliona eura za šestogodišnji period i ista je realizovana kroz tri dvogodišnja akciona plana.

Sljedeća značajna aktivnost u ovoj oblasti odnosi se na izradu i implementaciju **DesInventar Sendaj baze podataka** u Crnoj Gori. Uz podršku Kancelarije Ujedinjenih nacija za smanjenje rizika od katastrofa (UNDRR) i Svjetske banke, Crna Gora je u aprilu 2019. godine započela proces prikupljanja podataka o štetama i gubicima od katastrofa. Proces je uključivao identifikaciju i prikupljanje podataka o štetama i gubicima od katastrofa za događaje koji su se desili u Crnoj Gori između 2005. i 2022. godine. Ovaj istorijski skup podataka objedinjuje informacije iz opština, opštinskih komisija za procjenu štete, kao i resornih ministarstava, i u velikoj mjeri doprinosi boljem razumijevanju trendova rizika i katastrofa. Zahvaljujući održivoj implementaciji DesInventar Sendaj, Crna Gora će biti u potpunosti osposobljena za prikupljanje i analizu podataka o svim katastrofama koje se dešavaju na teritoriji države, kao i za preduzimanje prilagođenih mjera za smanjenje rizika i izgradnju otpornosti zemlje. **Rezultat ovih aktivnosti je evidentiranje 556 pojedinačnih događaja u DesInventar Crna Gora**⁴³.

Sprovođenje mjera za smanjenje rizika od katastrofa na lokalnom nivou u direktnoj je nadležnosti lokalnih samouprava. Započela je izrada lokalnih strategija, tako da je u saradnji predstavnika lokalne samouprave Danilovgrad i MUP – Direktorata za zaštitu i spašavanje, izrađena **Lokalna strategija za smanjenje rizika od katastrofa**⁴⁴ sa Akcionim planom za

⁴² <https://www.undrr.org/news/montenegro-joins-unisdr-cities-campaign>

⁴³ <https://desinventar.cimafoundation.org/>

⁴⁴ <https://s3.eu-central-1.amazonaws.com/danilovgrad-media/files/1606740547-strategija-za-smanjenje-rizika-od-katastrofa-sa-akcionim-planom-za-sprovođenje-strategija.pdf>

period 2021-2026. Identifikovane su 34 različite aktivnosti sa oko 40 miliona eura planiranih finansijskih sredstava. Trenutno je u toku izrada još nekoliko lokalnih strategija za opštine Bar, Pljevlja, Nikšić itd.

Što se tiče planova zaštite i spašavanja na nacionalnom nivou, Vlada Crne Gore je u prethodnom periodu usvojila sedam nacionalnih planova zaštite i spašavanja, i to: Nacionalni plan zaštite i spašavanja od požara, Nacionalni plan zaštite i spašavanja od zemljotresa, Nacionalni plan zaštite i spašavanja od poplava, Nacionalni plan zaštite i spašavanja od tehničko-tehnoloških udesa, Nacionalni plan zaštite i spašavanja od klizišta i odrona, Nacionalni plan zaštite i spašavanja od hemijskih i bioloških rizika, kao i Nacionalni plan zaštite i spašavanja od radijacionih i nuklearnih akcidenata. Time su stvoreni preduslovi za adekvatnu prevenciju, pripravnost, reagovanje i oporavak u slučaju ovih opasnosti, kao i determinisan sistem koordiniranja i rukovođenja.

Na **lokalnom nivou**, skoro sve opštine imaju planove zaštite i spašavanja u slučaju požara i poplava. Cilj je da sve jedinice lokalne samouprave imaju izrađene opštinske planove zaštite i spašavanja od zemljotresa, jer je ovaj rizik definisan kao najdominantniji u Crnoj Gori. Pored toga, opštinski planovi zaštite i spašavanja biće izrađeni i za druge opasnosti definisane Procjenom rizika od katastrofa Crne Gore.

U decembru 2020. godine formirana je radna grupa sastavljena od predstavnika/ca državnih organa, organa državne uprave, akademske zajednice i NVU za izradu **Procjene rizika od katastrofa Crne Gore**⁴⁵ za devet vrsta rizika. Rezultat Procjene rizika od katastrofa je dokument od preko 1200 stranica sa ukupno identifikovanih 9 vrsta rizika, 51 pojedinačnih scenarija rizika, 8 scenarija višestrukih rizika, kao i 53 mape rizika. Ovaj dokument je prepoznat kao važan input za proces pripreme Nacionalnog plana prilagođavanja na klimatske promjene u Crnoj Gori, postizanje ciljeva Pariskog sporazuma, postizanje Ciljeva održivog razvoja, te ispunjavanje obaveza iz pristupnih pregovora vezanih za članstvo Crne Gore u EU kroz poglavlje 27 Životna sredina i klimatske promjene.

Procjena sposobnosti upravljanja rizicima od katastrofa Crne Gore je dokument koje je takođe izradila multisektorska radna grupa u septembru 2023. godine u okviru koga je izvršena analiza stanja administrativnih, tehničkih i finansijskih kapaciteta vezanih za devet vrsta rizika determinisanih u Procjeni rizika od katastrofa Crne Gore⁴⁶.

Crna Gora je prethodnih godina **realizovala različite programe i projekte u oblasti smanjenja rizika od katastrofa** sa posebnim fokusom na podizanju svijesti i znanja o temama koje se odnose na smanjenje rizika od katastrofa, u saradnji sa EK, UNICEF, UNDP, GIZ, OEBS, JICA itd.

⁴⁵ <https://media.gov.me/media/gov/2021/mup/nacionalna-procjen-a-rizika-elektronska-publikacija.pdf>

⁴⁶ <https://wapi.gov.me/download-preview/9ba11199-ce1c-42bd-9590-08e9ef59e503?version=1.0>

Tabela 1. Kategorizacija zainteresovanih strana u odnosu na interes i uticaj (snagu)

Zainteresovana strana	Odnos prema strateškom dokumentu	Interes	Uticaj/ snaga
Ministarstvo unutrašnjih poslova	<p>Uloga Ministarstva unutrašnjih poslova u oblasti smanjenja rizika od katastrofa ogleda se u pravovremenom, kvalitetnom i adekvatnom planiranju, pripremanju i sprovođenju mjera zaštite i spašavanja građana/ki, materijalnih i kulturnih dobara i životne sredine.</p> <p>Ministarstvo je kontakt tačka za komunikaciju i sprovođenje različitog spektra aktivnosti u okviru saradnje sa Kancelarijom Ujedinjenih nacija za smanjenje rizika od katastrofa za Evropu i centralnu Aziju (UNDRR); kontakt tačka za sprovođenje Sendajskog okvira za smanjenje rizika od katastrofa vrši koordinaciju zajedničkih aktivnosti bilateralne i multilateralne saradnje sa međunarodnim akterima i domaćim institucijama i nevladinim organizacijama i koordinaciju saradnje i učešća u aktivnostima Mehanizma Unije za civilnu zaštitu Unije i NATO-a u oblasti zaštite i spašavanja i smanjenja rizika od katastrofa.</p> <p>Ministarstvo je dužno i da koordinira sa ministarstvima, organima državne uprave, opštinama, nevladinim i međunarodnim organizacijama u području pripreme i realizacije programa i projekata u oblasti smanjenja rizika od katastrofa, izradi strateških dokumenata i planova, te uz nadzornu ulogu i aktivno učešće prati sprovođenje Strategije za smanjenja rizika od katastrofa.</p>	5	5
Ministarstvo vanjskih poslova	<p>Ministarstvo vanjskih poslova je nadležno za sprovođenje utvrđene vanjske politike. Ministarstvo uskladuje i koordinira vanjsko – političke i druge međunarodne aktivnosti koje u okviru svoje nadležnosti sprovode državni organi i organi državne uprave. Uloga MVP je i ostvarivanje političkih, ekonomskih, kulturno – informativnih i drugih odnosa sa drugim državama i međunarodnim organizacijama, sprovođenje regionalne i međunarodne saradnje u oblasti smanjenja rizika od katastrofa, kao i koordinacija međunarodne razvojne saradnje i humanitarne pomoći.</p> <p>Međunarodnu razvojnu saradnju i međunarodnu humanitarnu pomoć Crna Gora sprovodi, odnosno upućuje u skladu sa Zakonom o međunarodnoj razvojnoj saradnji i međunarodnoj humanitarnoj pomoći („Službeni list Crne Gore, broj 34/2024“ od 12. 04. 2024. godine). Zakonom o međunarodnoj razvojnoj saradnji i međunarodnoj humanitarnoj pomoći je prevashodno decentralizovan sistem međunarodne razvojne saradnje i međunarodne humanitarne pomoći, imajući u vidu da državne institucije, organi lokalne samouprave i ostali subjekti koji se finansiraju iz državnog budžeta, takođe, pružaju službenu razvojnu podršku partnerskim zemljama. Shodno Zakonu o međunarodnoj razvojnoj saradnji i međunarodnoj humanitarnoj pomoći propisano je da prioritete ciljeve i oblasti djelovanja za sprovođenje međunarodne razvojne saradnje i upućivanje međunarodne humanitarne pomoći utvrđuje Vlada Crne Gore, na predlog organa državne uprave nadležnog za vanjske poslove, kao i da predlog priprema Ministarstvo vanjskih poslova u koordinaciji sa organima državne uprave. Istovremeno, prepoznati su projekti tehničke pomoći kao oblik međunarodne razvojne saradnje, i predviđeno da koordinaciju upućivanja međunarodne humanitarne pomoći vrši organ državne uprave nadležan za poslove zaštite i spašavanja na osnovu zaključenih međunarodnih ugovora, preko Evropske unije i Sjevernoatlantskog saveza (NATO) i drugih međunarodnih organizacija zaduženih za koordinaciju odgovora na katastrofe, elementarne nepogode, veće i druge nesreće. Pored toga, definisani su izvori finansiranja projekata tehničke pomoći, koji se mogu obezbijediti i iz budžeta Evropske unije i drugih zemalja koje pružaju službenu razvojnu podršku ili iz drugih izvora finansiranja.</p> <p>Saradnja u okviru NATO u oblasti smanjenja rizika od katastrofa odvija se kroz Komitet za otpornost (Resilience Committee - RC). U skladu sa statusom Crne Gore kao članice Alijance, predstavnici nadležnih crnogorskih institucija redovno učestvuju na sastancima tog Komiteta i radnih grupa u njegovom okviru. MVP Crne Gore (Generalni direktorat za NATO i politiku bezbjednosti i Stalna misija Crne Gore pri NATO) koordinira komunikaciju između drugih državnih organa i RC-a i vrši funkciju obavještanja svih relevantnih strana o planiranju i realizaciji predmetnih sastanaka. MVP (Generalni direktorat za NATO i politiku bezbjednosti) takođe saraduje i koordinira komunikaciju sa Euro-atlantskim centrom za odgovore na katastrofe (EADRCC) NATO-a, što je i bio slučaj u nekoliko navrata u prethodnom periodu (tokom događanja poplava 2011. godine, ekstremnih meteoroloških pojava 2012. godine, požara 2017. godine i tokom covid pandemije 2020. godine).</p> <p>Pomoć Ujedinjenih nacija u slučaju prirodnih i od strane čovjeka izazvanih katastrofa realizuje se kroz Centralni fond za reagovanje na hitne situacije (Central Emergency Response Fund – CERF). Ukoliko za to postoji potreba, Crna Gora, preko Ministarstva vanjskih poslova (Generalni direktorat za multilateralne poslove i Stalna misija Crne Gore pri UN-u) podnosi zahtjev CERF-u, koji zatim opredjeljuje humanitarnu i/ili drugu vrstu pomoći i/ili finansijska sredstva. Imajući u vidu značaj CERF-a za omogućavanje hitnog i adekvatnog odgovora humanitarnih partnera na katastrofe, kao i u prikupljanju donatorske podrške kroz pravovremene humanitarne akcije, Crna Gora (MVP)</p>	4	5

	<p>opredjeljuje, shodno raspoloživim sredstvima, dobrovoljnu kontribuciju za CERF svake godine.</p> <p>Kad je u pitanju Kancelarija UN za smanjenje rizika od nepogoda (UNDRR), diplomatsko-konzularna predstavništva Crne Gore, primarno Stalna misija Crne Gore pri UN i drugim međunarodnim organizacijama u Ženevi, prati aktivnosti UNDRR u cilju ispunjavanja obaveza država članica u kontekstu implementacije Sendai okvira za smanjenje rizika od katastrofa (2015-2030) i njegovo integrisanje u nacionalne strateške dokumente.</p>		
Ministarstvo zdravlja	<p>Ministarstvo zdravlja prati zdravstvenu situaciju i sprovodi adekvatne mjere za prevenciju i kontrolu problema u oblasti zdravstva, podržavajući učešće, inicijative i razvoj aktivnosti zajednice vezane za zdravlje, što su vrlo bitne aktivnosti i mjere u oblasti smanjenja rizika od katastrofa. Prati stanja i strateško planiranje sistema zdravstvene zaštite i sistema zdravstvenog osiguranja, kao i njihovo funkcionisanje i razvoj, prati i analizu najvažnijih pokazatelja zdravstvenog stanja stanovništva, zdravstvenu zaštitu posebno osjetljivih i ugroženih grupa stanovništva, prati i unapređuje zdravstveno stanje i zdravstvene potrebe stanovništva, podstiče jačanje javnog zdravlja, priprema plan programskih i projektnih aktivnosti u oblasti programske zdravstvene zaštite.</p> <p>Ministarstvo zdravlja vrši poslove koji se odnose na praćenje mjera zaštite životne sredine koje su od uticaja na zdravlje građana, ostvarivanje saradnje sa drugim institucijama i organizacijama u zemlji i inostranstvu iz oblasti zdravstvene zaštite i zdravstvenog osiguranja, unapređenje farmaceutske politike, proizvodnju, promet i ispitivanje lijekova i medicinskih sredstava i mjere za obezbjeđivanje kvaliteta, bezbjednosti i efikasnosti lijekova, mjere za sprečavanje i suzbijanje zaraznih bolesti, mjere za sprečavanje i suzbijanje Covid 19 virusa i drugih nepoznatih virusnih bolesti koje se pojavljuju na nacionalnom i međunarodnom planu, stručno usavršavanje i specijalizaciju zdravstvenih radnika/ca i zdravstvenih saradnika/ca, unapređenje sistema zdravstvene zaštite primjenom informaciono-komunikacionih tehnologija usklađenih sa nacionalnim i međunarodno priznatim standardima, izgradnju i investicije u zdravstvu i javne nabavke u zdravstvu.</p> <p>Takođe, u saradnji sa drugim relevantnim ministarstvima, organima državne uprave i organima lokalne samouprave identifikuje oblasti koje treba zaštititi za dobrobit stanovništva, kreira politiku aktivnosti u zdravstvenom sektoru radi promovisanja koherentnog razvoja i implementacije mjera za smanjenje rizika od katastrofa.</p>	4	5
Ministarstvo energetike	<p>Uloga Ministarstva energetike u smanjenju rizika od katastrofa ogleda se u mogućnosti predlaganja mjera Vladi Crne Gore u slučaju poremećaja na tržištu električne energije koje može biti izazvano, između ostalog, prirodnim i tehničko-tehnološkim katastrofama.</p> <p>Uloga ovog ministarstva u implementaciji Strategije uključuje i aktivnosti u sektoru energetike, energetske efikasnosti i sistemu koncesija. U okviru ovog ministarstva izdaju se i prate koncesije iz oblasti energetike gdje koncesionari, u cilju smanjenja rizika od katastrofa, moraju primjenjivati sve propisane mjere zaštite na radu, zaštite od požara, zaštite života, zdravlja lica i imovine, kako bi se rizik od prirodnih i od strane čovjeka izazvanih katastrofa sveo na najmanji mogući nivo.</p>	4	5
JU Zavod za geološka istraživanja	<p>JU Zavod za geološka istraživanja Crne Gore je javna ustanova koja u oblasti geoloških istraživanja obavlja poslove od javnog interesa za Crnu Goru. Najznačajnije aktivnosti u pogledu smanjenja rizika od katastrofa su aktivnosti izrade svih vrsta geoloških karata za potrebe države (Prostorni plan) i izrade geoloških karata posebne namjene (urbanistički planovi), kao i osnivanje i vođenje geoinformacionog sistema. Zavod je pokrenuo izradu Karte podložnosti na klizanje i debrilne tokove i Karte odrona s ciljem tretmana rizika u okviru kojih će se razvijati metodologija upravljanja rizicima u okviru projekata koji su u toku. Istovremeno Zavod razvija metodologiju za izradu Karte podložnosti na klizanje sa uputstvom za izradu na primjeru pilot prostora opštine Tivat i Kotor u okviru međunarodnog Interreg projekta IPA CBC SafEarth (2017-2019).</p>	2	4
Ministarstvo ekologije, održivog razvoja i razvoja sjevera	<p>Ministarstvo ekologije, održivog razvoja i razvoja sjevera indirektno doprinosi smanjenju rizika od katastrofa kroz aktivnosti usmjerenih na zaštitu i unapređenje životne sredine, adaptaciju i ublažavanje posljedica klimatskih promjena, očuvanje biodiverziteta i zaštitu zaštićenih područja, kao i efikasnim upravljanjem otpadom, uključujući upravljanje opasnim materijalima i otpadom. Sve ove aktivnosti doprinose smanjenju rizika od ekoloških katastrofa i poboljšanju otpornosti na katastrofe. Kroz kontrolu zagađenja, adekvatnim upravljanjem hemikalijama i bezbjednosti od jonizujućih i nejonizujućih zračenja, Ministarstvo direktno utiče na prevenciju ekoloških katastrofa. Efikasno upravljanje otpadom, koje obuhvata i odgovorno rukovanje opasnim materijalima, ključno je za smanjenje potencijalnih rizika od zagađenja i ekoloških katastrofa.</p>	5	5
Zavod za hidrometeorologiju i seizmologiju	<p>Zavod za hidrometeorologiju i seizmologiju je organ uprave koji uz primjenu naučnih metoda i saznanja daje značajne podatke u oblasti smanjenja rizika od katastrofa. Zavod se bavi praćenjem stanja klime, aktivnostima u oblasti klimatskih promjena, uključujući varijabilnost klime i klimatske ekstreme (poplave, suše, toplotni talasi, šumski požari itd.), vrši procjenu ranjivosti i adaptaciju, prema standardima međuvladinog panela za</p>	5	5

	<p>klimatske promjene (IPCC). Zatim, praćenjem meteoroloških procesa i njihovom najavom i davanjem upozorenja o nailasku nepovoljnih vremenskih prilika. Ovaj organ odgovoran je za uspostavljanje, kvalitetno funkcionisanje i unapređenje sistema rane najave i upozoravanje na mogućnost nastanka elementarnih nepogoda. Efikasnim funkcionisanjem i obavještavanjem nadležnih organa o mogućnosti nastanka meteoroloških nepogoda velikih razmjera, na najdirektniji način se omogućava stavljanje sistema zaštite i spašavanja u stanje pripravnosti, radi potrebe da se pruži brz i adekvatan odgovor, a samim tim utiče na smanjenje rizika od katastrofa i njihovih posljedica. Uz redovno održavanje i unapređenje mreže seizmografa i akcelografa, Zavod vrši seizmički monitoring na teritoriji Crne Gore. Hitnim obavještenjem o lokaciji, jačini i očekivanim efektima dogođenog zemljotresa utiče na inicijalno i pravovremeno planiranje neposrednog odgovora. Takođe, Zavod prati i izučava seizmičnost Crne Gore i daje dugoročnu prognozu seizmičnosti na teritoriji Crne Gore, kroz izradu karata seizmičkog hazarda za različite povratne periode vremena.</p>		
Agencija za zaštitu životne sredine	<p>Agencija za zaštitu životne sredine Crne Gore – uloga Agencije u smanjenju rizika od katastrofa obuhvata stručne i administrativne poslove u zaštiti životne sredine, kao što su monitoring, izrada analiza i izvještaja, izdavanje dozvola. Glavni ciljevi Agencije su zaštita i unapređenje prirodne sredine u Crnoj Gori, transparentna implementacija zakona, pružanje pouzdanih informacija o stanju životne sredine. Agencija aktivno radi na unapređenju ekološkog statusa Crne Gore.</p>	2	3
JP Nacionalni parkovi Crne Gore	<p>JP Nacionalni parkovi Crne Gore (JPNPCG) – uloga javnog preduzeća je direktno usmjerena i utiče na smanjenje rizika od katastrofa kroz širok spektar aktivnosti usmjerenih na upravljanje, zaštitu, razvoj i promociju nacionalnih parkova. To uključuje donošenje akata o unutrašnjem redu, sprovođenje planova i programa upravljanja, sprovođenje mjera zaštite, održavanje granica parkova, te podsticanje održivog korišćenja prirodnih resursa. Osim toga, JPNPCG daje doprinos razvoju nauke, turizma, kulture i rekreacije omogućavajući pristup nacionalnim parkovima i njihovim objektima za istraživačke svrhe i turističke aktivnosti i sprovodi sanitarnu sječu šume, kontrolu branja šumskih proizvoda i sakupljanje sjemena. Takođe, bavi se uzgojem ribe, održavanjem ambijentalne higijene, te obavlja druge poslove u funkciji zaštite, unapređenja i racionalnog korišćenja nacionalnih parkova u skladu sa zakonskim odredbama.</p>	5	5
Ministarstvo poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede	<p>Aktivnosti koje Ministarstvo sprovodi u oblasti smanjenja rizika od katastrofa vezane su za upravljanje šumarskim sektorom, uključujući i zaštitu i obnovu šuma, samoodržavanje, prevenciju i zaštitu od požara; upravljanje vodama i vodnim resursima; sprovođenje mjera dezinfekcije, dezinsekcije, deratizacije; kontrolu lova i ribolova; pružanje veterinarskih, fitosanitarnih i drugih usluga. Takođe, u saradnji sa drugim ministarstvima i organima državne uprave nadgleda primjenu zdravstvenih standarda vezanih za poljoprivredu, šumarstvo, ruralni razvoj, kontrolu kvaliteta hrane i poljoprivrednih sirovina radi zaštite korisnika/ca.</p> <p>Kada je u pitanju upravljanje vodama i vodnim resursima, Ministarstvo poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede – Direktorat za vodoprivredu je nadležan za predlaganje i sprovođenje politike u oblasti voda (korišćenje voda, zaštita voda od zagađenja i zaštita od štetnog dejstva voda), za donošenje planskih dokumenta i normativnih akata iz svoje nadležnosti.</p>	5	5
Uprava za vode	<p>Uprava za vode sprovodi zaštitu od štetnog dejstva voda (poplava) kao aktivnosti u oblasti smanjenja rizika od katastrofa, a posebno obezbjeđuje sprovođenje mjera i radova na uređenju voda i vodotoka; upravljanje vodnim objektima za zaštitu od štetnog dejstva voda; uspostavljanje i vođenje vodnog informacionog sistema, vodnih katastarskih, registra voda od značaja za Crnu Goru i prati prirodne i druge pojave radi obezbjeđenja podataka za zaštitu od štetnog dejstva voda; izrađuje Preliminarnu procjenu rizika od poplava za svako vodno područje; priprema mape opasnosti i mape rizika od poplava za određena područja i u konačnom Planove upravljanja rizicima od poplava.</p>	5	4
Uprava za gazdovanje šumama i lovištima	<p>Uprava za gazdovanje šumama i lovištima obavlja poslove koji se odnose na: obezbjeđivanje i unapređivanje gazdovanja šumama; mjere i radnje na njezi, obnavljanju, podizanju i melioraciji šuma (biološka reprodukcija), izdvajanje sjemenskih sastojina - zdravstveni pregled i obezbjeđivanje sjemenskog i sadnog materijala; mjere i radnje radi očuvanja prirodnih i radom stvorenih vrijednosti šuma, sprečavanja i otklanjanja štetnih posljedica svih biotskih i abiotskih faktora koji ugrožavaju te vrijednosti i sanacije postojećeg stanja; zaštitu šuma i šumskog zemljišta od protivpravnog prisvajanja i korišćenja, požara i dr.; vođenje izvještajno-prognostičke službe; planiranje gazdovanja šumama i lovištima sa posebnom namjenom, koje se ostvaruje kroz izradu planova razvoja, programa gazdovanja šumama i planova gazdovanja privatnim šumama, izvođačkih projekata i programa pošumljavanja goleti i planova sanacije šuma; izradu programa šumskih saobraćajnica; doznaku stabala, premjer i žigosanje drveta i izdavanje uvjerenja o porijeklu šumskih sortimenata, sprovođenje mjera zaštite lovišta sa</p>	3	4

	posebnom namjenom i divljači i izdavanje uvjerenja o porijeklu divljači iz lovišta sa posebnom namjenom; obezbjeđuje korišćenje svih korisnih funkcija šuma. Uprava svoje funkcije obavlja preko 17 područnih jedinica koje su dužne da sprovode mjere zaštite od šumskih požara zajedno sa korisnikom ili privatnim vlasnikom, u skladu sa Zakonom o zaštiti i spašavanju, Nacionalnim planom zaštite i spašavanja od požara, opštinskim planovima zaštite i spašavanja od požara i preduzetnim planovima zaštite i spašavanja od požara.		
Ministarstvo saobraćaja	Vrši poslove koji se odnose na praćenje stanja i preduzimanje mjera iz oblasti drumskog, željezničkog i vazdušnog saobraćaja, odnosno sprovodi inspeksijski nadzor u okviru nadležnosti utvrđenih propisima iz oblasti navedenih vidova saobraćaja, i to kada je u pitanju saobraćajna infrastruktura (državni putevi, željeznička infrastruktura, infrastruktura civilno-vazdušnog saobraćaja), ali i sigurnost drumskog, željezničkog i vazdušnog saobraćaja. U kontekstu smanjenja rizika od katastrofa, uloga ministarstva naročito se ogleda u nadležnostima koje se odnose na: prevoz opasnih materija u željezničkom i vazdušnom saobraćaju; uređenje unutrašnjeg i međunarodnog javnog prevoza putnika i tereta u drumskom saobraćaju, autobuskih i teretnih stanica; bezbjednost i interoperabilnost željezničkog saobraćaja; praćenje stanja i inspeksijski nadzor nad radom žičara.	3	5
Ministarstvo pomorstva	U kontekstu smanjenja rizika od katastrofa, uloga ovog ministarstva ogleda se u vršenju poslova uprave koji se odnose na praćenje stanja i preduzimanje mjera iz oblasti pomorskog saobraćaja, i to: sigurnost pomorskog saobraćaja; bezbjednosnu zaštitu trgovačkih brodova i luka otvorenih za međunarodni saobraćaj; utvrđivanje indikatora, sprječavanje i preduzimanje hitnih mjera u slučaju zagađenja mora sa plovnih objekata; prevoz opasnih materija u pomorskom saobraćaju i na unutrašnjim plovnim putevima u skladu sa posebnim zakonom; unutrašnji i međunarodni prevoz lica i stvari; objekte sigurnosti plovidbe; sigurnost pomorske i unutrašnje plovidbe.	3	5
Ministarstvo prostornog planiranja, urbanizma i državne imovine	Ministarstvo prostornog planiranja, urbanizma i državne imovine vrši niz poslova značajnih za smanjenje rizika od katastrofa, a odnose se na: oblasti prostornog planiranja i urbanizma, građevinarstva, legalizacije i inspeksijskog nadzora; svojinsko-pravnih odnosa, državne imovine, premjera i katastra nepokretnosti, eksproprijacije zemljišta, pripremu i izradu planskih dokumenata. Nadležnosti Ministarstva takođe se odnose na sledeće: vođenje dokumentacione osnove o prostoru za potrebe izrade, donošenja i sprovođenja planskih dokumenata, vršenja nadzora, trajnog praćenja stanja u prostoru i izrade izvještaja o stanju uređenja prostora, sa indikatorima za praćenje sprovođenja planskih dokumenata; izradu izvještaja o stanju uređenja prostora; uspostavljanje i vođenje informacionog sistema o prostoru; uspostavljanje nacionalne infrastrukture prostornih podataka; vođenje registra planskih dokumenata; vođenje razvojne i strateške politike u oblasti građevinarstva i građevinskih proizvoda, politiku unapređenja stambenog fonda; privatno-javno partnerstvo u oblasti stanovanja, kao i veliki broj drugih poslova u okviru svojih nadležnosti.	5	5
Uprava za nekretnine	Uprava za nekretnine – obezbjeđuje podatke i usluge koje su od velikog značaja za obavljanje poslova u nadležnosti institucija iz domena javnog i privatnog sektora. Prostorni podaci, upravljanje njima, njihova razmjena i korišćenje čine jednu od osnova razvoja društva. Radi efikasnijeg prikupljanja i obrade, održavanja i distribucije podataka o nepokretnostima vodi se geodetsko-katastarski informacioni sistem koji sadrži podatke neophodne za potrebe smanjenja rizika od katastrofa. Geodetsko-katastarski informacioni sistem je osnovni podsistem informacionog sistema državnih organa i Zakonom je propisano da sadrži podatke i funkcije: osnovnih geodetskih radova, katastra nepokretnosti, registra kućnih brojeva, ulica i trgova – adresni registar, evidencije prostornih jedinica, osnovne državne karte i topografskih karata, kao i katastra vodova.	4	4
Ministarstvo prosvjete, nauke i inovacija	Uloga Ministarstva prosvjete, nauke i inovacija u smanjenju rizika od katastrofa ogleda se u kreiranju, uspostavljanju i razvijanju kvalitetnog obrazovno-vaspitnog sistema i njegove infrastrukture koja garantuje bezbjednost i zaštitu učenika/ca i školskog osoblja, kao i adekvatan nivo znanja o rizicima. Zatim, u podsticanju, razvijanju i promociji inovacija u oblasti smanjenja rizika od katastrofa i povezivanju crnogorske naučno-istraživačke zajednice sa relevantnim Evropskim institucijama iz ove oblasti. Crna Gora i njene institucije posebno su aktivne u području tehničke saradnje, saradnje u oblasti nauke i istraživanja (nuklearne nauke i aplikacije) i u području djelovanja Međunarodne agencije za atomsku energiju (IAEA) koje se odnosi na nuklearnu sigurnost i bezbjednost, gdje Crna Gora kao članica koristi mogućnost obuke odgovarajućeg kadra u zemlji i inostranstvu, na kursovima, obukama, seminarima, konferencijama, kao i upućivanje ekspertskih misija u zemlju članicu. Takođe, Ministarstvo podstiče implementaciju preventivnih aktivnosti iz oblasti smanjenja rizika od katastrofa kroz izradu planova zaštite i spašavanja za različite vrste	4	5

	rizika u obrazovnim ustanovama, kao i sprovođenju edukacije nastavnog kadra i sprovođenju vježbi evakuacije lica iz ovih ustanova.		
Zavod za školstvo	<p>Zavod za školstvo – utvrđuje i obezbjeđuje kvalitet obrazovno-vaspitnog rada u ustanovama, obavlja razvojne, savjetodavne, istraživačke i stručne poslove iz oblasti predškolskog, osnovnog, srednjeg opšteg obrazovanja, kao i stručnog obrazovanja i obrazovanja odraslih, obrazovanja i vaspitanja djece sa posebnim potrebama i vaspitanja u domovima učenika. Takođe, uloga Zavoda za školstvo je unapređenje obrazovnog sistema kroz realizaciju istraživanja, izradu analiza, davanjem stručnih mišljenja i preporuka formalnim i neformalnim institucijama i udruženjima, kao i unapređenje ambijenta za učenje učenika/ca, unapređenje kurikuluma na osnovu indikatora utvrđenih istraživanjem obrazovne prakse i programa za osnovno i srednje obrazovanje, te obrazovnog sistema putem savjetovanja.</p> <p>Sve nadležnosti Zavoda za školstvo veoma su važne i imaju direktnu vezu sa oblašću smanjenja rizika od katastrofa. Preciznije rečeno, u nadležnosti Zavoda za školstvo su realizacija unapređenja međupredmetnog programa Obrazovanje u oblasti smanjenja rizika od katastrofa, edukacija nastavnika/ca za primjenu tog programa i programa Psihosocijalna zaštita djece/učenika/ca u kriznim situacijama, realizacija istraživanja u kojima se mogu ispitivati efekti realizacije u nastavnom procesu međupredmetnog programa, realizacija savjetovanja sa direktorima/kama i stručnim saradnicima/cama oko planiranja i organizovanja realizacije nastave sa sadržajima koji se odnose na smanjenje rizika od prirodnih i drugih katastrofa.</p>	5	5
Ministarstvo odbrane	<p>Uloga Ministarstva odbrane u oblasti smanjenja rizika od katastrofa primarno se odnosi na sprovođenje svih mjera i aktivnosti vezanih za pripremu i angažovanje raspoloživih ljudskih i materijalnih resursa kao podrške civilnim institucijama.</p> <p>Strategijom odbrane definisane su tri misije Vojske Crne Gore, dok se aktivnosti vezane za oblast smanjenja rizika od katastrofa, u najvećoj mjeri sprovode u okviru III misije pod nazivom „Podrška drugim institucijama“, kroz realizaciju sljedećih zadataka: podrška prilikom prirodnih i vještački izazvanih katastrofa i drugih nesreća; doprinos unutrašnjoj bezbjednosti u miru; podrška u aktivnostima traganja i spašavanja; podrška aktivnostima civilnog društva. U ovom kontekstu, Vojska razvija, osposobljava i planski angažuje svoje snage i sredstva, a u cilju jačanja državnih kapaciteta za integrisani odgovor na krizne situacije u miru. Jedinice Vojske se angažuju kada druge institucije ne mogu samostalno zaštititi nacionalne bezbjednosne interese, pružiti adekvatan odgovor u kriznoj situaciji i blagovremeno i uspješno zaštititi i spašavati ljude i imovinu.</p> <p>Vojska u svojoj strukturi nema jedinice kojima je podrška drugim institucijama osnovni zadatak, već za tu namjenu angažuje formacijske sastave obučene i za ovu vrstu zadataka. Vojska pruža podršku drugim institucijama i u slučajevima ugrožavanja nacionalne bezbjednosti terorizmom, u slučaju migrantskih kriza, hibridnih i drugih izazova i prijetnji, u skladu sa Ustavom i zakonima Crne Gore.</p>	4	5
Ministarstvo kulture i medija	<p>Uloga Ministarstva kulture i medija u smanjenju rizika od katastrofa ogleda se u kreiranju i stvaranju uslova (normativnih, strateških, kadrovskih i dr.) za preduzimanje odgovarajućih mjera za smanjenje/sprječavanje rizika kojima kulturna baština i objekti kulture mogu biti izloženi (nepokretna i pokretna kulturna dobra, objekti i ustanove kulture i drugi objekti u kojima se trajno čuvaju ili izlažu pokretna kulturna dobra, muzejski predmeti, arhivska i biblioteka građa) kao i drugi segmenti koji obuhvataju muzejsku, biblioteku, arhivsku, kinotečku i druge djelatnosti kulture). Zatim, u pružanju informacija i relevantnih podataka o svim kulturnim dobrima i objektima kulture, podsticanju, razvijanju i promociji vrijednosti, važnosti očuvanja i zaštite kulturne baštine u oblasti smanjenja rizika od katastrofa i povezivanju crnogorskih institucija kulture sa relevantnim evropskim institucijama iz ove oblasti. Ministarstvo koordinira nacionalnim ustanovama kulture i organima državne uprave iz oblasti kulturne baštine, u području pripreme i realizacije programa i projekata u oblasti zaštite i očuvanja kulturne baštine, praćenja stanja, te uz nadzornu ulogu i aktivno učesće prati sprovođenje planova i programa čiji je cilj unapređenje stanja kulturnih dobara, što uključuje identifikaciju kulturnih dobara, objekata kulture i lokaliteta koji su posebno osjetljivi na rizike, kao i razvoj planskih mjera zaštite. Takođe, ovaj organ podstiče implementaciju preventivnih mjera zaštite u oblasti smanjenja rizika od katastrofa kroz izradu procjena rizika i planova zaštite i spašavanja za različite vrste rizika u ustanovama kulture, kao i sprovođenju edukacije zaposlenog kadra.</p> <p>Ministarstvo vrši nadzor nad sprovođenjem zakona i drugih propisa iz oblasti zaštite kulturne baštine i kulture, a u saradnji sa nacionalnim ustanovama i organima iz oblasti kulturne baštine obezbjeđuje podatke za sve objekte u kojima su smještene nacionalne ustanove kulture, za kulturna dobra koja mogu biti od značaja za smanjenje rizika od katastrofa, organizuje edukativne programe i kampanje radi podizanja svijesti o važnosti zaštite kulturne baštine u slučaju katastrofa itd. Takođe, Ministarstvo radi na</p>	4	4

	<p>implementaciji preventivnih mjera koje uključuju jačanje infrastrukture objekata i unaprjeđenje stanja ugroženih kulturnih dobara i aktivno saraduje sa međunarodnim organizacijama i partnerima kako bi razmijenilo iskustva, najbolje prakse i resurse u oblasti smanjenja rizika od katastrofa i zaštite kulturne baštine.</p>		
Uprava za ljudske resurse	<p>Uprava za ljudske resurse vodi Centralnu kadrovsku evidenciju koja sadrži podatke o svim službenicima i namještenicima, u odnosu na radna mjesta, starosnu i polnu strukturu, kao i mogućnosti evidencija ranjivih grupa – lica sa invaliditetom što je prepoznato kao bitan factor za utvrđivanje indikatora za prevenciju i smanjenje rizika od katastrofa. Ovi podaci mogu biti korišćeni od strane resornog ministarstva za oblast smanjenja rizika od katastrofa u cilju boljeg planiranja, efikasnijeg odgovorai kvalitetnijeg praćenja efekata ove strategije.</p> <p>Takođe, Uprava ima mogućnost da dodatno informiše i obučava državne i lokalne službenike o primjeni određenih mjera i aktivnosti koje bi bile usmjerene na smanjenje rizika od katastrofa kroz programe obuka koje definiše Uprava i koji se primjenjuju na centralnom i lokalnom nivou. Poseban instrument koji Uprava koristi i koji služi svim državnim organima i službenicima je Mreža za upravljanje ljudskim resursima putem koje Uprava informiše službenike o najvažnijim temama i oblastima koje su usvojene od strane Vlade Crne Gore.</p>	3	4
Kancelarija za održivi razvoj Generalnog sekretarijata Vlade Crne Gore	<p>Kancelarija za održivi razvoj Generalnog sekretarijata Vlade Crne Gore ima glavnu ulogu u koordinaciji i usmjeravanju resornih politika u skladu sa principima i ciljevima održivog razvoja. Ovo ostvaruje na način što usmjerava, prati sprovođenje, izvještavanje i evaluaciju realizacije Ciljeva održivog razvoja (COR), Nacionalne strategije održivog razvoja i Akcionog plana koji je prati.</p> <p>Kancelarija takođe ima ključnu ulogu u pružanju podrške Nacionalnom savjetu za održivi razvoj (NSOR) i šest radnih grupa u okviru NSOR: za praćenje sprovođenja politike održivog razvoja, mitigaciju i adaptaciju na klimatske promjene, integralno upravljanje obalnim područjem Crne Gore, održivi razvoj na lokalnom nivou, finansiranje za održivi razvoj i pravednu tranziciju. Kroz ovu podršku, Kancelarija obezbjeđuje horizontalno pozicioniranje NSOR u odnosu na resore zadužene za sprovođenje sektorskih politika.</p> <p>Kroz svoj mandat, KOR povezuje ciljeve održivog razvoja sa procesom pristupanja Crne Gore EU, odnosno sa EU acquis. Konkretno, 65% podciljeva Agende 2030 je povezano sa poglavljima pristupanja EU, a najviše u poglavljima 19, 23, 24 i 27, odnosno ima najveću usklađenost u COR 6, 7 i 13. Dodatna vrijednost COR-a i NSOR-a je što kao mehanizam olakšavaju međusektorsku koordinaciju, dajući doprinos integraciji ciljeva održivog razvoja u sektorskim politikama.</p>	4	4
Zajednica opština Crne Gore i jedinice lokalne samouprave	<p>Zajednica opština Crne Gore je nacionalna asocijacija lokalnih zajednica za teritoriju Crne Gore, formirana u skladu sa Zakonom o lokalnoj samoupravi, u koju se na neodređeno vrijeme dobrovoljno udružuju jedinice lokalne samouprave radi razvoja i unaprjeđenja lokalne samouprave, njene zaštite i ostvarivanja zajedničkih interesa. Zajednica predstavlja i zastupa zajednički utvrđene interese svojih članica, a naročito u postupku pripreme i donošenja zakona i drugih akata koji su od značaja za organizaciju, rad, funkcionisanje i finansiranje lokalne samouprave i predstavljanju njihovih interesa pred centralnim vlastima i međunarodnim organizacijama i asocijacijama. Članice Zajednice su jedinice lokalne samouprave sa teritorije Crne Gore.</p> <p>Nadležnosti jedinica lokalne samouprave u oblasti smanjenja rizika od katastrofa odnose se na adekvatno sprovođenje odredbi Zakona o zaštiti i spašavanju kao baznog zakona u oblasti smanjenja rizika od katastrofa, u kome su utvrđene obaveze formiranja opštinskih timova za zaštitu i spašavanje, izrade opštinskih planova za zaštitu i spašavanje za različite vrste rizika, formiranja službi zaštite i spašavanja i njihovim stručnim i materijalnim obezbjeđivanjem, nadležnosti opštinskih organa (skupštine opštine i predsjednika opštine) itd. Sprovođenjem označenih i drugih aktivnosti dominantno se utiče na smanjenje rizika od katastrofa na lokalnom nivou.</p> <p>U oblasti zaštite i spašavanja skupština opštine donosi opštinske planove i programe razvoja sistema zaštite i spašavanja na svojoj teritoriji, utvrđuje način finansiranja sistema zaštite i spašavanja na svojoj teritoriji i odlučuje o visini sredstava iz budžeta opštine za naknadu štete prouzrokovane rizikom i razmatra stanje sistema zaštite i spašavanja u opštini.</p> <p>Nadležnosti predsjednika/ca opština u oblasti zaštite i spašavanja su da organizuje i oprema službu zaštite, određuje, na osnovu procjene rizika od katatrofa privredna društva, druga pravna lica i preduzetnike koji su u obavezi da organizuju preduzetne jedinice, donosi naredbu o evakuaciji stanovništva sa jednog na drugi dio teritorije opštine, utvrđuje visinu štete nastale od posljedica rizika i dostavlja izvještaj Vladi o procijenjenim štetama i nastalim posljedicama.</p>	5	5

Nevladine i međunarodne organizacije i organizacija Crvenog krsta	Uloga nevladinih i međunarodnih organizacija i organizacije Crvenog krsta u smanjenju rizika od katastrofa ogleda se u podršci državnim i lokalnim institucijama kroz pripremu i realizaciju mnogobrojnih programa i projekata u oblasti smanjenja rizika od katastrofa, sa ciljem podizanja nivoa svijesti i znanja o smanjenju rizika od katastrofa. Kao punopravni član Međunarodne federacije društava Crvenog krsta i Crvenog polumjeseca (MFCK), Crveni krst Crne Gore prati smjernice MFCK kada je u pitanju smanjenje rizika od katastrofa i fokusira se na dvije oblasti: <ul style="list-style-type: none"> • priprema i jačanje kapaciteta zajednica kako bi bile u boljoj poziciji da odgovore kada se desi nesreća; • promocija aktivnosti koje ublažavaju različite efekte rizika. 	5	5
--	---	---	---

2.6. Rodna ravnopravnost i inkluzija ranjivih kategorija stanovništva

Integracija rodne ravnopravnosti i zaštite ranjivih kategorija stanovništva u Strategiju za smanjenje rizika od katastrofa 2025-2030 ključna je za izgradnju otpornijeg i inkluzivnijeg društva i dodatno jača spremnost države za suočavanje sa izazovima prirodnih i drugih katastrofa. Bolje razumijevanje specifičnih potreba i izazova sa kojima se suočavaju žene i ranjive grupe omogućava kreiranje efikasnijih mjera zaštite i spašavanja i prevenciju dodatnih šteta i gubitaka. Korišćenje rodno razvrstanih podataka i rodno odgovornih indikatora omogućava bolje planiranje, efikasniji odgovor i bolje praćenje efekata implementacije ove Strategije.

Prethodna Strategija za smanjenje rizika od katastrofa nije uključila ove aspekte, osim u slučaju zaštite djece kao ranjive kategorije, gdje su u oblasti obrazovanja sprovedene brojne aktivnosti na edukaciji nastavnog kadra za postupanje u slučaju prirodnih i drugih katastrofa. U okviru međunarodnih projekata, sprovedene su i značajne aktivnosti vezane za zaštitu osoba sa invaliditetom, a izrađeni su i brojni priručnici, edukativni filmovi i drugi materijali. Prilikom izrade ove strategije za smanjenje rizika od katastrofa, konsultovane su i postojeće strategije za zaštitu žena i ranjivih grupa, Akcioni plan EU za rodnu ravnopravnost i osnaživanje žena 2021-2025 (*GAP III*), kao i Akcioni plan za rodnu ravnopravnost Sendai okvira (*GAP SF*).⁴⁷ Takođe, prilikom definisanja aktivnosti u Akcionom planu prikazana je i korelacija između aktivnosti iz oblasti rodne ravnopravnosti i zaštite ranjivih kategorija stanovništva (po strateškim i operativnim ciljevima) i devet ključnih ciljeva *GAP SF*.

U Crnoj Gori živi 306 236 muškaraca i 313 793 žena.⁴⁸ Uprkos solidnoj zakonskoj osnovi, **rodna nejednakost** i dalje predstavlja ozbiljan izazov, naročito u oblasti moći (učesće u odlučivanju i upravljanju) i novca (rodni jaz u platama, vlasništvo nad nekretninama i privrednim subjektima).⁴⁹ Prema istraživanju Međunarodne organizacije rada, prosječan rodni jaz u platama 2021. godine je bio 21,6 posto u korist muškaraca⁵⁰. Iako žene imaju veća obrazovna postignuća, žene su manje prisutne na tržištu rada i na pozicijama donošenja odluka. U 2024. godini, od ukupnog broja stanovništva radne dobi, 56,7% su muškarci, a 43,3% žene,

⁴⁷ <https://www.preventionweb.net/media/94610/download?startDownload=true>

⁴⁸ Popis 2011, Monstat

⁴⁹ Indeks rodne ravnopravnosti 2023, Monstat

⁵⁰ Clemente Pignatti, *Rodni jaz u zaradama u Crnoj Gori: Ažuriranje statističkog pristupa i uticaj na politike*. Ženeva: Međunarodna organizacija rada, 2023 © ILO

dok se ukupni broj radno neaktivnog stanovništva sastoji od 61,5% žena i 38,5% muškaraca. Od ukupnog broja zaposlenih, 57,7% su muškarci, a 42,3% žene, dok od ukupnog broja nezaposlenih, 48,7% su muškarci, a 51,3% žene⁵¹. Žene čine 40,5% zaposlenih sa niskim nivoom obrazovanja, a udio žena raste na 43,4% među svim zaposlenima sa srednjim obrazovnim postignućima i 59,2% među visoko obrazovanim zaposlenima. U Crnoj Gori postoji rodna segregacija na tržištu rada i koncentracija žena u slabije plaćenim zanimanjima kao što su obrazovanje, socijalni rad i zdravstvo⁵². Žene čine nešto više od jedne trećine (36%) ukupnog broja registrovanih vlasnika/ca nekretnina u Crnoj Gori, dok skoro dvije trećine (64%) čine muškarci⁵³.

Navedeni podaci ukazuju da su žene u nepovoljnijem položaju u odnosu na muškarce kada je u pitanju otpornost na katastrofe, uključujući i one, koje su izazvane klimatskim promjenama, te da je prilikom planiranja politika za smanjenje rizika od katastrofa potrebno uzeti u obzir specifične rizike koji se odnose na žene i djevojčice, kao i na ranjive kategorije stanovništva, bilo da su u pitanju rizici po zdravlje, gubitak imovine usljed nepogoda indukovanih klimatskim promjenama i ostalim katastrofama, gubitak posla, rizik od siromaštva, rizik od izloženosti nasilju i slično. Potrebno je takođe voditi računa da se u slučaju katastrofa, povećava ranjivost i izloženost rodno zasnovanom nasilju prema **ženama i djevojčicama**. Kada je u pitanju zdravlje, stepen ugroženosti je povećan kod trudnica, porodilja i žena koje doje djecu, kao i žena i djevojčica iz ranjivih grupa stanovništva među kojima su: osobe sa invaliditetom, romsko i egipćansko stanovništvo, starije osobe, LGBTI osobe, migranti/kinje i azilanti/kinje. Muškarci mnogo rjeđe trpe rodno zasnovanu diskriminaciju i nasilje, iako se mogu suočiti s njom zbog pripadnosti nekoj od navedenih ranjivih grupa, a naročito u situacijama katastrofa.

Kako bi se unaprijedila spremnost sistema zaštite i spašavanja da odgovori na ove izazove, potrebno je posvetiti dodatnu pažnju programima za senzibilizaciju zaposlenih za rad sa ženama i ranjivim kategorijama stanovništva u slučajevima katastrofa. Trenutni podaci pokazuju sljedeće: U **Direktoratu za zaštitu i spašavanje** učešće žena u **upravljanju katastrofama** je na solidnom nivou - na kraju 2022. godine, od 121 izvršioca/teljke, bilo je 40% žena i 60% muškaraca. U 7 područnih jedinica, 5 žena pokrivalo je načelnička mjesta, dok se u 7 Direkcija 6 žena nalazilo na pozicijama ekspertske-rukovodnog kadra. Na kraju 2023. godine bilo je zaposleno 127 izvršilaca/teljki, od kojih je 49 žena (38.58 %) i 78 muškaraca (61.42%). Međutim, potrebno je intenzivirati obuku za rodnu ravnopravnost, koju je za sada završilo svega 5 osoba (4Ž, 1M).⁵⁴

Sledeći rodno razvrstani podaci o ranjivim grupama ukazuju na posebne ranjivosti pojedinih populacija u slučajevima katastrofa, kao i na aspekte koji se odnose na pripremljenost sistema zaštite i spašavanja da odgovori na njih.

⁵¹ Anketa o radnoj snazi, Uprava za statistiku, prvi kvartal 2024.

⁵² Clemente Pignatti, *Rodni jaz u zaradama u Crnoj Gori: Ažuriranje statističkog pristupa i uticaj na politike*. Ženeva: Međunarodna organizacija rada, 2023 © ILO

⁵³ Komar, O., Batrićević, N.: *Pol i vlasništvo nad nekretninama u Crnoj Gori*. - De Facto Consultancy, Podgorica, 2023.)

⁵⁴ *Podaci Direktorata za zaštitu i spašavanje MUP-a, dobijeni u februaru 2024.*

Djeca uzrasta 0-18 godina koja čine 23,4%⁵⁵ stanovništva su u posebnom riziku od katastrofa. Crna Gora još uvijek nema usaglašen jedinstven sistem za sveobuhvatno prikupljanje podataka o djeci koji bi omogućio njihovu razmjenu, analizu i procjenu uticaja različitih javnih politika.⁵⁶ Djeca obuhvaćena sistemom obrazovanja pohađaju 19 državnih i 37 privatnih predškolskih ustanova, 160 osnovnih škola, 19 državnih i 9 privatnih obrazovnih centara (muzičke škole, obrazovni centri i resursni centri), 44 državne i 1 privatnu srednju školu. Ukupan broj nastavnog osoblja u državnim školama je 9 494 (77,42% Ž), a u privatnim je 292 (77,89% Ž). Stručnih saradnika/ca je 410 (88,54% Ž) u državnim, a 19 (89% Ž) u privatnim školama.⁵⁷ Samo mali broj obrazovnih ustanova ima preduzetne planove zaštite i spašavanja od požara i zemljotresa. Aktivnosti sprovedene u prethodnom strateškom ciklusu obuhvatile su: seminare za psihosocijalnu pomoć djeci, radionice za djecu, kurseve prve pomoći, obrazovanje u oblasti smanjenja rizika od katastrofa (u poslednjih 10 godina, održano je 64 seminara na kojima je učestvovalo 1 698 nastavnika/ce).⁵⁸

Starija lica preko 65 godina čine 12,8% ukupnog stanovništva, od čega su 63% žene.⁵⁹ U okviru ove populacije, najranjivije grupe⁶⁰ čine samohrana lica, posebno u udaljenim ruralnim područjima i centralnim gradskim jezgrima, siromašni, oboljeli od demencije, kao i oni koji su na smještaju u rezidencijalnim ustanovama. U Crnoj Gori 860 lica (većinom žene) boravi u četiri državna doma za stare (Bijelo Polje, Podgorica, Risan i Nikšić) i dva privatna (oba u Danilovgradu). Ni jedan od domova nema izrađen preduzetni plan zaštite i spašavanja za različite vrste rizika.

Romska i egipćanska populacija čini 1,01% od ukupnog broja stanovnika/ca u Crnoj Gori.⁶¹ Ova populacija, naročito oni koji žive u nebezbednim i prenaseljenim objektima i naseljima na rizičnim lokacijama, najviše je pogođena posljedicama i sporije se oporavlja od katastrofa. Mnoga domaćinstva nemaju osnovne uslove za pristojan život (9,8% nema struju, 13,8% nema tekuću vodu, 17,8% nema kupatilo i frižider, 20% nema šporet).⁶² Ovu populaciju karakteriše međugeneracijsko siromaštvo, visok stepen nepismenosti, naročito među ženama (32,5% pripadnika/ca romske i egipćanske populacije ne posjeduje nijedan vid obrazovanja, od toga 43,2% žena i 22,6% muškaraca), nizak procenat obuhvata sistemom obrazovanja (svega 16% djece je u predškolskim ustanovama; stopa završavanja osnovne škole je 56%, a srednje 3%).⁶³ Takođe, nizak nivo zdravlja, etnička distanca, kao i činjenica da najveći dio njih govori albanski ili romski jezik, pojačavaju sve poznate rizike od katastrofa. Svega 28 Roma (svi muškog pola) iz Podgorica (bivši kamp Konik) završilo je obuku Crvenog krsta za postupanje u vanrednim uslovima i osnovni kurs pružanja prve pomoći.⁶⁴ Povoljnu okolnost u planiranju

⁵⁵ Popis 2011, Monstat

⁵⁶ Strategija za ostvarivanje prava djeteta 2019-2023, str. 14

⁵⁷ Podaci dobijeni od Ministarstva prosvjete u februaru 2024.

⁵⁸ Podaci dobijeni od Ministarstva prosvjete u februaru 2024.

⁵⁹ Popis 2011, Monstat

⁶⁰ Strategija razvoja sistema socijalne zaštite starih lica 2013-2017

⁶¹ Popis 2011, Monstat

⁶² Strategija socijalne inkluzije Roma i Egipćana 2021-2025, str. 45-50

⁶³ Ibid, str. 50-52

⁶⁴ Podatak Crvenog krsta, dobijen u svrhu izrade ove Strategije

odgovora na katastrofu predstavlja činjenica da romske i egipćanske NVO, kao i saradnici/ce u socijalnoj zaštiti, obrazovanju i zdravstvu uživaju veliko povjerenje zajednice i mogu biti ključni akteri u njenom mobilisanju.

Za *osobe sa invaliditetom (OSI)* još uvijek ne postoje precizni podaci o broju. Nepristupačnost objekata predstavlja veliki rizik za ovu populaciju. Od 20 objekata centara za socijalni rad, samo jedan je pristupačan za OSI, 11 je djelimično pristupačno, a 8 je nepristupačno. Kada je riječ o osnovnim školama, najviše 16 osnovnih škola od 163 su potpuno pristupačne za OSI, dok su najviše tri srednje škole od 50 potpuno pristupačne za ovu ranjivu grupu. Za osobe sa oštećenim vidom najviše elemenata pristupačnosti imaju institucije zdravstva, domovi zdravlja, bolnice, centri za socijalni rad, dok je najmanji nivo pristupačnosti zastupljen u lokalnim samoupravama.⁶⁵ Nesrazmjerno je visok rizik od siromaštva među ženama sa invaliditetom usljed njihove veoma niske stope zaposlenosti. Njihove zarade i/ili naknade često dijele ili ih u potpunosti koriste njihove porodice. U slučaju događanja prirodne i druge katastrofe, povećava se rizik od diskriminacije i zlostavljanja OSI, uključujući naročito zlostavljanje i seksualnu eksploataciju žena i djevojčica. Projektom Crvenog krsta „Mobilni timovi – Medijacija u zajednici” obuhvaćeno je 150 korisnika/ca, ali samo na teritoriji Podgorice.⁶⁶ U okviru projekta pod pokroviteljstvom Mehanizma Unije za civilnu zaštitu EU, urađena je detaljna analiza nedostataka i potreba u pružanju zaštite i spašavanju OSI i izrađene su Smjernice za postupanje sa osobama sa invaliditetom, zavisno od invaliditeta (fizički, multipla skleroza, oštećeni vid, sluh, intelektualne smetnje, spektar autizma). Brošure za postupanje sa OSI u slučaju elementarnih nepogoda i drugih nesreća su distribuirane udruženjima i dnevnim centrima. Izrađen je i film za osobe sa oštećenjem vida i osobe sa oštećenjem sluha u cilju jačanja bezbjednosti u slučaju požara, poplava i zemljotresa.

LGBTI osobe su u slučajevima prirodnih i drugih katastrofa posebno izložene riziku od nasilja. Homofobija/transfobija u Crnoj Gori je još uvijek izražena, pa ove osobe u odnosu na druge ranjive i marginalizovane društvene grupe uživaju najmanju podršku građana i građanki (43%).⁶⁷ Samo dio nastavnog kadra i stručnog osoblja (33% školskih psihologa/škinja i pedagoga/škinja) je osposobljeno za rad sa LGBTI osobama. Usljed nedovoljne informisanosti medicinskog osoblja o ljudskim pravima i nedovoljne obučenosti, prisutne su predrasude o LGBTI osobama među medicinskim osobljem,⁶⁸ kao i diskriminacija u pristupu zdravstvenim uslugama. Niko od službenika/ca Direktorata za zaštitu i spašavanje nije do sada završio obuku za senzibilan rad sa ovom populacijom. S obzirom, da je u slučaju događanja prirodnih i drugih katastrofa neophodno angažovanje i drugih službi, važno je imati u vidu da je u posljednjih 5 godina, 313 službenika/ca Uprave policije završilo ovakvu obuku.

U Crnoj Gori je 2023. godine boravilo 3 093 (390 Ž, 2 703 M) **migranata/kinja, azilanata/kinja**. Jezici koje najčešće govore su: farsi, ruski, ukrajinski, arapski, španski i engleski, ali ni na jednom od ovih jezika ne postoje priručnici i brošure za postupanje u slučaju

⁶⁵ Strategija za zaštitu lica s invaliditetom od diskriminacije i promociju jednakosti 2022-2027, str. 23-78

⁶⁶ Podatak dobijen od Crvenog krsta u februaru 2024.

⁶⁷ Strategija za unapređenje kvaliteta života LGBTI osoba u Crnoj Gori 2019-2023, str. 13-23

⁶⁸ Ibid.

katastrofa, osim na engleskom jeziku Porodični vodič za reagovanje u slučajevima prirodnih nepogoda i drugih nesreća.⁶⁹ Kapaciteti centara za prihvatanje u Spuzju i Božaju i u alternativnim smještajima (Vrela Ribnička) nijesu dovoljni za smještaj svih stranaca koji traže međunarodnu zaštitu.⁷⁰ Od 37 zaposlenih u Direktoratu za upravne poslove, državljanstvo i strance (24 Ž i 13 M), samo 1 službenica je pohađala radionicu za postupanje u vanrednim situacijama.⁷¹ Prema evidenciji Direktorata za zaštitu i spašavanje, ni jedan od prihvatnih centara nema preduzetne planove zaštite i spašavanja za različite vrste rizika.

3. Vizija, strateški i operativni ciljevi s pratećim indikatorima uspjeha

3.1. Vizija i misija

Na osnovu analize rizika, utvrđivanja snaga, slabosti, šansi i prijetnji, te analize zainteresovanih strana, može se iskazati vizija i misija u oblasti smanjenja rizika od katastrofa, dok se nakon sprovedenih analiza i utvrđivanja drva problema i drva rješenja dolazi do konačne vizije.

Strategija za smanjenje rizika od katastrofa ima za viziju podizanje nivoa svijesti, kapaciteta, osposobljenosti i mehanizama upravljanja u oblasti smanjenja rizika od katastrofa kod svih zainteresovanih strana, kako bi se preventivnim djelovanjem, smanjenjem postojećih i sprečavanjem novih rizika, kao i jačanjem otpornosti doprinijelo održivom razvoju Crne Gore.

Za ostvarivanje ove vizije potreban je:

- viši nivo svijesti donosilaca/teljki odluka o važnosti sprovođenja politike smanjenja rizika od katastrofa na lokalnom i nacionalnom nivou;
- viši nivo znanja učesnika/ca sistema zaštite i spašavanja iz oblasti smanjenja rizika od katastrofa;
- viši nivo znanja učesnika/ca civilnog društva, volontera/ki i privatnog sektora iz oblasti smanjenja rizika od katastrofa;
- viši nivo razumijevanja rizika kod građana/ki i pripadnika/ca ranjivih grupa iz oblasti smanjenja rizika od katastrofa.

Da bi vizija smanjenja rizika od katastrofa bila uspješno sprovedena potrebno je povećati stepen svijesti i znanja na nacionalnom i lokalnom nivou vezano za realizaciju preventivnih, operativnih i sanacionih mjera u ovoj oblasti.

U okviru misije potrebno je postići rezultate u sprovođenju ciljeva koji doprinose postizanju jedinstvene vizije razvoja strateške oblasti.

⁶⁹ Podaci MUP-a, dobijeni u februaru 2024.

⁷⁰ Strategija o migracijama i reintegraciji povratnika u Crnoj Gori 2021-2025, str. 12-17

⁷¹ Podaci dobijeni od MUP-a u februaru 2024.

Misija će se ostvariti kroz realizaciju četiri strateška cilja, i to:

- razumijevanje rizika,
- jačanje upravljanja rizicima,
- ulaganje u smanjenje rizika od katastrofa radi povećanja otpornosti i
- jačanje pripravnosti na katastrofe za efikasan odgovor i za unaprijeđenu ponovnu izgradnju (Build Back Better) prilikom oporavka, sanacije i obnove.

Iz ovoga proizilazi da je neophodno donijeti jasan strateški okvir na nacionalnom nivou, čijom će se implementacijom podići nivo svijesti i pripremljenosti u oblasti smanjenja rizika od katastrofa. Na taj način će se spriječiti novi i smanjiti postojeći rizici kroz sprovođenje seta aktivnosti iz raznih oblasti (pravnih, socijalnih, zdravstvenih, kulturnih, obrazovnih, političkih i dr.) koje sprečavaju i smanjuju izloženost opasnosti i ranjivosti na katastrofe, povećavaju pripravnost za odgovor i oporavak, a time i jačaju otpornost.

Sprovođenjem strateških i operativnih ciljeva doći će se do realizacije planiranih aktivnosti shodno Akcionom planu aktivnosti za sprovođenje Strategije za period 2025-2030. godine.

3.2. Razrada strateških i operativnih ciljeva

Strateški prioriteti u oblasti smanjenja rizika od katastrofa do 2030 i prioriteti Crne Gore u sprovođenju Sendai okvira za smanjenje rizika od katastrofa do 2030. godine

Okvir za smanjenje rizika od katastrofa iz Sendaija za period 2015–2030 usvojen je na Trećoj svjetskoj konferenciji UN-a koja je održana u Sendaiju, Japan, 18. marta 2015. godine⁷² koji predstavlja nastavak Hyogo okvira za djelovanje (HFA) 2005–2015: Izgradnja otpornosti nacija i zajednica na katastrofe.

Sendai okvir stavlja snažan naglasak na: upravljanje rizicima od katastrofa u odnosu na upravljanje katastrofama, definicije sedam globalnih ciljeva, smanjenje rizika od katastrofa kao očekivanog ishoda, cilj usmjeren na sprečavanje nastajanja novog rizika, smanjenje postojećeg rizika i jačanje otpornosti, kao i niz vodećih principa, uključujući primarnu odgovornost država za prevenciju i smanjenje rizika od katastrofa, angažman cjelokupnog društva i svih državnih institucija. Sendai okvirom obim smanjenja rizika od katastrofa je značajno proširen kako bi se usredsredio na prirodne opasnosti, kao i na one izazvane ljudskim faktorom, te s tim povezane ekološke, tehnološke i biološke opasnosti i rizike.

Presjek implementacije Sendai okvira raden je 2022. godine za period 2015-2022. Generalna skupština Ujedinjenih nacija je pozvala na „srednjoročnu reviziju implementacije Sendai okvira 2015-2030” (MTR SF). Na sastanaku na visokom nivou o srednjoročnom pregledu Sendi okvira za smanjenje rizika od katastrofa, države članice su definisale aktivnosti u koje je potrebno uložiti još veće napore kako bi se do 2030. povećala

⁷² Nastao je kao rezultat konsultacija koje su započele u martu 2012. godine i međuvladinih pregovora od jula 2014. godine do marta 2015. godine, uz podršku Kancelarije Ujedinjenih nacija za smanjenje rizika od katastrofa, a na zahtjev Generalne skupštine UN-a.

otpornost zajednice. Takođe, akcenat je stavljen na to da se u narednom periodu pređe sa upravljanja katastrofama na upravljanje rizicima.

MTR SF je identifikovao brojne oblasti za prioritarno djelovanje u periodu do 2030. godine, uključujući i nove ili novonastale rizike, koji se između ostalog tiču tranzicije u proizvodnji i potrošnji energije, klime koja se mijenja, ranjivosti sistema ishrane, nestašice vode i upravljanja vodnim resursima, eksternalizacije rizika u globalnom finansijskom sistemu, brze tehnološke promjene i zloupotrebe, digitalizacije i sajber ranjive infrastrukture, tehnoloških nezgoda, biorizika, zdravlja ljudi i životinja, ubrzavanja gubitka prirode i biodiverziteta. Vezano za definisane dalje aktivnosti sve do 2030. posebna pažnja treba biti usmjerena na aktivnosti unutra četiri ključna prioriteta (slika ispod).



Slika 2. Prioriteti Sendai okvira

Kada govorimo o oblasti smanjenja rizika od katastrofa na nacionalnom nivou neophodno je pomenuti da je izradom Strategije za smanjenje rizika od katastrofa za period 2018-2023, Crna Gora napravila odlučujući korak u uspostavljanju smanjenja rizika od katastrofa kao jednog od državnih prioriteta. Crna Gora je prva država Zapadnog Balkana koja je Strategijom za smanjenje rizika od katastrofa 2018-2023. godina obuhvatila sve oblasti koje se odnose na smanjenje rizika od prirodnih i drugih katastrofa.

U cilju efikasnije implementacije Strategije za smanjenje rizika od katastrofa i Dinamičkog plana aktivnosti, Crna Gora je sprovodila redovne godišnje analize i stoga je svesrdno prihvatila poziv za podnošenje MTR Sendai okvira za smanjenje rizika od katastrofa za period od 2015 do 2022. godine. U proces MTR izvještavanja bio je uključen širok spektar državnih institucija, naučne zajednice, lokalnih samouprava, nevladinih organizacija i drugih zainteresovanih strana.

Imajući u vidu sve promjene globalnog konteksta, MTR analiza je pokazala da je Crna Gora značajno unaprijedila zakone, strategije i planove za smanjenje rizika od katastrofa. Analiza je takođe otkrila sljedeće izazove: nedostatak stručnog i dobro obučenog osoblja u sektorima koji

se odnose na smanjenje rizika od katastrofa; nedostatak svijesti i razumijevanja pitanja upravljanja rizicima među donosiocima odluka što ima uticaj na sektorske politike, posebno u oblasti finansija. Takođe, nedostatak sveobuhvatnih evidentiranih podataka na lokalnom i nacionalnom nivou o elementarnim nepogodama prije 2008. godine i odsustvo metodologije ili smjernica za prikupljanje i dalju diseminaciju podataka; još uvijek neizgrađen sistem obavještavanja i uzbunjivanja; nepostojanje centra za obuku pripadnika/ca operativnih jedinica za zaštitu i spašavanje; nedostatak odgovarajuće opreme za zaštitu i spašavanje, prije svega vazduhoplova za gašenje šumskih požara i dr.

Preporuke za unapređenje su sljedeće: izmjene i unapređenje postojećeg zakonskog okvira; podizanje svijesti stanovništva na temu smanjenja rizika od katastrofa kroz edukaciju mladih i to kroz različite međupredmetne programe; edukacija Koordinacionog tima, Operativnog štaba i Opštinskih timova za zaštitu i spašavanje o smanjenju rizika od katastrofa; sprovođenje redovne obuke na svim nivoima; uspostavljanje sistema obavještavanja i uzbunjivanja zasnovanog na naprednim informacionim tehnologijama; opremanje jedinica zaštite i spašavanja opremom za različite vrste rizika i dr.

Strategijom za smanjenje rizika od katastrofa (2025-2030) Crna Gora će stvoriti sasvim novu perspektivu u ovoj oblasti i kroz svoje ključne segmente (prevencija novih rizika i smanjenje postojećih, kroz implementaciju integrisanih sveobuhvatnih ekonomskih, socijalnih, zdravstvenih, obrazovnih, ekoloških i drugih mjera) spriječiće i smanjiti izloženost i ranjivost društva od rizika od katastrofa, a povećati pripremljenost za reagovanje i obnovu.

Prioriteti Sendai okvira kao strateški ciljevi

Strateški prioriteti u oblasti smanjenja rizika od katastrofa utvrđeni su u skladu sa Sendai okvirom za smanjenje rizika od katastrofa za period 2015-2030. godina, oslanjajući se na Mapu puta za sprovođenje Sendai okvira (European Forum for Disaster Risk Reduction EFDRR Roadmap) za period 2021-2030. godina.

U cilju procjene globalnog napretka u postizanju ciljeva Sendai okvira, utvrđeno je sedam globalnih ciljeva i četiri prioriteta djelovanja.

Sedam globalnih ciljeva su:

1. Značajno smanjiti mortalitet na globalnom nivou usljed katastrofa do 2030. godine, sa ciljem da se smanji prosječna stopa smrtnosti na svakih 100 000 na globalnom nivou, za period 2020-2030 u odnosu na period 2005-2015;
2. Značajno smanjiti broj ugroženih ljudi na globalnom nivou do 2030. godine, sa ciljem da se smanji prosječna cifra na globalnom nivou na svakih 100 000, za period 2020-2030 u odnosu na period 2005-2015;
3. Smanjiti direktne ekonomske gubitke od katastrofa u odnosu na globalni bruto domaći proizvod (BDP) do 2030. godine;
4. Značajno smanjiti štetu od katastrofa po kritičnu infrastrukturu i ometanje pružanja osnovnih usluga, a naročito kada je riječ o zdravstvenim i obrazovnim ustanovama, kroz razvoj njihove otpornosti do 2030. godine;

5. Značajno povećati broj zemalja sa nacionalnim i lokalnim strategijama za smanjenje rizika od katastrofa do 2020. godine;
6. Značajno unaprijediti međunarodnu saradnju zemalja u razvoju kroz adekvatnu i održivu podršku kao dopunu nacionalnim aktivnostima na sprovođenju ovog okvira do 2030. godine;
7. Značajno povećati dostupnost i pristup sistemima za rano upozoravanje u slučaju različitih hazarda, kao i procjenama i informacijama o rizicima od katastrofa do 2030. godine.

Četiri prioritetne oblasti Sendai okvira, a koje su u Strategiji prepoznati kao strateški ciljevi su:

Prioritet 1: Razumijevanje rizika od katastrofa

Politike i prakse koje se tiču upravljanja rizikom od katastrofa treba zasnivati na razumijevanju rizika od katastrofa u svim njegovim dimenzijama počev od: ranjivosti, kapaciteta, preko izloženosti lica i imovine, karakteristika hazarda, pa do životne sredine. To može biti od velikog značaja za determinisanje procjena rizika od katastrofa, prevenciju i ublažavanje, kao i za razvoj i implementaciju spremnosti i efikasnog odgovora na katastrofe.

Prioritet 2: Jačanje upravljanja rizicima od katastrofa u cilju kvalitetnijeg upravljanja rizicima od katastrofa

Upravljanje rizicima od katastrofa na nacionalnom, regionalnom i globalnom nivou je od velikog značaja za djelotvorno i efikasno upravljanje rizicima od katastrofa. Potrebno je imati jasnu viziju, planove, izvršiti podjelu nadležnosti, organizovati upravljanje i koordinaciju unutar i među sektorima, kao i obezbijediti učešće svih relevantnih i zainteresovanih učesnika/ca. Iz tog razloga neophodno je jačanje upravljanja rizicima od katastrofa tokom prevencije, ublažavanja, pripravnosti, reagovanja, oporavka i sanacije, kao i jačanje saradnje i partnerstva kroz mehanizme i institucije za sprovođenje instrumenata za smanjenje rizika od katastrofa.

Prioritet 3: Ulaganje u smanjenje rizika od katastrofa u cilju jačanja otpornosti

Javno i privatno ulaganje u oblasti prevencije i smanjenja rizika od katastrofa kroz strukturne i nestrukturne mjere je od suštinskog značaja za unapređenje ekonomske, društvene, zdravstvene i kulturne otpornosti lica, zajednica, zemalja i njihove imovine, kao i životne sredine. One mogu biti pokretačice inovacija i podstaći otvaranje novih radnih mjesta. Takve mjere su isplative i korisne i imaju za cilj spašavanje života, sprečavanje i smanjenje gubitka i šteta, a sve to kako bi se obezbijedili efikasni oporavak i sanacija.

Prioritet 4: Jačanje pripravnosti na katastrofe za efikasan odgovor i za unaprijeđenu ponovnu izgradnju (Build Back Better) prilikom oporavka, sanacije i obnove

Konstantan rast rizika od katastrofa, uključujući povećanje izloženosti lica i imovine, u kombinaciji sa naučenim lekcijama iz prethodnih katastrofa, ukazuje na potrebu da se dalje jača spremnost zajednice za efikasno reagovanje, kao i da se preduzmu aktivnosti na predviđanju događaja, integriše smanjenje rizika od katastrofa u fazi spremnosti za reagovanje i da se obezbijede kapaciteti za efikasno reagovanje i obnovu na svim nivoima. Od ključnog

značaja je osnaživanje žena i ranjivih kategorija kako bi se promovisao ravnopravni i inkluzivni pristup reagovanju, oporavku, sanaciji i rekonstrukciji.

Ciljevi otpornosti na katastrofe EU kao operativni ciljevi

U kontekstu stalnog pojavljivanja novih rizika, na nivou EU, utvrđeni su Ciljevi otpornosti na katastrofe kako bi se poboljšali kapaciteti zemalja članica Mehanizma Unije za civilnu zaštitu, u smislu da efikasnije predviđaju i nose se sa posljedicama budućih katastrofa.

Evropska komisija je u svojim preporukama utvrdila pet ciljeva otpornosti kojima se sve države članice Mehanizma Unije za civilnu zaštitu trebaju baviti, i to:

- 1. Predviđanje** – poboljšanje procjene rizika, predviđanja i planiranja upravljanja rizicima od katastrofa;
- 2. Priprema** – povećanje informisanosti i pripravnosti stanovništva u pogledu rizika;
- 3. Uzbuna** – poboljšanje ranog upozoravanja;
- 4. Odgovor** – jačanje kapaciteta za odgovor;
- 5. Sigurnost** – osiguravanje snažnog sistema civilne zaštite.

Crna Gora, kao zemlja kandidatkinja za članstvo u EU i država članica Mehanizma Unije za civilnu zaštitu, ulaže značajne napore u cilju unapređenja i poboljšanja efikasnosti sistema zaštite i spašavanja, odnosno civilne zaštite. Kako Strategija za smanjenje rizika od katastrofa definiše jasan put za dalji razvoj, ciljevi otpornosti Unije našli su svoje mjesto kao operativna rješenja za otpornost na katastrofe koja će da mjere napredak naše države na tom putu, kratkoročno, srednjoročno i dugoročno.

Učinimo gradove otpornim

Učinimo gradove otpornima 2030 (Making Cities Resilience 2030) je jedinstvena inicijativa koja ukršta različite aktere/ke, radi poboljšanja lokalne otpornosti na katastrofe, kroz podjelu znanja i iskustava, uspostavljanje mreža za međusobno učenje gradova u okviru kojih se gradovi međusobno ojačavaju. Zbog rastućeg rizika od katastrofa, gradovi moraju kvalitetnije planirati ulaganje u otpornost.

Krajnji cilj inicijative MCR2030 je da se postara da gradovi postanu inkluzivniji, bezbjedniji, otporni i održivi do 2030. godine, što će direktno doprinijeti postizanju Cilja održivog razvoja 11 (SDG11), „Učiniti gradove i ljudska naselja inkluzivnima, bezbjednima, otpornima i održivima”, i drugih svjetskih okvira uključujući Okvir iz Sendaija za smanjenje rizika od katastrofa, Pariski sporazum i Novu urbanu agendu.

Strateški ciljevi ove inicijative, snažno su ispreplijetani sa svim aktivnostima koje su se u prethodnom periodu sprovodile kroz strateški dokument za period 2018-2023. S tim u vezi, jedan od operativnih ciljeva Strategije za smanjenje rizika od katastrofa 2025-2030, koji će

obuhvatiti sve aktivnosti vezane za otpornost gradova je „Učinimo gradove otpornim”, koji će direktno mjeriti postignuti napredak na lokalnom nivou u oblasti smanjenja rizika od katastrofa.

Povezanost Ciljeva održivog razvoja (SDGs), Prioriteta Sendai okvira i Ciljeva Pariskog sporazuma

Strateški prioriteti u oblasti smanjenja rizika od katastrofa utvrđeni su u skladu sa tri međusobno povezana međunarodna okvira, usvojena 2015. godine: Sendai okvirom za smanjenje rizika od katastrofa 2015–2030,⁷³ Pariskim sporazumom unutar UN konvencije o klimatskim promjenama (UNFCCC)⁷⁴ i UN Agendom održivog razvoja do 2030. godine (SDG).⁷⁵ Determinisanje i povezanost ciljeva održivog razvoja (SDG), prioriteta Sendai okvira i ciljeva Pariskog sporazuma predstavljaju ključne elemente globalnih napora za postizanje održivog i pravednog ekonomskog, socijalnog i ekološkog razvoja. Smanjenje rizika od katastrofa i izgradnja otpornosti su od suštinskog značaja za postizanje ciljeva Agende 2030. Crna Gora je preuzela obaveze u skladu sa Agendom 2030, što uključuje poboljšanje obrazovanja, jačanje ekonomije, smanjenje siromaštva i nejednakosti, promovisanje zdravlja i rodnu ravnopravnost. Takođe, obavezala se na zaštitu životne sredine, očuvanje prirodnih resursa i smanjenje rizika od katastrofa, što odražava prioritete Sendai okvira. U skladu s Pariskim sporazumom, Crna Gora ima za cilj smanjenje emisija gasova sa efektom staklene bašte i prilagođavanje klimatskim promjenama.

Povezanost između prioriteta Sendai okvira, Ciljeva održivog razvoja (SDGs) i Ciljeva Pariskog sporazuma može se razumjeti kroz nekoliko ključnih aspekata:⁷⁶

- ✓ **Integracija smanjenja rizika od katastrofa u održivi razvoj i adaptaciju na klimatske promjene**

Sendai okvir za smanjenje rizika od katastrofa direktno se povezuje sa ciljevima održivog razvoja kroz potrebu za integracijom smanjenja rizika od katastrofa u planiranje održivog razvoja. Na primjer, SDG 11 teži da učini gradove i ljudska naselja inkluzivnim, sigurnim, otpornim i održivim, što direktno odgovara ciljevima Sendai okvira o jačanju otpornosti infrastrukture i smanjenju izloženosti i ranjivosti na katastrofe, posebno u kontekstu, razvoja

⁷³ Cilj ovog okvira je spriječiti nastanak novih i smanjiti postojeće rizike od katastrofa kroz realizaciju integrisanih i sveobuhvatnih ekonomskih, strukturnih, pravnih, socijalnih, zdravstvenih, kulturnih, obrazovnih, ekoloških, tehnoloških, političkih i institucionalnih mjera koje sprečavaju i smanjuju izloženost i ranjivosti na katastrofe, povećavaju pripravnost za odgovor i oporavak, a sve sa ciljem jačanja otpornosti zajednica.

⁷⁴ Pariski sporazum usvojen je unutar UN Konvencije o klimatskim promjenama (UNFCCC) i predstavlja globalni okvir za borbu protiv klimatskih promjena. Glavni cilj sporazuma je ograničiti globalno zagrijavanje ispod 2°C u odnosu na preindustrijski nivo, sa nastojanjem da se ograniči na 1.5°C. Ovaj sporazum obvezuje zemlje da postave nacionalno utvrđene doprinose (NDC) za smanjenje emisija gasova sa efektom staklene bašte i preduzimu konkretne mjere prilagođavanja klimatskim promjenama.

⁷⁵ Agenda održivog razvoja 2030 globalni je plan djelovanja koji su usvojili lideri iz cijelog svijeta na Generalnoj skupštini Ujedinjenih nacija. Sadrži 17 ciljeva održivog razvoja (SDGs) i 169 povezanih ciljeva. Ovi ciljevi obuhvaćaju širok spektar ekonomskih, socijalnih i ekoloških pitanja, uključujući eliminaciju siromaštva, borbu protiv nejednakosti, klimatsku akciju, život na kopnu i partnerstvo za ciljeve. Glavni cilj Agende 2030 je osigurati održivi razvoj za sadašnje i buduće generacije, uz poštovanje ljudskih prava i unaprjeđenje dostojanstva svih ljudi.

⁷⁶ Podaci o indikatorima Ciljeva održivog razvoja (COR) za Crnu Goru. <https://www.sdgmontenegro.me>

lokalnih strategija za smanjenje rizika od katastrofa, urbanističkog planiranja i politike korišćenja zemljišta. Urbanizacija može povećati ranjivost na prirodne katastrofe poput poplava ili zemljotresa ako se ne planira adekvatno. Stoga je važno uskladiti strategije urbanog planiranja s ciljevima smanjenja rizika od katastrofa, kako bi se osigurala otpornost i sigurnost građana u urbanim područjima.

✓ **Borba protiv negativnih uticaja klimatskih promjena kao ključni element**

Sve tri inicijative podržavaju globalne napore za jačanje otpornosti na klimatske promjene i smanjenje rizika od katastrofa. Zajednički cilj Pariskog sporazuma i SDG 13 (Akcija za klimu) je borba protiv negativnih uticaja klimatskih promjena i njihovih posljedica, dok Sendai okvir ističe važnost smanjenja rizika od katastrofa povezanih sa klimatskim promjenama. Klimatske promjene predstavljaju značajan pokretač rizika od katastrofa, povećavaju učestalost i intenzitet ekstremnih vremenskih i klimatskih događaja poput poplava i požara što može imati ozbiljne posljedice po ljude, životnu sredinu i infrastrukturu. Ovi događaji direktno utiču na ostvarivanje mnogih drugih SDG-ova, poput onih koji se odnose na vodu (SDG 6), svijet bez gladi (SDG 2) i zdravlje (SDG 3), kao i rodna ravnopravnost (SDG 5), uzimajući u obzir pojačan negativni uticaj koji klimatske promjene imaju na žene, zbog njihove manje ekonomske moći, nedovoljne zastupljenosti na mjestima odlučivanja, kao i posebne ranjivosti vezane za djevojčice i žene koje pripadaju ranjivim kategorijama stanovništva.

✓ **Otpornost kao ključ za smanjenje rizika i održivi razvoj**

Izgradnja otpornosti na katastrofe je ključna za postizanje kako ciljeva Sendai okvira, tako i ciljeva održivog razvoja. To uključuje otpornost infrastrukture, ekosistema i zajednica na klimatske promjene i katastrofe. Otpornost je također, osnova za adaptaciju na klimatske promjene, što je jedan od važnijih djelova Pariskog sporazuma. Ovo pokazuje kako su akcije koje su potrebne za postizanje otpornosti na katastrofe i adaptaciju na klimatske promjene integralni dijelovi šireg napora za ostvarivanje održivog razvoja. SDG 4 koji se odnosi na kvalitetno obrazovanje igra važnu ulogu u podizanju svijesti, izgradnji znanja i jačanju otpornosti na katastrofe među zajednicama. SDG 6, Čista voda i sanitarni uslovi, koji osigurava pristup sigurnoj vodi i sanitarnim objektima od suštinske je važnosti za stanovništvo pogođeno katastrofama, kako bi se spriječilo širenje bolesti preko vode i održali higijenski standardi. SDG 7, Pristupačna i čista energija, je ključan za odgovor na katastrofe zbog pristupa pouzdanim izvorima energije, uključujući napajanje hitnih skloništa, medicinskih ustanova i komunikacionih sistema. SDG 9, Industrija, inovacije i infrastruktura, u dijelu otpornosti infrastrukture i održive industrijalizacije je ključno za smanjenje rizika od katastrofa i osiguranje kontinuiteta usluga tokom i nakon katastrofa.

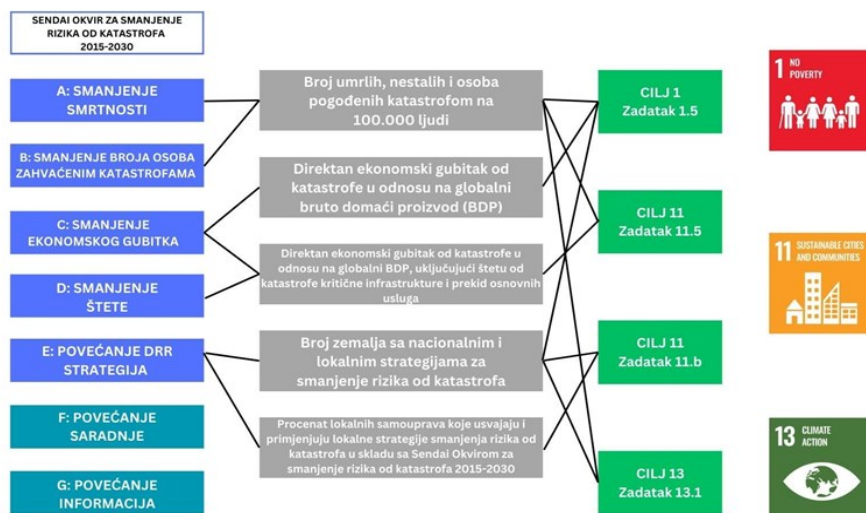
✓ **Sinergija i koherentnost politika**

Postizanje sinergije i koherentnosti između različitih politika i akcija potrebnih za ostvarivanje Ciljeva održivog razvoja, Sendai okvira i Pariskog sporazuma je neophodno. Potreban je integrisan pristup koji prepoznaje međuzavisnost između politika smanjenja rizika od katastrofa, adaptacije na klimatske promjene i održivog razvoja, odnosno koordinisane i integrisane akcije na svim nivoima društva. Na primjer, politike koje promovišu održivo upravljanje prirodnim resursima ne samo da doprinose SDG, već i smanjuju rizik od katastrofa

i pomažu u adaptaciji na klimatske promjene. Takođe, SDG 5 koji se odnosi na postizanje rodne ravnopravnosti i osnaživanje svih žena i djevojčica, u kontekstu kreiranja politika smanjenja rizika od katastrofa, SDG 5 je prioritetan jer ističe važnost uključivanja rodno osjetljivih pristupa u svim fazama smanjenja i upravljanja rizicima od katastrofa i doprinosi stvaranju inkluzivnijeg i otpornijeg društva.

✓ Globalna i lokalna akcija

Konačno, povezanost između ovih okvira i ciljeva naglašava važnost globalne i lokalne akcije. Globalni sporazumi kao što su Sendai okvir i Pariski sporazum postavljaju međunarodne standarde i ciljeve, ali je njihova efikasna implementacija na lokalnom nivou ključna za ostvarivanje održivog razvoja. Lokalne zajednice su često na prvoj liniji suočavanja sa posljedicama katastrofa i klimatskih promjena, što naglašava potrebu za jačanjem lokalnih kapaciteta i otpornosti.



Doprinos ciljeva smanjenja rizika od katastrofa održivom razvoju ogleda se u stvaranju otpornijih zajednica i infrastrukture, što doprinosi dugoročnoj stabilnosti i prosperitetu.

Slika 3. Korelacija između globalnih ciljeva Sendai okvira i globalnih Ciljeva održivog razvoja kroz zajedničke indikatore

Integracija ciljeva smanjenja rizika od katastrofa u održivi razvoj osigurava zaštitu ljudskih života, ekosistema i ekonomskih resursa, omogućujući dugoročnu održivost i otpornost društva na rizike i izazove. Osim toga, uspješna integracija ciljeva smanjenja rizika od katastrofa u održivi razvoj i obratno osigurava inkluzivan pristup resursima i pravdi, posebno za najranjivije zajednice, čime se postiže ravnoteža između ekonomskog napretka, socijalne pravde i zaštite životne sredine. Ova sinergija doprinosi dugoročnom prosperitetu društva i unapređuje otpornost na prirodne katastrofe i klimatske promjene.

Strateški ciljevi Strategije za smanjenje rizika od katastrofa i veza sa Ciljevima održivog razvoja (SDG):

- **Razumijevanje rizika od katastrofa:** Ovaj cilj dominantno podržava SDG 1, 2, 3, 5 i 15 i to kroz unapređenje svijesti o rizicima od katastrofa i njihovom uticaju na siromaštvo, glad, rodnu nejednakost, zdravlje i ekološku održivost. To podrazumijeva integraciju pitanja smanjenja rizika od katastrofa u različite sektore, prevashodno razvoj inkluzivnih politika koje imaju za cilj povećanje otpornosti ruralnih i urbanih naselja, razvoj politike osiguranja, kao i zdravstvene politike stavljajući poseban akcenat na rodno odgovorni aspekt. Dalje, sistematsko prikupljanje i razvrstavanje podataka po različitim parametrima, kao što su baze podataka o štetama i gubicima, registri rizika, korišćenje alata, tehnologije i vještačke inteligencije neophodni su za razumijevanje postojećih i budućih rizika, posebno onih čiji je intenzitet pod uticajem klimatskih promjena.
- **Jačanje upravljanja rizicima od katastrofa:** Ovaj cilj doprinosi SDG 11 i 17 kroz izgradnju kapaciteta za efikasno upravljanje katastrofama i jačanje globalnih partnerstava, međunarodne i regionalne saradnje u oblasti smanjenja rizika od katastrofa. Fokus je na holističkom upravljanju rizicima od katastrofa, odnosno na uključivanju širokog spektra relevantnih aktera/ki, te na razvoju kulture smanjenja rizika od katastrofa i otpornosti, posebno sa akcentom na lokalni nivo. Dobro upravljanje podrazumijeva i izdvajanja dovoljno sredstava i definisanje budžeta za aktivnosti smanjenja rizika od katastrofa, zatim promociju ulaganja u prevenciju, kao i razvoj novih i inovativnih modela finansiranja.
- **Ulaganje u smanjenje rizika od katastrofa radi povećanja otpornosti:** Ovaj cilj podržava SDG 6, 7, 9, 13 i 15 kroz investicije u infrastrukturu, energiju, vodu i mjere zaštite životne sredine radi smanjenja ranjivosti na katastrofe. Između ostalih, prioritetna su ulaganja u rješenja zasnovana na prirodi, odnosno rješenja zasnovana na ekosistemima kako bi se pojačali napori u borbi protiv degradacije zemljišta, erozije, sniježnih lavina, suše, poplava i gubitka biodiverziteta, a sve sa ciljem smanjenja rizika od katastrofa i uticaja klimatskih promjena, odnosno postizanja održivog razvoja.
- **Jačanje pripravnosti na katastrofe za efikasan odgovor i obnovu:** Ovaj cilj podržava SDG 4, 5, 8 i 16 kroz obrazovanje, rodnu ravnopravnost, ekonomski razvoj i inkluzivnu obnovu nakon katastrofa. Kada je obrazovni sektor u pitanju potrebno je nastaviti uključivanje smanjenja rizika od katastrofa u školske programe na svim nivoima, posebno uzimajući u obzir ranjive grupe, zatim obezbijediti bezbjedno školsko okruženje kroz izradu planova zaštite i spašavanja za različite vrste rizika, kao i gradnju otporne infrastrukture. Potrebno je ojačati sposobnost institucija da se pripreme za katastrofe i reaguju na njih, kao i promociju mjera za smanjenje rizika u poslovnom okruženju, uključujući bezbjednost na radnom mestu. Ovaj cilj podrazumijeva i jačanje sistema komunikacije, odnosno uspostavljanja i razvoj multi-hazardnog sistema rane najave.

Operativni ciljevi ovog strateškog dokumenta doprinijeće ostvarenju Specifičnih ciljeva održivog razvoja (SDG) kroz sljedeće aktivnosti:

- **Predviđanje:** Poboljšanje procjene rizika, predviđanja i planiranja upravljanja rizicima od katastrofa podržava SDG 13, 15 i 17 kroz jačanje sposobnosti predviđanja klimatskih promjena, ekoloških rizika i globalne saradnje.
- **Priprema:** Povećanje informisanosti i pripravnosti stanovništva u pogledu rizika podržava SDG 1, 3 i 4 kroz obrazovanje, podizanja svijesti, kao i jačanje kapaciteta kako bi se osiguralo da zajednice mogu adekvatno reagovati na izazove koje donose klimatske promjene i rizici od katastrofa.
- **Uzbunjivanje:** Poboljšanje ranog upozoravanja doprinosi ostvarenju SDG 11 i 16 kroz efikasno uzbunjivanje i obavještanje građana i institucija o prijetnjama od katastrofa.
- **Odgovor:** Jačanje kapaciteta za odgovor podržava SDG 2, 6 i 9 kroz brzu i efikasnu intervenciju kako bi se osigurala sigurnost hrane, vode i infrastrukture.
- **Sigurnost:** Osiguravanje snažnog sistema civilne zaštite doprinosi SDG 5, 7 i 8 kroz uvažavanje rodno relevantnih rizika i rizika vezanih za ranjive grupe stanovništva, pristup energiji i podršku ekonomskom razvoju i obnovi nakon katastrofa.
- **Učiniti gradove otpornim:** Ovaj cilj podržava SDG 9, 11 i 15 kroz izradu lokalnih procjena, strateške i planske dokumentacije, jačanju tehničkih i administrativnih kapaciteta, te izgradnji otpornih infrastrukturnih sistema, urbanog planiranja i očuvanja ekosistema u urbanim sredinama.

Navedeni ciljevi ovog dokumenta u potpunosti su usaglašeni sa strateškim ciljem Nacionalne strategija održivog razvoja do 2030. godine u oblasti prirodnih resursa - ***Ublažiti uticaje prirodnih i antropogenih hazarda*** definisanim mjerama.

Smanjenje rizika od katastrofa i Plan prilagođavanja na klimatske promjene

Poboljšanje sinergije između ciljeva Plana prilagođavanja na klimatske promjene u Crnoj Gori⁷⁷ i Ciljeva održivog razvoja ključna je kako bi se osiguralo učinkovito sprovođenje Sendai okvira za smanjenje rizika od katastrofa⁷⁸, koji posebno prepoznaje važnost ulaganja u inkluzivne, zelene i digitalne sisteme podržane novim strategijama i investicionim mehanizmima, uključujući Planove prilagođavanja na klimatske promjene.

Ekstremni vremenski i klimatski događaji, uključujući poplave, požare i suše, predstavljaju značajnu prijetnju prioritetnim sektorima identifikovanim u Planu prilagođavanja na klimatske promjene u Crnoj Gori. Sinergija Plana prilagođavanja na klimatske promjene sa Strategijom za smanjenje rizika od katastrofa od veoma velike je važnosti za izgradnju klimatske otpornosti

⁷⁷ Plan prilagođavanja na klimatske promjene koncipiran je kao proces koji ima za cilj pružanje podrške u oblikovanju, koordinaciji, sprovođenju i praćenju nacionalnih inicijativa za upravljanje klimatskim rizicima. Glavni fokus Plana je identifikovanje konkretnih mjera koje se odnose na ključne klimatske ranjivosti u sektorima poljoprivrede, vode, turizma i zdravstva. Ovaj dokument obuhvata niz aktivnosti usmjerenih na jačanje otpornosti i povećanje kapaciteta Crne Gore za suočavanje sa negativnim posljedicama klimatskih promjena. Predstavlja početak dugoročnog procesa koji će rezultirati mjerama i koracima koje će voditi Crnu Goru ka otpornoj na klimatske promjene. Plan je trenutno u posljednjoj fazi pripreme.

⁷⁸ EFDRR Roadmap 2021 - 2030

i postizanje SDG 13. U poljoprivredi, suše, poplave i ekstremne temperature mogu dramatično smanjiti prinose usjeva i oslabiti kvalitet tla. Diversifikacija usjeva, uzgoj sorti otpornih na ekstremne temperature, te primjena tehnologija za navodnjavanje i upravljanje vodom ključni su koraci u adaptaciji na klimatske promjene, ali i na razvoju otpornosti na katastrofe. Edukacija poljoprivrednika/ca o adaptivnim praksama također je važna, kao i sinergija politike smanjenja rizika od katastrofa i poljoprivredne politike. Također, rodno odgovorne mjere koje su ugrađene u Plan prilagođavanja u oblasti poljoprivrede dodatno će ojačati otpornost i adaptabilnost žena koje žive na selu, kao i ranjivih kategorija stanovništva.

Izgradnja otporne infrastrukture i razvoj zelenog/održivog turizma mogu pomoći ovom sektoru da se prilagodi promjenama u klimi. Osim toga, potrebno je sprovesti i unaprijediti sistem obavještanja i uzbuđivanja za korisnike/ce i preduzeća u turizmu, kao i uspostaviti program podizanja svijesti u zajednicama. Integracija turizma u opštinske planove zaštite i spašavanja za različite vrste rizika ključna je kako bi se osigurala sigurnost turista tokom nepogoda.

U oblasti zdravstva ključne aktivnosti su praćenje javnog zdravlja u kontekstu klimatskih promjena – uspostavljanje baza podataka, izrada strateške i planske dokumentacije za zaštitu javnog zdravlja od ekstremnih vremenskih uslova, te edukacija građana i građanki o mjerama samopomoći. Mjere koje su planirane u oblasti zdravlja također su rodno odgovorne i posebnu pažnju poklanjaju ranjivim kategorijama stanovništva.

U sektoru voda, poplave i suše mogu ozbiljno ugroziti sigurnost vode za piće, poljoprivredu i industriju, te oštetiti vodovodnu infrastrukturu. Sprovođenje strukturnih mjera za zaštitu od poplava, promovisanje održivog korišćenja vodnih resursa, mapiranje rizika od poplava i izrada međusektorskih planova za obalna područja direktno doprinosi adaptaciji na klimatske promjene. Razvoj sistema za rano upozoravanje na poplave i suše, te implementacija planskih mjera za ublažavanje šteta također su važni koraci.

Ukratko, integracija aktivnosti adaptacije - prilagođavanja u sektorske politike ne samo da će pomoći u smanjenju negativnih uticaja ekstremnih vremenskih događaja na prioritetne sektore, već će također unaprijediti opštu otpornost na katastrofe. Obrazovni programi i podizanje svijesti o klimatskim promjenama i smanjenju rizika od katastrofa u školama i među javnošću ključni su za povećanje opšte otpornosti društva. Posebnu pažnju treba posvetiti rješenjima zasnovanim na prirodi, odnosno rješenjima zasnovanim na ekosistemima čija je funkcija u rješavanju sistemskih izazova, kao što su klimatske promjene, gubitak biodiverziteta, rizik od katastrofa, degradacija ekosistema, bezbjednost vode, hrane i zdravlja ljudi. Prepoznavanje ovih rješenja i povećanje ulaganja u ove vrste projekata direktno će koristiti ugroženim zajednicama da pored smanjenja izloženosti i veće otpornosti na katastrofe, zaštite biodiverzitet i postignu bolje upravljanje prirodnim resursima.

Izgradnja kapaciteta u oblasti adaptacije igra ključnu ulogu u Planu prilagođavanja na klimatske promjene i naporima vezanim za smanjenje rizika od katastrofa, uključujući unapređenje infrastrukture, jačanje sistema rane najave, kao i promovisanje inicijativa za adaptaciju kako na nacionalnom, tako i lokalnom nivou. Investiranjem u izgradnju adaptivnih kapaciteta unapređuje se otpornost na uticaje klimatskih promjena i rizike od katastrofa.

3.3. Razrada ključnih aktivnosti za sprovođenje svakog od operativnih ciljeva

Strategija za smanjenje rizika od katastrofa za period 2025-2030 sa Akcionim planom za 2025/2026 godinu počiva na četiri strateška cilja koji će se realizovati kroz šest operativnih ciljeva. Ukupan broj aktivnosti koje će se pratiti u šestogodišnjem strateškom periodu je 112 i doprinijeće realizaciji operativnih ciljeva. Stoga, u nastavku teksta dat je detaljan prikaz strateških i operativnih ciljeva, kao i aktivnosti koje su predložene od različitih adresata.

STRATEGIJA ZA SMANJENJE RIZIKA OD KATASTROFA ZA PERIOD 2025-2030			
STRATEŠKI CILJ 1	STRATEŠKI CILJ 2	STRATEŠKI CILJ 3	STRATEŠKI CILJ 4
Razumijevanje rizika od katastrofa	Jačanje upravljanja rizicima od katastrofa	Ulaganje u smanjenje rizika od katastrofa radi povećanja otpornosti	Jačanje pripravnosti na katastrofe za efikasan odgovor i za unaprijeđenu ponovnu izgradnju (Build Back Better) prilikom oporavka, sanacije i obnove
OC 1 Predviđanje-poboljšanje procjene rizika, predviđanja i planiranja upravljanja rizicima od katastrofa OC 2 Priprema-povećanje informisanosti i pripravnosti stanovništva u pogledu rizika	OC 3 Uzbunjivanje-poboljšanje ranog upozoravanja OC 5 Sigurnost-osiguravanje snažnog sistema civilne zaštite	OC 4 Odgovor-jačanje kapaciteta za odgovor	OC 6 Učiniti gradove otpornim

1. Razumijevanje rizika od katastrofa

OC 1: Predviđanje-poboljšanje procjene rizika, predviđanja i planiranja upravljanja rizicima od katastrofa

1. Izrada Programa međunarodne razvojne saradnje i međunarodne humanitarne pomoći za period 2026 - 2029
2. Savjetovanje sa direktorima obrazovno-vaspitnih ustanova
3. Ratifikacija međunarodnog Sporazuma o traganju i spašavanju u civilnom vazduhoplovstvu potpisanog između Crne Gore, Republike Srbije, Republike Slovenije i Republike Sjeverne Makedonije
4. Izrada Nacionalnog plana traganja i spašavanja za udese i nezgode u civilnom vazduhoplovstvu
5. Izrada Nacionalnog plana komunikacije u slučaju elementarnih nepogoda, tehničko-tehnoloških i drugih nesreća
6. Izrada Preduzetnog plana za zaštitu i spašavanje od požara za Privredno društvo za gazdovanje šumama
7. Edukacija/Obuka zaposlenih za zaštitu od požara
8. Izrada i ažuriranje planova zaštite i spašavanje - Preduzetni planovi NP Crne Gore
9. Izraditi Uputstvo za postupanje sa ženama i ranjivim kategorijama stanovništva u svim aspektima smanjenja rizika od katastrofa za sve institucije/organizacije koje su uključene u sistem smanjenja rizika od katastrofa
10. Organizovati 3 obuke za podizanje kapaciteta operativnih jedinica za zaštitu i spašavanje za postupanje sa ranjivim kategorijama stanovništva u slučaju elementarnih nepogoda, tehničko-tehnoloških i drugih nesreća, koristeći preporuke iz Uputstva za postupanje sa ženama i ranjivim kategorijama stanovništva
11. Organizovati godišnje savjetovanje sa predstavnicima/cama sistema obrazovanja i sistema socijalne zaštite u vezi sa izradom i unapređenjem preduzetnih planova za zaštitu i spašavanje u skladu sa Uputstvom za postupanje sa ženama i ranjivim grupama
12. Seminar: „Obrazovanje u oblasti smanjenja rizika od katastrofa“
13. Seminar: „Psihosocijalna podrška djeci/učenicima/cama u stresnim situacijama“
14. Izrada izbornog predmeta u srednjoj školi - Prva pomoć
15. Osposobljavanje članova Koordinacionog i opštinskih timova za zaštitu i spašavanje
16. Izrada projektne dokumentacije u cilju zaštite od štetnog dejstva voda (poplava)
17. Usvajanje i ažuriranje Planova upravljanja rizicima od poplava
18. Analiza podataka neophodnih za proglašavanje vanredne zaštite od štetnog dejstva voda (poplava)
19. Učešće na obukama, kursevima, vježbama i ostalim aktivnostima koji su vezane za upravljanje rizikom od katastrofa (civilno – vojni odnosi CMR, CMI, civilno-vojna saradnja CIMIC, civilno – vojno planiranje u vanrednim situacijama CMEP, aktivnosti u oblasti hemijske, biološke, radiološke i nuklearne zaštite, zaštite na radu, zaštite životne sredine i zaštite od požara)
20. Jačanje otpornosti kulturne baštine na rizike od katastrofa
21. Izmjene i dopune Zakona o hidrometeorološkim poslovima u domenu tretiranja ekstremnih situacija
22. Donošenje Zakona o seizmološkim poslovima
23. Obuka meteorologa/škinja za primjenu mašinskog učenja i vještačke inteligencije u meteorologiji
24. Pripremne aktivnosti za izradu druge generacije Eurokoda 8
25. Obuka za rad sa WISKI bazom hidroloških podataka
26. Migracija podataka u hidrološku bazu WISKI
27. Revitalizacija mreže stanica za podzemne vode
28. Obuka zaposlenih u Sektoru za hidrologiju o vrsti opreme za mjerenje podzemnih voda i nivoa površinskih voda i načinom rada iste

29. Izrada planske dokumentacije za zaštitu i spašavanja obrazovno-vaspitnih ustanova za zgradu Ministarstva prosvjete, nauka i inovacija, Zavoda za školstvo i Ispitnog centra
30. Izrada planske dokumentacije u oblasti zaštite i spašavanja za sve obrazovno-vaspitne ustanove u Crnoj Gori
31. Izmjene i dopune Zakona o sigurnosti pomorske plovidbe
32. Implementacija izmjena i dopuna Zakona o sigurnosti pomorske plovidbe - Uspostaviti sistem upravljanja sigurnošću u svim lukama i marinama
33. Izmjene i dopune Zakona o bezbjednosnoj zaštiti brodova i luka
34. Ažuriranje Nacionalnog plana za sprječavanje zagađenja mora sa plovniha objekata i čišćenje mora od zagađenja
35. Izrada Nacionalnog plana zaštite i spašavanje od ekstremnih vremenskih i klimatskih događaja
36. Jačanje ljudskih, tehničkih i administrativnih kapaciteta zdravstvenog sistema u slučaju katastrofa
37. Izrada smjernica za postavljanje ciljeva prilagođavanja na klimatske promjene
38. Izrada smjernica za finansijsko planiranje prilagođavanja na klimatske promjene
39. Izrada i donošenje Odluke o obezbjeđivanju materijalnih rezervi za potrebe sistema zaštite i spašavanja
40. Redovno održavanje Nacionalne platforme za smanjenje rizika od katastrofa kroz organizovanje konferencija na različite teme tj. shodno različitim vrstama rizika
41. Nabavka drona za praćenje aktivnosti na zaštiti šuma
42. Izgradnja i instalacija potrebne infrastrukture za brzo djelovanje u cilju gašenja požara
43. Istraživanje efekata primjene Obrazovanja u oblasti smanjenja rizika od katastrofa na znanje, vrijednosti i životne vještine učenika/ca osnovnih i srednjih škola
44. . Jačanje tehničkih kapaciteta seizmičkog monitoringa
45. Rekonstrukcija seizmološke mreže
46. Tehničko-tehnološko opremanje - nabavka meteorološkog radara i edukacija meteorologa za korišćenje radara i praćenje meteoroloških sistema za Nowcasting prognoze
47. Uspostavljanje posebnog (Remote) sistema na obali (južni Jadran) za automatski meteorološki monitoring i online platforme za kretanje meteoroloških sistema za potrebe pomorsko-privredno-turističke sigurnosti u regionu južnog Jadrana i obalnom dijelu
48. Jačanje tehničkih kapaciteta seizmičkog monitoringa - širenje mreže permanentnih GPS stanica
49. Obezbeđivanje prostornih podataka i novih e-servisa iz nadležnosti Uprave za nekretnine za potrebe informacionog Sistema za zaštitu i spašavanje - Update postojećih podataka i obezbjeđivanje novih e-servisa
50. Unapređenje tehničke infrastrukture za potrebe preventivnog djelovanja u oblasti smanjenja rizika od katastrofa
51. Izvođenje interesorne vježbe „Jadran 2025“
52. Izrada i uspostavljanje registra rizika
53. Projekat istraživanja terena za potrebe izrade karte odrona 1:200 000
54. Projekat istraživanja terena za potrebe izrade karte klizišta i debritnih tokova 1:200 000
55. Projekat istraživanja terena za potrebe izrade karte ranjivosti podzemnih voda 1:200
56. Adaptacija magacinskih prostora na lokalitetu Rogami
57. Izrada Zakona o zaštiti i spašavanju
58. Izrada Zakona o zaštiti od požara
59. Obuka članova Komisija za procjenu šteta, gubitaka i potreba
60. Izrada Zakona o prekursorima eksploziva
61. Formiranje interventnih ekipa sa kadrovskim i tehničkim kapacitetima

OC 2: Priprema-povećanje informisanosti i pripravnosti stanovništva u pogledu rizika

1. Napraviti bazu dokumenata o smanjenju rizika od katastrofa u okviru Crnogorskog informacionog sistema za različite vrste rizika

2. Savjetovanje privatnih vlasnika/ca šuma i udruženja privatnih vlasnika/ca šuma o požarima i preduzimanju mjera u cilju zaštite od požara
3. Edukacija - Obuka zaposlenih/zainteresovanih strana
4. Organizovati savjetovanje sa NVO koji se bave zaštitom žena i ranjivih grupa stanovništva, nacionalnim i lokalnim institucijama i međunarodnim organizacijama radi definisanja specifičnih potreba žena i ranjivih grupa stanovništva u svim segmentima smanjenja rizika od katastrofa (informisanje i rano upozoravanje, odgovor, sigurnost, otporni gradovi)
5. Napraviti Uputstvo vezano za osiguravanje pristupa seksualnom i reproduktivnom zdravlju, reproduktivnim pravima, prevenciji i odgovoru na rodno zasnovano nasilje u kontekstu katastrofa
6. Školska takmičenja u najboljim literalnim, likovnim i muzičkim radovima učenika u oblasti smanjenja rizika od katastrofa
7. Edukacija predstavnika/ca medija u oblasti smanjenja rizika od katastrofa
8. Uspostavljanje i održavanje katastra rječnih nanosa sa ciljem registrovanja promjena u koritima vodotoka
9. Organizovanje kampanja i edukativnih programa koji će informisati građane/ke o klimatskim promjenama, njihovim efektima i načinima na koje mogu doprinijeti smanjenju rizika od katastrofa i prilagođavanju na klimatske promjene
10. Promovisanje i unapređenje zdravlja, bezbjednosti i dobrobiti zajednice kroz edukaciju, motivaciju i praktičnu podršku u oblasti dobrovoljnog davalatstva krvi, prve pomoći, psiho-socijalne podrške i aktivnosti spasilaštva na vodi i uređenim skijalištima. (Povećanje broja dobrovoljnih davalaca/teljki krvi, jačanje kapaciteta za pružanje prve pomoći, edukacija ranjivih grupa o kriznim situacijama, organizovanje takmičenja i vježbi prve pomoći, obuku spasilaca na vodi i skijalištima, pružanje psiho-socijalne podrške u kriznim situacijama, i promociju aktivnosti kroz izradu promotivnog materijala)
11. Obilježavanje 13. oktobra - Međunarodnog dana smanjenja rizika od katastrofa
12. Edukacija i podizanje svijesti stanovništva o uticaju klimatskih promjena i katastrofa na zdravlje
13. Izrada 2 informativna trening modula za zaposlene u javnoj upravi, nevladinom sektoru uz mogućnost pristupa modulima široj javnost
14. Izrada smjernica za procjenu ranjivosti na klimatske promjene
15. Izrada informacionog trening modula na temu procjene ranjivosti na klimatske promjene za zaposlene u javnoj upravi, nevladinom sektoru uz mogućnost pristupa modulima široj javnost
16. Izrada informacionog trening modula na temu za postavljanje ciljeva prilagođavanja na klimatske promjene za zaposlene u javnoj upravi, nevladinom sektoru uz mogućnost pristupa modulima široj javnost
17. Izrada informacionog trening modula na temu finansijsko planiranje prilagođavanja na klimatske promjene za zaposlene u javnoj upravi, nevladinom sektoru uz mogućnost pristupa modulima široj javnost
18. Integracija Zelenih rješenja za prirodne katastrofe (NbS) u sektorsko i nacionalno planiranje
19. Obilježavanje Međunarodnog dana smanjenja rizika od katastrofa – 13. oktobar
20. Jačanje kadrovskih kapaciteta JU Zavoda za geološka istraživanja (obuka zaposlenih, učešće na stručnim radionicama itd.)
21. Izraditi dodatne edukativne materijale za rad sa ranjivim grupama, sa posebnim osvrtom na žene i osobe drugih rodnih identiteta u okviru ranjivih grupa i prevesti ih na engleski, albanski, romski, ruski, ukrajinski i arapski jezik, kao i u audio formi
22. Jačanje administrativnih kapaciteta institucija kulture u upravljanju rizicima od katastrofa
23. Izraditi Uputstvo za postupanje sa ženama i ranjivim kategorijama stanovništva, u fazi oporavka, sanacije i obnove, koristeći međunarodne preporuke i iskustva drugih zemalja

2. Jačanje upravljanja rizicima od katastrofa

OC 3: Uzbunjivanje-poboljšanje ranog upozoravanja

1. Studija izrade sistema video nadzora u nacionalnim parkovima za potrebe ranog otkrivanja požara, kontrole nelegalnih aktivnosti i ostalih incidenata koji utiču na prirodno okruženje
2. Uspostavljanje sistema monitoringa šumskih ekosistema
3. Nabavka odgovarajuće opreme za monitoring podzemnih voda ili obnova postojeće opreme

OC 5: Sigurnost-osiguravanje snažnog sistema civilne zaštite

1. Organizovanje osposobljavanja i usavršavanja pripadnika/ca specijalističkih i dobrovoljnih jedinica za zaštitu i spašavanje
2. Nabavka protivpožarna opreme i materijala za protivpožarnu opremu koja može biti korišćena za potrebe 3. misije Vojske Crne Gore u cilju odgovora na ublažavanje i otklanjanju posljedica požara
3. Nabavka opreme za traganje i spašavanje koja će biti korišćena za potrebe 3. misije Vojske Crne Gore u cilju osiguravanja snažnog sistema zaštite i spašavanja
4. Organizovanje i formiranje jedinica civilne zaštite
5. Pобољшanje tehničke opremljenosti Direktorata za zaštitu i spašavanje (oprema i sredstva za djelovanje u slučaju zemljotresa)

3. Ulaganje u smanjenje rizika od katastrofa radi povećanja otpornosti

OC 4: Odgovor-jačanje kapaciteta za odgovor

1. Nabavka protivpožarnog aviona dvosjeda AT 802/802A
2. Nabavka višenamjenskog helikoptera
3. Nabavka bespilotne letilice

4. Jačanje pripravnosti na katastrofe za efikasan odgovor i za unaprijeđenu ponovnu izgradnju (Build Back Better) prilikom oporavka, sanacije i obnove

OC 6: Učiniti gradove otpornim

1. Izrada akustičkih studija: Danilovgrad, Nikšić, Šavnik, Žabljak, Bijelo Polje, Mojkovac, Kolašin, Zeta
2. Izrada opštinskih planova zaštite i spašavanja od ekstremnih vremenskih i klimatskih događaja: Podgorica, Zeta, Bar, Budva, Cetinje, Nikšić, Šavnik, Plužine, Žabljak, Rožaje, Mojkovac
3. Izrada opštinskih planova zaštite i spašavanja od hemijskih i bioloških rizika: Ulcinj, Bar, Budva, Bijelo Polje
4. Izrada opštinskih planova zaštite i spašavanja od klizišta i odrona: Ulcinj, Budva, Tivat, Cetinje, Danilovgrad, Plužine, Pljevlja, Andrijevića, Rožaje, Berane, Mojkovac, Kolašin
5. Izrada opštinskih planova zaštite i spašavanja od poplava: Zeta, Tivat, Gusinje i Petnjica
6. Izrada opštinskih planova zaštite i spašavanja od požara: Zeta, Ulcinj, Plav
7. Izrada opštinskih planova zaštite i spašavanja od tehničko-tehnoloških nesreća: Bar, Budva, Tivat, Cetinje, Danilovgrad, Bijelo Polje
8. Izrada opštinskih planova zaštite i spašavanja od zemljotresa: Zeta, Ulcinj, Kotor, Nikšić, Šavnik, Andrijevića, Petnjica, Kolašin
9. Izrada lokalnih Procjena rizika od katastrofa: Ulcinj, Budva, Tivat, Kotor, Nikšić, Cetinje, Šavnik, Žabljak, Pljevlja, Bijelo Polje, Andrijevića, Gusinje, Petnjica, Plav, Rožaje, Berane, Kolašin, Danilovgrad, Zeta, Podgorica
10. Izrada lokalnih Strategija za smanjenje rizika od katastrofa : Ulcinj, Budva, Tivat, Kotor, Nikšić, Cetinje, Šavnik, Žabljak, Bijelo Polje, Andrijevića, Gusinje, Petnjica, Plav, Rožaje, Kolašin, Mojkovac, Berane, Zeta, Podgorica

11. Izvođenje radova po Glavnom projektu rekonstrukcije sistema nasipa na rijeci Bojani
12. Izvođenje radova po Glavnom projektu regulacije rijeke Lim u Bijelom Polju i Beranama
13. Izgradnja smještajnih kapaciteta Službi zaštite i spašavanja: Tivat, Pljevlja i Kolašin
14. Jačanje tehničkih kapaciteta Službi zaštite i spašavanja: Tivat, Danilovgrad, Pljevlja, Mojkovac, Kolašin
15. Uspostavljanje sistema obavještanja i uzbunjivanja - Nabavka opreme i postavljanje opreme: Herceg Novi, Bar, Tivat, Danilovgrad, Nikšić, Šavnik, Žabljak, Bijelo Polje, Mojkovac, Kolašin, Zeta
16. Uspostavljanje sistema obavještanja i uzbunjivanja (izrada akustičkih studija, nabavka opreme i postavljanje): Ulcinj, Budva, Cetinje, Pljevlja, Berane, Andrijevića, Gusinje, Petnjica, Plav, Rožaje, Podgorica
17. Nabavka novih brana oko plovnog objekata

4. Finansijski okvir za sprovođenje Strategije

Kapacitet budžeta

Izvori finansijskih sredstava, radi finansiranja aktivnosti vezano za moguće elementarne nepogode, tehničko-tehnološke i druge nesreće utvrđeni su kroz korišćenje sredstava tekuće i stalne budžetske rezerve, tekućeg budžeta Ministarstva unutrašnjih poslova, posebno kroz Program zaštita i spašavanje, kao i iz sredstava Fonda sredstava za zaštitu i spašavanje i EKO fonda.

Naime, za neplanirane i nedovoljno planirane izdatke tokom fiskalne godine koriste se sredstva tekuće rezerve, a za hitne i nepredviđene izdatke tokom fiskalne godine koriste se sredstva stalne rezerve. Dakle, trenutno važeći Zakon o budžetu i fiskalnoj odgovornosti („Službeni list CG”, broj 145/21 od 31.12.2021), u članu 43 (Tekuća i stalna rezerva), propisuje da se za neplanirane i nedovoljno planirane izdatke tokom fiskalne godine koriste sredstva tekuće rezerve, a da se za hitne i nepredviđene izdatke tokom fiskalne godine koriste sredstva stalne rezerve, ali ne propisuje obavezu finansiranja.

Cjelishodnije rješenje je da se sredstva rezervi za slučaj **vanrednih događaja** lociraju u budžetu Programa zaštita i spašavanje, odnosno budžeta Ministarstva unutrašnjih poslova.

Fond sredstava za zaštitu i spašavanje čija se sredstva realizuju kroz Program zaštite i spašavanja MUP-a bi mogao biti mnogo značajniji izvor sredstava za sprovođenje određenih politika u oblasti zaštite i spašavanja, ukoliko bi se obezbijedio značajniji priliv sredstava u budžet po ovom osnovu.

Kapacitet budžeta lokalnih zajednica

Zakon o finansiranju lokalne samouprave (član 39) propisuje da se sredstva stalnih budžetskih rezervi, koriste za finansiranje rashoda na ime učešća opštine radi otklanjanja posljedica vanrednih događaja: (poplava, suša, zemljotres, požar, ekološke katastrofe i druge elementarne nepogode, odnosno drugih vanrednih događaja koji mogu da ugroze život i zdravlje ljudi ili prouzrokuju štetu većih razmjera).

Kapacitet EU fondova

Direktorat za zaštitu i spašavanje, kao i drugi učesnici zaštite i spašavanja kontinuirano obezbijeduju veliki iznos sredstava kroz različite evropske fondove: Prvenstveno kroz Mehanizam Unije za civilnu zaštitu (Union Civil Protection Mechanism), Instrumenti za pretpristupnu pomoć, Instrumenti za pretpristupnu pomoć (IPA) dr.

Kapaciteti drugih međunarodnih organizacija

Ovaj izvor se odnosi prvenstveno na UN-ove agencije (UNDP, UNDRR, UNHCR, UNICEF i ostale) i druge međunarodne organizacije sa kojima je povremeno ostvarivana saradnja Direktorata za zaštitu i spašavanje, odnosno drugih subjekata sistema zaštite i spašavanja.

Kapaciteti domaćih specijalističkih jedinica i humanitarnih organizacija

Ovo se prvenstveno odnosi na kontinuiranu saradnju MUP-a sa Crvenim krstom Crne Gore, Gorskom službom spašavanja CG, Savezom radioamatera i drugim specijalističkim jedinicama registrovanim u Crnoj Gori.

Finansijski okvir za sprovođenje strategije 2025-2030

Aktivnosti za period 2025-2030, kao i aktivnosti za prvi Akcioni plan za period 2025-2026 finansiraće se iz Budžeta Crne Gore, Budžeta jedinica lokalnih samouprava, sredstvima fonda za zaštitu i spašavanje, kreditima, realizacijom programa i projekata finansiranih iz EU fondova i fondova drugih međunarodnih organizacija, kao i drugih izvora. Ukupni alocirani iznos Strategije za sprovođenje 112 aktivnosti u narednom šestogodišnjem periodu iznosi 76.059.307,70 EUR, od toga iz budžeta državnih organa i organa državne uprave potrebno je obezbijediti 24.983.997,70 EUR, bužeta jedinica lokalnih samouprava 3.021.353,00 EUR dok iz programa i projekata finansiranih iz EU fondova i fondova drugih međunarodnih organizacija potrebno je obezbijediti 48.053.954,00 EUR. Od toga 41.000 eura je predviđena za realizovanje aktivnosti vezano za rodnu ravnopravnost.

BUDŽET CRNE GORE	BUDŽET JEDINICA LOKALNE SAMOUPRAVE	UKUPNO IZ DONACIJA, PROJEKATA I PROGRAMA
24.983.997,70	3.021.353,00	48.053.954,00

Alocirani iznosi po strateškim ciljevima i iznosi pojedinačno za svaku godinu sprovođenja Strategije prikazani su u tabelama koje slijede.

Tabela 2. Alocirani iznos po strateškim ciljevima

ALOCIRANI IZNOS PO STRATEŠKIM CILJEVIMA	
RAZUMIJEVANJE RIZIKA OD KATASTROFA	13.570.937,7 €
JAČANJE UPRAVLJANJA RIZICIMA OD KATASTROFA	3.775.332,00 €
ULAGANJE U SMANJENJE RIZIKA OD KATASTROFA RADI POVEĆANJA OTPORNOSTI	29.200.000,00 €
JAČANJE PRIPRAVNOSTI NA KATASTROFE ZA EFIKASAN ODGOVOR I ZA UNAPRIJEĐENU PONOVDNU IZGRADNJU (BUILD BACK BETTER) PRILIKOM OPORAVKA, SANACIJE I OBNOVE	29.513.035,00 €

Tabela 3. Alocirani iznosi za svaku godinu sprovođenja strategije

ALOCIRANI IZNOSI ZA SVAKU GODINU SPROVOĐENJA STRATEGIJE					
ALOCIRANO ZA GODINU	<u>RAZUMIJEVANJE RIZIKA OD KATASTROFA</u>	<u>JAČANJE UPRAVLJANJA RIZICIMA OD KATASTROFA</u>	<u>ULAGANJE U SMANJENJE RIZIKA OD KATASTROFA RADI POVEĆANJA OTPORNOSTI</u>	<u>JAČANJE PRIPRAVNOSTI NA KATASTROFE ZA EFIKASAN ODGOVOR I ZA UNAPRIJEĐENU PONOVNU IZGRADNJU (BUILD BACK BETTER) PRILIKOM OPORAVKA, SANACIJE I OBNOVE</u>	UKUPNO
2025	3.253.570,00	868.000,00	11.848.750,00	6.228.208,00	22.198.528,00
2026	3.202.830,00	781.000,00	16.848.750,00	10.951.333,00	31.783.913,00
2027	2.479.559,7	592.666,00	351.250,00	5.536.665,00	8.960.140,7
2028	3.238.315,5	517.666,00	151.250,00	2.682.498,00	6.589.729,5
2029	735.575,5	508.000,00		2.116.332,00	3.359.907,5
2030	561.087,00	508.000,00		1.997.999,00	3.167.086,00
UKUPNO	13.570.937,7	3.775.332,00	29.200.000,00	29.513.035,00	76.059.304,7

Tabela 4. Troškovi po organizacionim jedinicama

TROŠKOVI PO ORGANIZACIONIM JEDINICAMA⁷⁹	
ORGANIZACIONE JEDINICE	IZNOS
Agencija za civilno vazduhoplovstvo	0.00
Crveni krst Crne Gore	286.900,00
JP Nacionalni parkovi Crne Gore	110.000,00
Ministarstvo rudarstva, nafte i gasa	0,00
Ministarstvo energetike	516.647,7
Ministarstvo kulture i medija	1.676.200,00
Ministarstvo odbrane	644.000,00
Ministarstvo poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede	360.000,00
Ministarstvo prosvjete, nauke i inovacija	275.000,00
Ministarstvo saobraćaja	0,00
Ministarstvo pomorstva	2.000.000,00
Ministarstvo ekologije, održivog razvoja i razvoja sjevera	50.000,00
Ministarstvo unutrašnjih poslova	10.561.550,00
Ministarstvo vanjskih poslova	0.00

⁷⁹ Ukupno alocirana sredstva po svim osnovama.

Ministarstvo zdravlja	10.000,00
Ministarstvo socijalnog staranja, brige o porodici i demografiji	0.00
Organi lokalne samouprave, Služba zaštite i spašavanja	3.021.353,00
Privredno društvo za gazdovanje šumama	123.000,00
Uprava za nekretnine	1.200.000,00
Uprava za ljudske resurse	0.00
Uprava pomorske sigurnosti i upravljanje lukama	3.042.000,00
Uprava za vode	610.000,00
Zavod za školstvo	24.400,00
Zavoda za hidrometeorologiju i seizmologiju	3.407.000,00
Zavod za geološka istraživanja	0.00
Budžet institucija i organa državne uprave koji će učestvovati u sprovođenju aktivnosti	89.800,00
UKUPNO	28.005.350,70

Tabela 5. Alocirani iznosi shodno dvogodišnjim akcionim planovima

	2025-2026	2027-2028	2029-2030	Ukupno
Budžet CG	15.360.480,00	8.118.373,2	1.505.144,5	24.983.997,7
Opštinski budžet	1.751.831,00	1.131.836,00	137.666,00	3.021.353,00
Donatori	36.844.125,00	6.294.668,00	4.887.167,00	48.053.954,00
Ukupno	53.956.436,00	15.544.877,2	6.529.977,5	76.059.307,7

5. Mehanizam za monitoring, izvještavanje i evaluaciju

Usvajanjem Strategije za smanjenje rizika od katastrofa sa Akcionim planom aktivnosti za sprovođenje Strategije za period 2025-2030. godina (Strategija) započinju najvažniji koraci, a to je njena implementacija, monitoring, izvještavanje i evaluacija.

U skladu sa Smjernicama za pripremu strateških dokumenata (Generalni sekretarijat Vlade CG 2022), Metodologijom razvijanja politika, izrade i praćenja sprovođenja strateških dokumenata (Vlada Crne Gore, 2018) i Uredbom o načinu i postupku izrade, usklađivanja i praćenja sprovođenja strateških dokumenata (Sl.CG 54/2018. godine), Strategija za smanjenje rizika od katastrofa definiše svoj plan monitoringa, izvještavanja i evaluacije.

Monitoring, izvještavanje i evaluacija neophodni su zbog pravovremenog, efektivnog i efikasnog dostizanja planiranih rezultata i učinaka Strategije.

Monitoring Strategije

Monitoring Strategije, kao redovan proces prikupljanja i analize rodno razvrstanih podataka o postizanju ciljeva i rezultata u toku sprovođenja Strategije (praćenje sprovođenja aktivnosti,

poštovanje definisanih rokova, ispunjenosti nivoa i indikatora, odnosno nadziranje napredovanja aktivnosti) vršiće Ministarstvo unutrašnjih poslova (Ministarstvo) - Direktorat za zaštitu i spašavanje (DZS), koje je nadležno za koordinaciju, pripremu i implementaciju strategije.

Monitoring je vezan za Akcioni plan za sprovođenje Strategije za period 2025-2030. godine (Akcioni plan) i odnosi se na godišnje praćenje nivoa realizacije aktivnosti predviđenih Akcionim planom. Izvještaj monitoringa sprovođenja Akcionog plana veže se uglavnom za indikatore rezultata, s osvrtom na indikatore učinka ukoliko su podaci dostupni. Evaluacija će se, pak, fokusirati prevashodno na indikatore učinka.

Osim Ministarstva, kao nadležnog tijela za praćenje sprovođenja Strategije, kao relevantni organi i organizacije u sprovođenju Strategije, a koje su uključene u njenu izradu i implementaciju i koje su dužne da sprovode monitoring i prikupljanje podataka su i:

- Ministarstvo odbrane,
- Ministarstvo turizma,
- Ministarstvo ekologije, održivog razvoja i razvoja sjevera,
- Ministarstvo prosvjete, nauke i inovacija,
- Ministarstvo zdravlja,
- Ministarstvo saobraćaja,
- Ministarstvo pomorstva,
- Ministarstvo kulture i medija,
- Ministarstvo vanjskih poslova,
- Ministarstvo energetike,
- Ministarstvo rudarstva, nafte i gasa,
- Ministarstvo poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede,
- Ministarstvo socijalnog staranja, brige o porodici i demografiji,
- Zavod za hidrometeorologiju i seizmologiju,
- Zavod za školstvo,
- Zavod za geološka istraživanja,
- Uprava za gazdovanje šumama i lovištima,
- Uprava za vode,
- Uprava za nekretnine,
- JP Nacionalni Parkovi CG,
- Crveni Krst Crne Gore,
- Uprava za ljudske resurse,
- Uprava pomorske sigurnosti i upravljanja lukama,
- Agencija za civilno vazduhoplovstvo,
- Jedinice lokalne samouprave.

Označeni organi i organizacije će u narednom šestogodišnjem periodu izvještavati Ministarstvo – Direktorat za zaštitu i spašavanje i dostavljati sve potrebne podatke koje Direktorat za zaštitu i spašavanje kao nadležno tijelo zatraži. U cilju blagovremenog izvještavanja Ministarstva -

Direktorat za zaštitu i spašavanje, koje će pružati stručnu i administrativnu podršku, u svim odgovornim institucijama biće određene kontakt osobe koje će pružati i dostavljati sve tražene informacije.

Koordinaciju aktivnosti tokom procesa monitoringa i izvještavanja, po akcionim planovima, kao i nadzornu ulogu vršiće Odbor za smanjenje rizika od katastrofa, u čiji sastav su uključeni predstavnici svih relevantnih institucija koje sprovode Strategiju. Odbor formira Vlada Crne Gore, dok će Ministarstvo- Direktorat za zaštitu i spašavanje imati koordinacionu ulogu. Odbor se sastaje najmanje jednom godišnje i izvještava Ministarstvo - Direktorat za zaštitu i spašavanje o sprovođenju Strategije.

Odbor za smanjenje rizika od katastrofa imenuje operativno tijelo od predstavnika Ministarstva- Direktorata za zaštitu i spašavanje koje obezbjeđuje tehničku i stručnu podršku prilikom organizacije sastanaka i pripreme izvještaja Odbora. Operativno tijelo shodno godišnjem izvještavanju sublimira i upućuje godišnje i završni izvještaj o sprovođenju Strategije.

Ministarstvo sprovodi Strategiju, prvenstveno, kroz realizaciju aktivnosti predviđenih Akcionim planom. Strategija će obuhvatiti period od početka januara 2025. godine do kraja decembra 2030. godine, a biće realizovana kroz tri dvogodišnja akciona plana aktivnosti. Sprovođenje Strategije kao multisektorske i sveobuhvatne, podrazumijeva doslednost i kontinuitet u sprovođenju i ostvarivanju utvrđenih ciljeva, postojanost postignutog konsenzusa učesnika/ca oko ciljeva i načina ostvarenja istih. Princip saradnje nadležnih organa (kao jedan od sedam principa na kojima počivaju strateška dokumenta u skladu sa Metodologijom) odnosi se na obavezu međuresorske saradnje u procesu planiranja, koordinacije i praćenja sprovođenja strateških dokumenata. S obzirom na to da Strategiju sprovodi više institucija, za njeno uspješno sprovođenje neophodna je redovna komunikacija da bi se podijelila dobra iskustva u samom procesu, dogovorili dalji pravci djelovanja, utvrdila uspješnost obavljenih aktivnosti i procijenile mogućnosti za poboljšanje u određenoj oblasti. U skladu sa definisanim Akcionim planom nosioci aktivnosti će se sastajati u skladu sa planom monitoringa i pasošem indikatora, pratiti i prikupljati podatke o kojima diskutuju na sastancima i planirati dalje korake i dinamiku.

Prikupljanje i objedinjavanje podataka od ostalih institucija Ministarstvo- Direktorat za zaštitu i spašavanje, odnosno operativno tijelo će pratiti u vidu tabelarnog prikaza-tabele za izvještavanje (I Aneks 1.2. Metodologije).

Praćenje napretka u postizanju operativnih ciljeva vršiće se posredstvom okvira za praćenje koji sadrži 6 indikatora učinka, za svaki od 6 operativnih ciljeva Strategije. U tabelama ispod prikazani su indikatori za pojedinačne operativne ciljeve, kao i metodologija obračunavanja indikatora.

Tabela 6. Tabela indikatora

OPERATIVNI CIJ	INDIKATOR UČINKA	POLAZNA VRIJEDNOST	PRELAZNA VRIJEDNOST 2028. GODINA	CILJANA VRIJEDNOST 2030. GODINA
OC 1: PREDVIĐANJE- POBOLJŠANJE PROCJENE RIZIKA, PREDVIĐANJA I PLANIRANJA UPRAVLJANJA RIZICIMA OD KATASTROFA	<u>BROJ SPROVEDENIH PREVENTIVNIH AKTIVNOSTI ZA BOLJE PREDVIĐANJE</u>	0	legislativni okvir: <u>143</u>	legislativni okvir: <u>197</u>
		0	obuke, istraživanje, vježbe <u>73 + 240 lica</u> <u>+ 25 interventnih</u> <u>ekipa</u>	obuke, istraživanje, vježbe <u>98 + 358 lica +</u> <u>25 interventnih ekipa</u>
		0	mrežne stanice, akcelerometri, gps stanice, dronovi <u>58</u>	mrežne stanice , akcelerometri, gps stanice, dronovi <u>61</u>
		0	uspostavljenih i zaokruženih sistema <u>16</u>	uspostavljenih i zaokruženih sistema <u>16</u>
		0	tehnički opremljena - adaptirana objekta <u>174</u>	tehnički opremljena - adaptirana objekta <u>224</u>
OC 2: PRIPREMA – POVEĆANJE INFORMISANOSTI I PRIPRAVNOSTI STANOVNIŠTVA U POGLEDU RIZIKA	<u>BROJ RAZLIČITIH EDUKACIJA ZAINTERESOVANIH STRANA U OBLASTI SMANJENJA RIZIKA OD KATASTROFA</u>	0	224 + 40 126 obučeni po polu (prva pomoć i psiho- socijalna podrška)	306 +60 190 obučeni po polu (prva pomoć i psiho- socijalna podrška)
OC 3: UZBUNJIVANJE - POBOLJŠANJE RANOG UPOZORAVANJA	<u>BROJ USPOSTAVLJENIH SAVREMENIH SISTEMA RANOG UPOZORAVANJA</u>	0	2	2
OC 4: ODGOVOR – JAČANJE KAPACITETA ZA ODGOVOR	<u>BROJ VAZDUHOPLOVA ZA BOLJI ODGOVOR NA KATASTROFE</u>	5	8	8
OC: 5. SIGURNOST – OSIGURAVANJE SNAŽNOG SISTEMA CIVILNE ZAŠTITE	<u>BROJ OSPOSOBLJENIH PRIPADNIKA –/CA NA NACIONALNOM NIVOU ZA JAČI SISTEM ZAŠTITE I SPAŠAVANJA</u>	0	1330	3390
OC: 6. SIGURNOST – UČINITI GRADOVE OTPORNIM	<u>BROJ STRATEŠKIH, PLANISKIH I DRUGIH AKATA ZA OTPORNije GRADOVE</u>	67	90	109

Tabela 7. Metodologija obračuna indikatora

NAZIV INDIKATORA	BROJ SPROVEDENIH PREVENTIVNE AKTIVNOSTI ZA BOLJE PREDVIĐANJE
CILJ NA KOJI SE INDIKATOR ODNOSI	OPERATIVNI CILJ: 1. PREDVIĐANJE-POBOLJŠANJE PROCJENE RIZIKA, PREDVIĐANJA I PLANIRANJA UPRAVLJANJA RIZICIMA OD KATASTROFA
KRATAK OPIS INDIKATORA	Poboljšati procjenu rizika, predviđanje i planiranje upravljanja rizicima od katastrofa kroz sprovođenje mnogobrojnih preventivnih aktivnosti.
PODACI KOJE JE POTREBNO PRIKUPITI	Podaci o broju: <ul style="list-style-type: none"> – donešenih zakona, te usvojenih izmjena i dopuna zakona, – izrađenih i ažuriranih programa, planova, smjernica, uputstava i odluka, – usvojenih novih izbornih programa – organizovanih savjetovanja, obuka, seminara i osposobljavanja, – učešća na obukama i kursovima, – formiranih interventnih ekipa, – ratifikovanih Sporazuma, – pripremljene planske i projektne dokumentacije, – izrađenih baza podataka, registra i novih servisa, – nabavljene i instalirane opreme i sistema, – rekonstruisanih i uspostavljenih mrežnih stanica, – broju održanih Nacionalnih Platformi, – broju sprovedenih istraživanja, – broju izvedenih vježbi.
IZVOR PODATAKA	Izveštavanje o realizaciji dvogodišnjih Akcionih Planova.
INFORMACIJE O INSTITUCIJI ODGOVORNOJ ZA PRIKUPLJANJE PODATAKA	Ministarstvo unutrašnjih poslova, Direktorat za zaštitu i spašavanje
UČESTALOST PRIKUPLJANJA PODATAKA	Dva puta tokom važenja Strategije, prvi put u 2028. godini, drugi put 2030. godine.
UČESTALOST IZVJEŠTAVANJA O VRIJEDNOSTI INDIKATORA	2028. i 2030.
KRATAK OPIS METODOLOGIJE IZRAČUNAVANJA PODATAKA	Potrebno je analizirati: <ul style="list-style-type: none"> – postojanje i ažuriranje legislativnog okvira; – količinu nabavljene opreme i savremenih sistema, – broj obuka, istraživanja i vježbi.
INFORMACIJE O TRENDU I POČETNOJ VRIJEDNOSTI	Početna vrijednost je 0 jer zvanična evidencija o broju po zadatim parametrima ne postoji.
INFORMACIJE O CILJANIM VRIJEDNOSTIMA	Ciljana vrijednost u 2028 je broj: <ul style="list-style-type: none"> – 4 donesena zakona, usvojene izmjene i dopuna u okviru 3 zakona, – 2 izrađen i ažuriran program, 116 planova, 4 smjernica, 1 uputstvo i 1 odluka, 2 SOP-a, 1 procjena kapaciteta, 1 vodič i 1 protokol, 1 analiza; – 1 usvojen izborni program – 8 organizovanih savjetovanja, 5 obuka, 49 seminara i osposobljavanja, – 240 lica obučeno na obukama i kursovima, – 25 formiranih interventnih ekipa, – 1 ratifikovani sporazum, – 1 priprema aktivnost i 3 projektne dokumentacije, – 1 izrađena baza podataka, 1 registar

	<ul style="list-style-type: none"> – 10 instalirana oprema (dronovi, akcelerometari, GPS stanice), – 174 tehnički opremljena - adaptirana objekta, – 48 rekonstruisanih i uspostavljenih mrežnih stanica, – 14 uspostavljenih i zaokruženih sistema – 4 održane Nacionalne Platforme, – 3 sprovedena istraživanja sa izrađenim kartama – 4 izvedene vježbi. <p>Ciljana vrijednost u 2030 je broj:</p> <ul style="list-style-type: none"> – 4 donesena zakona, usvojene izmjene i dopune u okviru 3 zakona, – 2 izrađen i ažuriran program, 167 planova, 4 smjernica, 1 uputstvo i 1 odluka, 2 SOP-a, 1 procjena kapaciteta, 1 vodič, 1 protokol i 2 analize; – 1 usvojeni novi izborni program – 10 organizovanih savjetovanja, 5 obuka, 68 seminara i osposobljavanja, – 358 lica obučeno na obukama i kursovima, – 25 formiranih interventnih ekipa, – 1 ratifikovani Sporazum, – 1 priprema planske i 3 projektne dokumentacije, – 1 izrađena baza podataka, 1 registar – 13 instalirana oprema (dronovi, akcelerometari, GPS stanice), – 224 tehnički opremljena - adaptirana objekta, – 48 rekonstruisanih i uspostavljenih mrežnih stanica, – 14 uspostavljenih i zaokrženih sistema – 6 održanih Nacionalnih Platformi, – 3 sprovedena istraživanja sa izrađenim kartama – 6 izvedenih vježbi.
--	---

NAZIV INDIKATORA	BROJ RAZLIČITIH EDUKACIJA ZAINTERESOVANIH STRANA U OBLASTI SMANJENJA RIZIKA OD KATASTROFA
CILJ NA KOJI SE INDIKATOR ODNOSI	OPERATIVNI CILJ: 2. PRIPREMA – POVEĆANJE INFORMISANOSTI I PRIPRAVNOSTI STANOVNIŠTVA U POGLEDU RIZIKA
KRATAK OPIS INDIKATORA	Edukovati stanovništvo, zaposlene i sve zainteresovane strane o ključnim konceptima iz oblasti smanjenja rizika od katastrofa, uključujući rodno relevantne rizike i rizike vezane za ranjive grupe stanovništva, te njihovim obavezama u skladu sa zakonom, kroz organizovanje savjetovanja, obuka, takmičenja i kampanja, kao i izradu edukativnih materijala i baza podataka.
PODACI KOJE JE POTREBNO PRIKUPITI	Evidentirati broj učesnika/ca koji su prošli razne vidove edukacija o smanjenju rizika od katastrofa kao i broj novih baza podataka.
IZVOR PODATAKA	Izveštavanje o realizaciji dvogodišnjih Akcionih Planova.
INFORMACIJE O INSTITUCIJI ODGOVORNOJ ZA PRIKUPLJANJE PODATAKA	Ministarstvo unutrašnjih poslova, Direktorat za zaštitu i spašavanje
UČESTALOST PRIKUPLJANJA PODATAKA	Dva puta tokom važenja Strategije, prvi put u 2028. godini, drugi put 2030. godine.
UČESTALOST IZVJEŠTAVANJA O	2028. i 2030.

VRIJEDNOSTI INDIKATORA	
KRATAK OPIS METODOLOGIJE IZRAČUNAVANJA PODATAKA	<p>Potrebno je analizirati broj učesnika/ca kroz:</p> <ul style="list-style-type: none"> - broj organizovanih savjetovanja, - broj organizovanih obuka, - broj organizovanih modula, - broj organizovanih takmičenja, - broj organizovanih kampanja, - broj izrađenih edukativnih materijala, preporuka, uputstava, smjernica i podzakonskih akata, - broj uspostavljenih baza podataka, - broj školskih kalendara koji uvrštavaju Međunarodnih dana na temu smanjenja rizika od katastrofa, - broj obučeni (prva pomoć i psiho- socijalna podrška).
INFORMACIJE O TRENDU I POČETNOJ VRIJEDNOSTI	Početna vrijednost je 0 jer zvanična evidencija o broju učesnika/ca po zadatim parametrima ne postoji.
INFORMACIJE O CILJANIM VRIJEDNOSTIMA	<p><u>Ciljana vrijednost u 2028 je:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - 71 organizovanih savjetovanja, - 129 organizovanih obuka i 4 modula, - 2 organizovana takmičenja, - 17 organizovanih kampanja, - 15 izrađenih edukativnih materijala, 1 uputstvo, 1 smjernice i 1 podzakonski akt, - 2 uspostavljene baze podataka / katastra, - 4 školska kalendara koji uvrštavaju Međunarodnih dana na temu smanjenja rizika od katastrofa. - 1 mapa puta, 5 pilot projekata, multi-stakeholderski forum - 40 126 obučeni (prva pomoć i psiho- socijalna podrška) <p><u>Ciljana vrijednost u 2030 je:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - 101 organizovanih savjetovanja, - 171 organizovana obuka i 5 modula, - 3 organizovana takmičenja, - 25 organizovanih kampanja, - 15 izrađenih edukativnih materijala, - 2 uputstava, 1 smjernice i 1 podzakonski akt, - 2 uspostavljene baze podataka / katastra, - 6 školskih kalendara koji uvrštavaju Međunarodnih dana na temu smanjenja rizika od katastrofa - 1 mapa puta, 5 pilot projekata, multi-stakeholderski forum - 60 190 obučeni (prva pomoć i psiho- socijalna podrška)

NAZIV INDIKATORA	BROJ USPOSTAVLJENIH SAVREMENIH SISTEMA RANOG UPOZORAVANJA
CILJ NA KOJI SE INDIKATOR ODNOSI	OPERATIVNI CILJ: 3. UZBUNJIVANJE – POBOLJŠANJE RANOG UPOZORAVANJA
KRATAK OPIS INDIKATORA	Poboljšati i modernizovati sistem ranog upozoravanja kroz pripremu studija za izradu sistema video nadzora, uspostavljanje sistema monitoringa, te nabavku adekvatne opreme koja će poboljšati sistem ranog upozoravanja.
PODACI KOJE JE POTREBNO PRIKUPITI	Podaci o broju izrađenih studija, broju uspostavljenih sistema monitoringa i količini instalirane opreme
IZVOR PODATAKA	Izveštavanje o realizaciji dvogodišnjih Akcionih Planova.
INFORMACIJE O INSTITUCIJI ODGOVORNOJ ZA PRIKUPLJANJE PODATAKA	Ministarstvo unutrašnjih poslova, Direktorat za zaštitu i spašavanje

UČESTALOST PRIKUPLJANJA PODATAKA	Dva puta tokom važenja Strategije, prvi put u 2028. godini, drugi put 2030. godine.
UČESTALOST IZVJEŠTAVANJA O VRIJEDNOSTI INDIKATORA	2028. i 2030.
KRATAK OPIS METODOLOGIJE IZRAČUNAVANJA PODATAKA	Potrebno je analizirati: <ul style="list-style-type: none"> – postojanje strateškog okvira za uspostavljenje sistema monitoringa; – broj izrađenih studija za izradu sistema video nadzora, – količinu nabavljene opreme za monitoring.
INFORMACIJE O TRENDU I POČETNOJ VRIJEDNOSTI	Početna vrijednost je 0 jer savremeni sistem ne postoji
INFORMACIJE O CILJANIM VRIJEDNOSTIMA	<p><u>Ciljana vrijednost u 2028 je:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> – izrađena 1 Studija, – uspostavljen sistem video nadzora, – izrađen strateški okvir za monitoring, 1 zakon, 4 pravilnika, – 1 operativni sistem – 25 lica obučeno – izvršena nabavke opreme za monitoring – 46 stanica. <p><u>Ciljana vrijednost u 2030 je:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> – izrađena 1 Studija, – uspostavljen sistem video nadzora, – izrađen strateški okvir za monitoring, 1 zakon, 4 pravilnika, – 1 operativni sistem – 25 lica obučeno – izvršena nabavke opreme za monitoring – 46 stanica.

NAZIV INDIKATORA	BROJ VAZDUHOPLOVA ZA BOLJI ODGOVOR NA KATASTROFE
CILJ NA KOJI SE INDIKATOR ODNOSI	OPERATIVNI CILJ: 4. ODGOVOR – JAČANJE KAPACITETA ZA ODGOVOR
KRATAK OPIS INDIKATORA	Jačanje kapaciteta za odgovor na prirodne i druge katastrofe kroz brzu i efikasnu upotrebu tehničkih kapaciteta kako bi se obezbijedio adekvatan nivo zaštite kritične infrastrukture.
PODACI KOJE JE POTREBNO PRIKUPITI	Podaci o broju nabavljenih višenamjenskih helikoptera i protivpožarnih aviona.
IZVOR PODATAKA	Izveštavanje o realizaciji dvogodišnjih Akcionih Planova.
INFORMACIJE O INSTITUCIJI ODGOVORNOJ ZA PRIKUPLJANJE PODATAKA	Ministarstvo unutrašnjih poslova, Direktorat za zaštitu i spašavanje
UČESTALOST PRIKUPLJANJA PODATAKA	Dva puta tokom važenja Strategije, prvi put u 2028. godini, drugi put 2030. godine.
UČESTALOST IZVJEŠTAVANJA O VRIJEDNOSTI INDIKATORA	2028. i 2030.
KRATAK OPIS METODOLOGIJE IZRAČUNAVANJA PODATAKA	Potrebno je analizirati: <ul style="list-style-type: none"> – broj novih višenamjenskih helikoptera, – broj novih protivpožarnih aviona, – broj obučениh pilota i tehničara – broj bespilotnih letilica.
INFORMACIJE O TRENDU I POČETNOJ VRIJEDNOSTI	Početna vrijednost je 2 višenamjenska helikoptera i 3 protivpožarna avion.
INFORMACIJE O CILJANIM VRIJEDNOSTIMA	<p><u>Ciljana vrijednost u 2028 je:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> – dodatni 1 protivpožarni avion. – dodatni 1 višenamjenski helikopter.

	<ul style="list-style-type: none"> – 7 obučениh pilota i 4 obučena tehničara – 1 bespilotna letilica <p>Ciljana vrijednost u 2030. je:</p> <ul style="list-style-type: none"> – 1 protivpožarni avion. – 1 višenamjenski helikopter. – 7 obučениh pilota i 4 obučena tehničara – 1 bespilotna letilica
--	---

NAZIV INDIKATORA	BROJ OSPOSABLJENIH PRIPADNIKA/CA NA NACIONALNOM NIVOU ZA JAČI SISTEM ZAŠTITE I SPAŠAVANJA
CILJ NA KOJI SE INDIKATOR ODNOSI	OPERATIVNI CILJ: 5. SIGURNOST – OSIGURAVANJE SNAŽNOG SISTEMA CIVILNE ZAŠTITE
KRATAK OPIS INDIKATORA	Ojačati sistem zaštite i spašavanja kroz formiranje jedinica civilne zaštite, osposobljavanje i usavršavanje svih operativnih jedinica za zaštitu i spašavanje kao i nabavku odgovarajuće opreme i sredstava.
PODACI KOJE JE POTREBNO PRIKUPITI	Podaci o broju osposobljenih pripadnika/ca operativnih jedinica za zaštitu i spašavanje kao i količini nabavljene opreme i sredstava.
IZVOR PODATAKA	Izveštavanje o realizaciji dvogodišnjih Akcionih Planova.
INFORMACIJE O INSTITUCIJI ODGOVORNOJ ZA PRIKUPLJANJE PODATAKA	Ministarstvo unutrašnjih poslova, Direktorat za zaštitu i spašavanje
UČESTALOST PRIKUPLJANJA PODATAKA	Dva puta tokom važenja Strategije, prvi put u 2028. godini, drugi put 2030. godine.
UČESTALOST IZVJEŠTAVANJA O VRIJEDNOSTI INDIKATORA	2028. i 2030.
KRATAK OPIS METODOLOGIJE IZRAČUNAVANJA PODATAKA	Potrebno je analizirati: <ul style="list-style-type: none"> – da li su formirane jedinice civilne zaštite, – broj osposobljenih pripadnika/ca operativnih jedinica za zaštitu i spašavanje, – količinu nabavljene opreme i sredstava.
INFORMACIJE O TRENDU I POČETNOJ VRIJEDNOSTI	Početna vrijednost je 0 jer jedinice civilne zaštite ne postoje. 180 pripadnika/ca specijalističkih jedinica za zaštitu i spašavanje i dobrovoljnih jedinica za zaštitu i spašavanje nije završilo planirano osposobljavanje i usavršavanje. Zvanična evidencija o količini postojeće opreme i sredstava nije dostupna.
INFORMACIJE O CILJANIM VRIJEDNOSTIMA	Ciljana vrijednost u 2028 je: <ul style="list-style-type: none"> – 120 osposobljeno pripadnika/ca operativnih jedinica za zaštitu i spašavanje, – Opremanje 1200 pripadnika/ca Vojske sa novom PP opremom – Opremanje 10 pripadnika/ca Vojske (5 timova) sa novom opremom za traganje i spašavanje – Nabavljena lična i kolektivna zaštitna oprema za zaštitu i spašavanje od zemljotresa <p>Ciljana vrijednost u 2030. je:</p> <ul style="list-style-type: none"> – Formirane jedinice civilne zaštite – 50% pripadnika/ca od kompletne strukture (2000 pripadnika/ca), – 180 osposobljeno pripadnika/ca operativnih jedinica za zaštitu i spašavanje, – Opremanje 1200 pripadnika/ca Vojske sa novom PP opremom

	<ul style="list-style-type: none"> – Opremanje 10 pripadnika/ca Vojske (5 timova) sa novom opremom za traganje i spašavanje – Nabavljena lična i kolektivna zaštitna oprema za zaštitu i spašavanje od zemljotresa
--	--

NAZIV INDIKATORA	BROJ STRATEŠKIH, PLANISKIH I DRUGIH AKATA ZA OTPORNIJE GRADOVE
CILJ NA KOJI SE INDIKATOR ODNOSI	OPERATIVNI CILJ: 6. SIGURNOST – UČINITI GRADOVE OTPORNIM
KRATAK OPIS INDIKATORA	Jačanje otpornosti opštinskog nivoa kroz izradu opštinskih planova zaštite i spašavanja, procjena rizika od katastrofa, strategija za smanjenje rizika od katastrofa, akustičkih studija, uspostavljanje sistema obavještanja i uzbunjivanja, izvođenje infrastrukturnih radova i nabavku opreme.
PODACI KOJE JE POTREBNO PRIKUPITI	Podaci o broju izrađenih opštinskih planova zaštite i spašavanja, procjena rizika od katastrofa, opštinskih strategija za smanjenje rizika od katastrofa, akustičkih studija, uspostavljenih sistema obavještanja i uzbunjivanja, izvedenih infrastrukturnih radova i nabavljene opreme.
IZVOR PODATAKA	Izveštavanje o realizaciji dvogodišnjih Akcionih Planova.
INFORMACIJE O INSTITUCIJI ODGOVORNOJ ZA PRIKUPLJANJE PODATAKA	Ministarstvo unutrašnjih poslova, Direktorat za zaštitu i spašavanje
UČESTALOST PRIKUPLJANJA PODATAKA	Dva puta tokom važenja Strategije, prvi put u 2028. godini, drugi put 2030. godine.
UČESTALOST IZVJEŠTAVANJA O VRIJEDNOSTI INDIKATORA	2028. i 2030.
KRATAK OPIS METODOLOGIJE IZRAČUNAVANJA PODATAKA	<p>Potrebno je analizirati:</p> <ul style="list-style-type: none"> - broj izrađenih opštinskih planova zaštite i spašavanja, - broj izrađenih opštinskih procjena rizika od katastrofa, - broj izrađenih opštinskih strategija za smanjenje rizika od katastrofa, - broj izrađenih akustičkih studija po opštinama, - broj uspostavljenih sistema obavještanja i uzbunjivanja po opštinama, - broj izvedenih infrastrukturnih radova na opštinskom nivou, - broj opština koje su ojačale smještajne i tehničke kapacitete;
INFORMACIJE O TRENDU I POČETNOJ VRIJEDNOSTI	<p>Početna vrijednost je:</p> <ul style="list-style-type: none"> – 59 izrađenih opštinskih planova zaštite i spašavanja, – 3 broj izrađenih opštinskih procjena rizika od katastrofa, – 4 izrađene opštinske strategije za DRR, – 1 izrađena akustička studija, – 0 uspostavljenih sistema obavještanja i uzbunjivanja, – 0 broj izvedenih infrastrukturnih radova, – 12 opština koje su ojačale smještajne kapacitete, nema podataka o ukupnoj opremi po opštinama
INFORMACIJE O CILJANIM VRIJEDNOSTIMA	<p>Ciljana vrijednost za 2028 je:</p> <ul style="list-style-type: none"> – 36 izrađenih opštinskih planova zaštite i spašavanja, – 20 izrađenih opštinskih procjena rizika od katastrofa, – 18 izrađenih opštinskih strategija za DRR, – 16 izrađenih akustičkih studija, – 16 uspostavljenih sistema obavještanja i uzbunjivanja, – 4 izvedenih infrastrukturnih radova,

	<ul style="list-style-type: none"> – 3 opštine koje su ojačale smještajne kapacitete; 5 opština koje su ojačale tehničke kapacitete <p>Ciljana vrijednost za 2030 je:</p> <ul style="list-style-type: none"> – 48 izrađenih opštinskih planova zaštite i spašavanja, – 20 izrađenih opštinskih procjena rizika od katastrofa, – 19 izrađenih opštinskih strategija za DRR, – 22 izrađene akustičke studije, – 22 uspostavljena Sistema obavještavanja i uzbunjivanja, – 6 izvedenih infrastrukturnih radova, – 3 opštine koje su ojačale smještajne kapacitete; 5 opština koje su ojačale tehničke kapacitete.
--	---

Izvještavanje

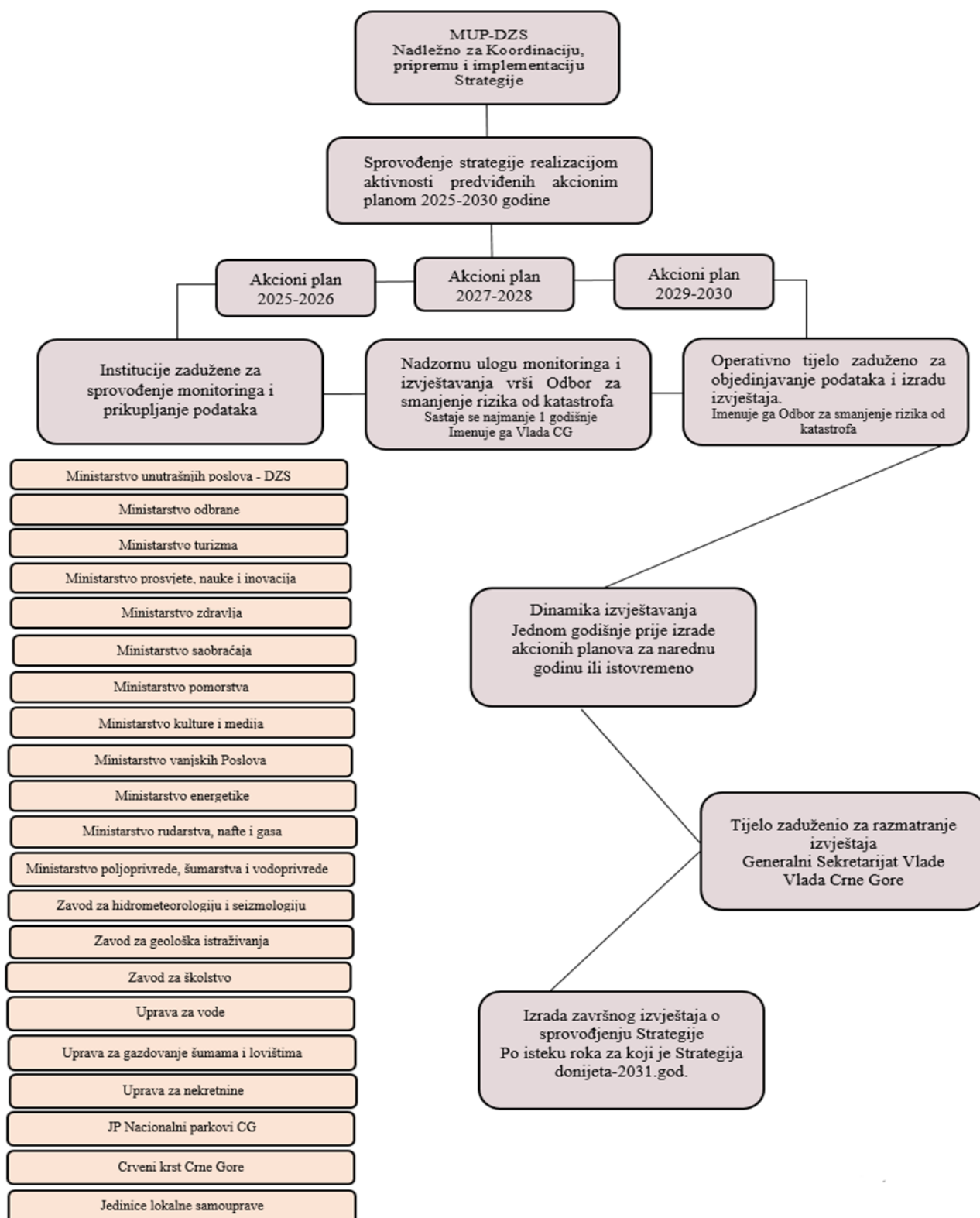
Ministarstvo unutrašnjih poslova je nadležno za koordinaciju i izvještavanje na godišnjem nivou o napretku u sprovođenju Strategije. Rezultate monitoringa Ministarstvo predstavlja u godišnjim izvještajima o implementaciji Akcionog plana, odnosno o sprovođenju Strategije, na posebnom obrascu.

Pripremu izvještaja vršice operativno tijelo u Ministarstvu - Direktorat za zaštitu i spašavanje. Godišnji izvještaji imaju istu strukturu, stim što je nakon druge godine sprovođenja obavezno izvještavati o vrijednosti indikatora učinka (analiza postignutih vrijednosti indikatora u odnosu na planiranu srednjoročnu vrijednost).

Godišnji izvještaj o sprovođenju Strategije Ministarstvo dostavlja Generalnom sekretarijatu Vlade (GSV) radi davanja mišljenja u odnosu na njegovu strukturu i sadržaj izvještaja prije izrade akcionih planova za narednu godinu ili istovremeno, kako bi se obezbijedilo poštovanje principa kontinuiteta.

Godišnji izvještaj sa mišljenjem GSV dostavlja se Vladi na usvajanje. Godišnji izvještaj o sprovođenju Strategije potrebno je podnijeti u prvom, a najkasnije u drugom kvartalu tekuće godine, za prethodnu godinu.

Završni izveštaj o sprovođenju Strategije Ministarstvo priprema po isteku vremenskog roka za koji je strategija donijeta i obuhvata cjelokupan period za koji je strateški dokument donijet od 2025 do 2030. godine. Završni izvještaj sadrži i evaluaciju sprovođenja. Isti Ministarstvo dostavlja GSV na mišljenje u odnosu na strukturu i sadržaj završnog izvještaja i nakon toga sa mišljenjem GSV, Vladi na usvajanje. Godišnji izvještaji kao i Završni izvještaj biće dostupan javnosti i objavljen na portalu Ministarstva unutrašnjih poslova



Evaluacija

Ministarstvo - Direktorat za zaštitu i spašavanje, koje je nadležno za kreiranje strateškog dokumenta, sprovođenje i izvještavanje, odgovorno je i za proces evaluacije.

Metodologija razvijanja politika, izrade i praćenja sprovođenja strategijskih dokumenata (2018, str. 87) definiše evaluaciju kao „sistematičnu i objektivnu procjenu tekućeg ili završenog strateškog dokumenta, projekta, programa ili politike, njegovog sadržaja, implementacije i rezultata”. Svrha sprovođenja evaluacija jeste podsticanje odgovornosti, ali i stalno učenje i unapređivanje strateškog planiranja na osnovu novih saznanja, informacija i podataka koje evaluacija obezbjeđuje.

Evaluacijom se, dakle, utvrđuje relevantnost i ispunjenje ciljeva, efikasnost razvoja, djelotvornost, uticaj i održivost strateškog dokumenta. Ona se razlikuje od monitoringa jer je u pitanju kompleksniji proces koji zahtijeva sofisticiranije analitičke vještine i stručnost u različitim metodama prikupljanja i analize podataka.

Na osnovu toga kada će se sprovesti i zašto će se sprovesti, odnosno kako će se koristiti njeni rezultati, predviđena je srednjeročna-formativna i finalna-sumativna evaluacija.

Srednjeročna evaluacija koja će se sprovesti na polovini perioda važenja Strategije biće procesna (ispituje prirodu i kvalitet sprovođenja strateškog dokumenta, odnosno fokusira se na sami način i proces implementacije), a na osnovu toga kako će se koristiti biće **formativna** (fokusrana na procese - sprovodi se u cilju poboljšanja politike - informiše odluku o potrebnom poboljšanju u načinu sprovođenja strateškog dokumenta).

Finalna (ex post) evaluacija će se sprovesti pred kraj ili nakon isteka trajanja strateškog dokumenta. To će biti evaluacija učinka (ispituje rezultate strateškog dokumenta, odnosno ostvareni napredak), a na osnovu toga kako će se koristiti biće **sumativna** (fokusrana na učinak-informiše odluke o tome da li nastaviti, proširiti ili odustati od sprovođenja ili donošenja novog strateškog dokumenta).

Evaluaciju je dakle potrebno raditi u dva navrata, i to:

- Srednjeročnu/formativnu evaluaciju planirati početkom 2028. godine, za koju treba predvidjeti sredstva u iznosu od 10.000,00 eura, planirana budžetom MUP-a za 2028. godinu i
- Sumativnu/finalnu planirati početkom 2031. godine za koju predvidjeti sredstva u iznosu od 15.000,00 eura, planirana budžetom MUP-a za 2031. godinu.

Radi obezbjeđivanja većeg stepena objektivnosti u sprovođenju evaluacije, evaluacija će biti vršena od strane nezavisnog/e, eksternog/e evaluatora/ke.

Nalazi ex-post evaluacije biće sastavni dio završnog izvještaja o sprovođenju strateškog dokumenta i uzimaće se u obzir tokom narednog ciklusa planiranja politika.

Tabela 8. Plan monitoringa, izvještavanja i evaluacije

Godina	Aktivnosti	Rezultati monitoring aktivnosti
2025	Usvajanje Strategije sa AP za period 2025-2030. godina i prvim dvogodišnjim Akcionim planom za sprovođenje Strategije za period 2025-2026. godine	Izvještaj o implementaciji AP za sprovođenje Strategije 2025-2026 godine za 2025. godinu
2026	Monitoring sprovođenja AP Strategije za 2025. godinu	Izvještaj o implementaciji AP za sprovođenje Strategije 2025-2026. godine, za 2026. godinu
2027	Monitoring sprovođenja AP Strategije za 2026. godinu Priprema i usvajanje drugog dvogodišnjeg AP za 2027-2028. godinu. Otpočinjanje procesa srednjoročne/formativne evaluacije	Izvještaj o implementaciji AP za sprovođenje Strategije 2027-2028. godine, za 2027. godinu Nalazi srednjoročne/formativne evaluacije
2028	Monitoring sprovođenja AP Strategije za 2027. godinu	Izvještaj o implementaciji AP za sprovođenje Strategije 2027-2028. godine, za 2028. godinu
2029	Monitoring sprovođenja AP Strategije za 2028. godinu Priprema i usvajanje trećeg dvogodišnjeg AP za 2029-2030. godinu	Izvještaj o implementaciji AP za sprovođenje Strategije 2029-2030. godine, za 2029. godinu
2030	Monitoring sprovođenja AP Strategije za 2029. godinu i otpočinjanje procesa sumativne/finalne evaluacije	Izvještaj o implementaciji AP za sprovođenje Strategije 2029-2030. godine, za 2030. godinu
2031	Ex-post evaluacija Strategije	Završni izvještaj o sprovođenju Strategije za period 2025-2030. godina, sa nalazima ex-post evaluacije

Detaljan plan monitoringa, izvještavanja i evaluacija biće izrađen u okviru Komunikacionog plana za sprovođenje strateškog dokumenta. Ovaj plan će detaljno objasniti ulogu i nadležnosti svakog od subjekata u procesu sprovođenja strateškog dokumenta, izvještavanja, monitoringa, međuinstitucionalnu saradnju i komunikaciju, kao i komunikacije sa građanima i medijima, ali i predvidjeti moguće scenarije i mehanizme ukoliko dođe po promjene nadležnosti subjekata u oblasti smanjenje rizika od katastrofa.

6. Informacija za javnost o ciljevima i očekivanim učincima strategije u skladu s Komunikacionom strategijom Vlade Crne Gore

Strategija je kontinuitet aktivnosti Ministarstva unutrašnjih poslova i Vlade Crne Gore za daljim poboljšanjem preventivnog, operativnog i sanacionog djelovanja kod smanjenja rizika u slučajevima različitih vrsta katastrofa i predstavlja značajan segment ispunjavanja kriterijuma u procesu pristupanja Evropskoj uniji.

Smanjenje rizika od katastrofa je složen proces, čija uspješna realizacija zahtijeva uključivanje javnog i privatnog sektora na svim nivoima vlasti i u svim oblastima života. U cilju efikasne implementacije strateških i operativnih ciljeva planirana je kontinuirana aktivnost u domenu interne i eksterne komunikacije. Interna komunikacija i kontinuirana saradnja u okviru organizacionih jedinica Ministarstva unutrašnjih poslova zasnovana na usvojenim procedurama i pravilima obezbjeđuje pravovremeno djelovanje svih učesnika/ca u smanjenju rizika od katastrofa i njihovih posljedica. Jedna od prioriternih aktivnosti je eksterna komunikacija na nacionalnom i međunarodnom nivou.

Polazna osnova za kvalitetnu komunikaciju jeste transparentnost Strategije. Međuresorska radna grupa će, kao tijelo odgovorno za monitoring implementacije Strategije: aktivno promovisati Strategiju domaćoj i stranoj javnosti na svim prigodnim javnim skupovima (Tabela 9.); aktivno promovisati Strategiju kod privrednih subjekata u Crnoj Gori kroz realizaciju njenih mjera u koje će biti uključeni predstavnici/ce privrede (Tabela 10.); aktivno promovisati Strategiju kod međunarodnih partnera na svim odgovarajućim međunarodnim skupovima (Tabela 11.); preduzeti aktivnosti da Strategija bude dostupna javnosti na web portalu Ministarstva unutrašnjih poslova i Vlade Crne Gore (Tabela 9.); objavljivati izvještaje o implementaciji Strategije i izvještaje o njenoj evaluaciji na web portalu Ministarstva unutrašnjih poslova. Takođe, Međuresorska radna grupa će, u koordinaciji sa predstavnicima/cama lokalnih samouprava, realizovati zajedničke aktivnosti na promociji ciljeva Strategije, kao i ostvarenih rezultata kroz tematske aktivnosti, kampanje, organizaciju okruglih stolova, zajedničke medijske nastupe, kao i kroz druge odgovarajuće aktivnosti.

Imajući u vidu veliki broj oblasti obuhvaćenih Strategijom tretiraće se različite ciljne grupe domaće javnosti radi efikasnije promocije ciljeva i ostvarenih rezultata, kroz prezentaciju i dostupnost informacija u vezi sa: aktuelnim stanjem, planiranim aktivnostima i potrebnim resursima predviđenim Strategijom, rizicima od neadekvatne implementacije Strategije, potrebom za modernizacijom sistema kroz uspostavljanje i održavanje komunikacione mreže u koju će biti uključeni svi koji se bave smanjenjem rizika od katastrofa, kao i podizanjem svijesti o značaju razumijevanja rizika od katastrofa kroz jačanje upravljanja rizicima od katastrofa.

Tabela 9. Javni sektor

Redni broj	Naziv aktivnosti	Godina realizacije	Potrebna finansijska sredstva i izvor sredstava €	Napomena
1.	Prezentacija i dostupnost informacija	U kontinuitetu u toku implementacije strategije		Objavljivanje na internet stranici Ministarstva unutrašnjih poslova i Vlade Crne Gore. Dostavljanje dokumentacije i održavanje sastanaka
2.	Održavanje radionica - podizanja svijesti o značaju razumijevanja rizika od katastrofa i jačanje upravljanja rizicima od katastrofa	U kontinuitetu u toku implementacije strategije	Redovna budžetska sredstva	U toku perioda implementacije strategije dva puta godišnje

Tabela 10. Javno-privatno partnerstvo

Redni broj	Naziv aktivnosti	Godina realizacije	Potrebna finansijska sredstva i izvor sredstava €	Napomena
1.	Medijska kampanja	U kontinuitetu u toku implementacije strategije	Redovna budžetska sredstva	
2.	Održavanje radionica - podizanja svijesti o značaju razumijevanja rizika od katastrofa i jačanje upravljanja rizicima od katastrofa	U kontinuitetu u toku implementacije strategije	Redovna budžetska sredstva	U toku perioda implementacije strategije dva puta godišnje

Tabela 11. Međunarodna saradnja

Redni broj	Naziv aktivnosti	Godina realizacije	Potrebna finansijska sredstva i izvor sredstava	Napomena
1.	Konferencija u Crnoj Gori evropskog foruma za smanjenje rizika od katastrofa (Učešće 55 država Evrope i Centralne Azije. Prisustvo visokih predstavnika UN i EU)	6. do 8. novembar 2024.	Redovna budžetska sredstva, sredstva UNDRR, EU, UNDP itd.	

7. Prateći akcioni plan za 2025-2026. godinu sa procjenom troškova

STRATEŠKI CILJ 1.	Razumijevanje rizika od katastrofa					
OPERATIVNI CILJ 1.1	Predviđanje-poboljšanje procjene rizika, predviđanja i planiranja upravljanja rizicima od katastrofa					
Indikator učinka	Polazna vrijednost	Prelazna vrijednost - 2028. godina			Ciljana vrijednost - 2030. godina	
Broj sprovedenih preventivnih aktivnosti za bolje predviđanje	0	legislativni okvir: <u>143</u> obuke, istraživanje, vježbe <u>73 + 240 lica + 25</u> interventnih ekipa mrežne stanice, akcelerometri, gps stanice, dronovi <u>58</u> uspostavljenih i zaokruženih sistema <u>16</u> tehnički opremljena - adaptirana objekta <u>174</u>			legislativni okvir: <u>197</u> obuke, istraživanje, vježbe <u>98 + 358 lica + 25</u> interventnih ekipa mrežne stanice , akcelerometri, gps stanice, dronovi <u>61</u> uspostavljenih i zaokruženih sistema <u>16</u> tehnički opremljena - adaptirana objekta <u>224</u>	
Aktivnost koja utiče na realizaciju Operativnog cilja 1.1	Indikator rezultata	Nadležne institucije	Datum početka	Planirani datum završetka	Sredstva planirana za sprovođenje aktivnosti	Izvor finansiranja
1. Izrada Programa međunarodne razvojne saradnje i	Izrađen Program međunarodne razvojne saradnje i	Ministarstvo vanjskih poslova	I kvartal 2025	IV kvartal 2025	Nijesu potrebna sredstva	/

međunarodne humanitarne pomoći za period 2026 - 2029	međunarodne humanitarne pomoći za period 2026 – 2029 sa djelimičnom primjenom pravne tekovine EU, celeksi 42017Y0630(01) i 42008X0130(01)					
2. Savjetovanje sa direktorima/kama obrazovno-vaspitnih ustanova	Izvršeno 6 novih savjetovanja sa obavezama u vezi sa implementacijom aktivnosti iz Strategije	Zavod za školstvo	I kvartal 2025	IV kvartal 2025	1.000 €	Budžet Zavoda za školstvo
3. Ratifikacija međunarodnog Sporazuma o traganju i spašavanju u civilnom vazduhoplovstvu potpisanog između Crne Gore, Republike Srbije, Republike Slovenije i Republike	Ratifikovan međunarodni sporazum	Agencija za civilno vazduhoplovstvo	I kvartal 2025	IV kvartal 2025	Nijesu potrebna sredstva	/

Sjeverne Makedonije						
4. Izrada Preduzetnog plana za zaštitu i spašavanje od požara za Privredno društvo za gazdovanje šumama	Izrađen Preduzetni plan za Privredno društvo za gazdovanje šumama	Privredno društvo za gazdovanje šumama	I kvartal 2025	IV kvartal 2026	15.000€	Budžet Privrednog društva za gazdovanje šumama 100%
5. Edukacija/obuka zaposlenih za zaštitu od požara	Izvršena edukacija 80 čuvara šuma, šumarskih tehničara i inženjera za zaštitu šuma	Privredno društvo za gazdovanje šumama i Uprava za gazdovanje šumama i lovištima	I kvartal 2025	IV kvartal 2026	2025 - 750€ 2026 - 1.250€ Ukupno 2.000€	Budžet Privrednog društva za gazdovanje šumama 100 % Budžet Uprave za gazdovanje šumama i lovištima 50%
6. Izrada i ažuriranje planova zaštite i spašavanja - Preduzetnih planova Nacionalnih parkova CG	Izrađen Plan zaštite i spašavanja za PP Solana Izrađen Plan zaštite i spašavanja za Botaničku baštu - Kolašin Sprovedena revizija postojećih	JP Nacionalni parkovi Crne Gore	I kvartal 2025	IV kvartal 2026	Godišnje 12.500€ Ukupno 25.000€	Budžet JPNPCG 0 - 50 % Donatorska sredstva (IPA fondovi) 50 - 100%

	Planova i donešena odluka o potrebi i izradi novih Planova zaštite i spašavanja za nacionalne parkove (2 ažurirana ili 2 nova plana)					
7. Izraditi Uputstvo za postupanje sa ženama i ranjivim kategorijama stanovništva u svim aspektima smanjenja rizika od katastrofa za sve institucije/organizacije koje su uključene u sistem smanjenja rizika od katastrofa	Izrađeno uputstvo	MUP - Direktorat za zaštitu i spašavanje	I kvartal 2026	II kvartal 2026	3.000€	Budžet MUP-a Direktorat za zaštitu i spašavanje 100%
8. Organizovati 3 obuke za podizanje kapaciteta operativnih jedinica za zaštitu i spašavanje za postupanje sa ranjivim kategorijama stanovništva,	Organizovane 3 obuke	MUP - Direktorat za zaštitu i spašavanje	III kvartal 2026	IV kvartal 2026	6.000€	Budžet MUP-a Direktorat za zaštitu i spašavanje 100%

koristeći preporuke iz Uputstva za postupanje sa ženama i ranjivim kategorijama stanovništva						
9. Seminar: „Obrazovanje u oblasti smanjenja rizika od katastrofa“	Organizovano 10 seminara	Zavod za školstvo	I kvartal 2025	IV kvartal 2026	Godišnje 5.000€ Ukupno 10.000€	40 % Budžet Zavoda za školstvo, 60 % UNICEF ili druga međunarodna organizacija, ili Fond za zaštitu i spašavanje
10. Seminar: „Psihosocijalna podrška djeci/učenicima/ca ma u stresnim situacijama“	Organizovano 4 seminara	Zavod za školstvo	I kvartal 2025	IV kvartal 2026	Godišnje 2.000€ Ukupno 4.000€	20% Budžet Zavoda za školstvo, 20 % Budžet Crveni Krst, 60% Budžet Unicef ili druga međunarodna organizacija
11. Izrada izbornog predmeta u srednjoj školi - Prva pomoć	Izrađen izborni program	Zavod za školstvo	I kvartal 2026	IV kvartal 2026	5.000€	50% budžet Zavoda za školstvo ili 50% budžet Crvenog krsta Crne Gore
12. Osposobljavanje članova Koordinacionog i	Izvršeno osposobljavanje Koordinacionog	Ministarstvo unutrašnjih poslova –	I kvartal 2025	IV kvartal 2026	2025 – 15.000€ 2026 – 15.000€	Budžet Ministarstva unutrašnjih poslova 100%

opštinskih timova za zaštitu i spašavanje	tima za zaštitu i spašavanje	Direktorat za zaštitu i spašavanje			Ukupno 30.000€	
13. Izrada projektne dokumentacije u cilju zaštite od štetnog dejstva voda (poplava)	Izrađena 3 projekta regulacije korita rijeke Tare i Lima	Uprava za vode	I kvartal 2025	IV kvartal 2026	2025 - 100.000€ 2026 – 70.000€ Ukupno 170.000€	Budžet Uprave za vode 100%
14. Usvajanje i ažuriranje Planova upravljanja rizicima od poplava	Usvojeni i ažurirani planovi upravljanja rizicima od poplava	Uprava za vode	I kvartal 2025	IV kvartal 2026	Godišnje 50.000€ Ukupno 100.000€	EU IPA sredstva 100%
15. Analiza podataka neophodnih za proglašavanje vanredne zaštite od štetnog dejstva voda (poplava)	Izrađena analiza podataka	Uprava za vode	I kvartal 2025	IV kvartal 2026	7.000€	Budžet Uprave za vode 100%

16. Učešće na obukama, kursovima, vježbama i ostalim aktivnostima koji su vezane za upravljanje rizikom od katastrofa (civilno – vojni odnosi CMR, CMI, civilno-vojna saradnja CIMIC, civilno – vojno planiranje u vanrednim situacijama CMEP, aktivnosti u oblasti hemijske, biološke, radiološke i nuklearne zaštite, zaštite na radu, zaštite životne sredine i zaštite od požara).	Izvršeno obučavanje 8 pripadnika/ca Vojske CG i Ministarstva odbrane	Ministarstvo odbrane – Vojska Crne Gore	I kvartal 2025	IV kvartal 2026	2025. - 12.000€ 2026. - 12.000€ Ukupno 24.000€	Budžet – Ministarstvo odbrane 100%
17. Jačanje otpornosti kulturne	2025: Formiran Savjet za	Ministarstvo kulture i medija	I kvartal 2025	IV kvartal 2026	1.760.000 €	Budžet Ministarstva kulture i medija 95%

baštine na rizike od katastrofa	upravljanje područjem Kotora 2025: Izvršena revizija Menadžment plana za upravljanje područjem Kotora:. 2025: Donesen Program zaštite i očuvanja kulturnih dobara za 2025. godinu 2026: Donesen Programa zaštite i očuvanja kulturnih dobara za 2026. godinu					Budžeti institucija i organa državne uprave koji sprovode aktivnosti 5%
18. Izmjene i dopune Zakona o hidrometeorološkim poslovima u domenu tretiranja ekstremnih situacija	Usvojene izmjene i dopune Zakona o hidrometeorološkim poslovima	Ministarstvo ekologije, održivog razvoja i razvoja sjevera,	I kvartal 2025	IV kvartal 2026	Godišnje 2.000€ Ukupno 4.000€	Budžet Zavoda za hidrometeorologiju i seizmologiju 100%
19. Donošenje Zakona o seizmološkim poslovima	Usvojen Zakon o seizmološkim poslovima	Ministarstvo ekologije, održivog razvoja i razvoja sjevera	I kvartal 2025	IV kvartal 2026	Godišnje 7.500€ Ukupno	Budžet Zavoda za hidrometeorologiju i seizmologiju 100%

					15.000€	
20. Obuka meteorologa/škinja za primjenu mašinskog učenja i vještačke inteligencije u meteorologiji	Realizovana jednomjesečna obuka u ECMWF- obučen jedan meteorolog/škinja	Zavod za hidrometeorologiju i seizmologiju	I kvartal 2025	IV kvartal 2025	20.000€	Budžet Zavoda za hidrometeorologiju i seizmologiju 100%
21. Pripremne aktivnosti za izradu druge generacije Eurokoda 8	Prikupljeni i sistematizovani svi potrebni podaci za izradu Eurokoda 8	Zavod za hidrometeorologiju i seizmologiju	I kvartal 2025	IV kvartal 2026	Godišnje 2.500€	Budžet Zavoda za hidrometeorologiju i seizmologiju 100%
					Ukupno 5.000€	
22. Obuka za rad sa WISKI bazom hidroloških podataka	Realizovana jedna obuka - obučeno 6 inženjera/ki	Zavod za hidrometeorologiju i seizmologiju	I kvartal 2025	IV kvartal 2025	10.000€	Budžet Zavoda za hidrometeorologiju i seizmologiju 100%
23. Migracija podataka u hidrološku bazu WISKI	Izvršena migracija podataka	Zavod za hidrometeorologiju i seizmologiju	I kvartal 2025	IV kvartal 2025	10.000€	Budžet Zavoda za hidrometeorologiju i seizmologiju 100%
24. Revitalizacija mreže stanica za podzemne vode	Izvršena revitalizacija mreže stanica - 46 stanica za podzemne vode i	Zavod za hidrometeorologiju i seizmologiju	I kvartal 2025	IV kvartal 2026	Godišnje 12.500€	Budžet Zavoda za hidrometeorologiju i seizmologiju 40% IPA fondovi 60%
					Ukupno 25.000€	

	monitoring podzemnih voda					
25. Izrada planske dokumentacije za zaštitu i spašavanja obrazovno-vaspitnih ustanova za zgradu Ministarstva prosvjete, nauke i inovacija, Zavoda za školstvo i Ispitnog centra	Izrađeni planovi zaštite i spašavanja od zemljotresa i požara	Ministarstvo prosvjete, nauke i inovacija	I kvartal 2025	IV kvartal 2025	5.000€	Budžet Ministarstvo prosvjete, nauke i inovacija 100%
26. Izrada planske dokumentacije u oblasti zaštite i spašavanja za sve obrazovno-vaspitne ustanove u Crnoj Gori	Izrađeni preduzetni planovi za 50 obrazovno-vaspitnih ustanova	Ministarstvo prosvjete, nauke i inovacija	I kvartal 2025	IV kvartal 2026	2025 - 50.000€ 2026 - 50.000€ Ukupno 100.000€	Budžet Ministarstvo prosvjete, nauke i inovacija 30% Donacije 40% Međunarodni izvori finansiranja 30%
27. Izmjene i dopune Zakona o sigurnosti pomorske plovidbe	Izmijenjen Zakon o sigurnosti pomorske plovidbe, kojim bi se prepoznale još 10 manjih luka i marina i obavezale na uspostavljanje sistema upravljanja sigurnošću	Ministarstvo pomorstva – Uprava pomorske sigurnosti i upravljanja lukama	I kvartal 2026	IV kvartal 2026	Nijesu potrebna sredstva	/
28. Ažuriranje Nacionalnog plana za sprječavanje	Ažuriran Nacionalni plan za sprječavanje	Ministarstvo pomorstva –	I kvartal 2026	IV kvartal 2026	/	/

	<p>infektivnih bolesti u katastrofama nastalih pod uticajem klimatskih promjena</p> <p>Izvršena procjena tehničkih i ljudskih kapaciteta službi sva tri nivoa zdravstvene zaštite za zaštitu od ekstremnih klimatskih promjena i katastrofa u Crnoj Gori</p>		IV kvartal 2025	I kvartal 2026		
31. Izrada smjernica za postavljanje ciljeva prilagodavanja na klimatske promjene	Izrađene smjernice	Ministarstvo ekologije, održivog razvoja i razvoja sjevera	I kvartal 2025	IV kvartal 2026	2025 – 12.500€ 2026 – 12.500€ Ukupno 25.000€	UNDP 100%
32. Izrada smjernica za finansijsko planiranje prilagodavanja na klimatske promjene	Izrađene smjernice	Ministarstvo ekologije, održivog razvoja i razvoja sjevera	I kvartal 2025	IV kvartal 2026	2025 – 6.250€ 2026 – 6.250€ Ukupno 12.500€	UNDP 100%

33. Redovno održavanje Nacionalne platforme za smanjenje rizika od katastrofa kroz organizovanje konferencija na različite teme tj. shodno različitim vrstama rizika	Održane dvije godišnje konferencije Nacionalne platforme	Ministarstvo unutrašnjih poslova – Direktorat za zaštitu i spašavanje	I kvartal 2025	IV kvartal 2026	2025 – 5.000€ 2026 – 5.000€ Ukupno 10.000€	Budžet Ministarstva unutrašnjih poslova 100%
34. Izrada Zakona o zaštiti od požara	Izrađen Zakon o zaštiti od požara	Ministarstvo unutrašnjih poslova – Direktorat za zaštitu i spašavanje	I kvartal 2026	IV kvartal 2026	15.000€	Budžet Ministarstva unutrašnjih poslova 100%
35. Obuka članova Komisija za procjenu šteta, gubitaka i potreba	2025 - Izrađen Program obuke 2026 – Sprovedena obuka za 25 članova komisija	Ministarstvo unutrašnjih poslova – Direktorat za zaštitu i spašavanje	I kvartal 2025	IV kvartal 2026	15.000€	Budžet Ministarstva unutrašnjih poslova 100%
36. Izrada Zakona o prekursorima eksploziva	Izrađen Zakon o prekursorima eksploziva	Ministarstvo unutrašnjih poslova – Direktorat za zaštitu i spašavanje	II kvartal 2025	II kvartal 2026	5.000 €	Budžet Ministarstva unutrašnjih poslova 100%

37. Nabavka drona za praćenje aktivnosti na zaštiti šuma	Izvršena nabavka jednog drona	Privredno društvo za gazdovanje šumama	I kvartal 2025	IV kvartal 2025	10.000 €	Budžet Privrednog društva za gazdovanje šumama 100 %
38. Izgradnja i instalacija potrebne infrastrukture za brzo djelovanje u cilju gašenja požara	Izrađen Plan izgradnje potrebne infrastrukture i sanacionih aktivnosti Obnovljeni i sanirani šumski putevi (minimum 5 km po parku)	JP Nacionalni parkovi Crne Gore	I kvartal 2025	IV kvartal 2026	2025 – 30.000€ 2026 – 30.000€ Ukupno 60.000€	Budžet JPNPCG 10 % Donatorska sredstva (IPA fondovi) 90%
39. Jačanje tehničkih kapaciteta seizmičkog monitoringa	Proširena mreža akcelerometara – izvršena nabavka I instalacija 2 akcelerometra	Zavod za hidrometeorologiju i seizmologiju	I kvartal 2025	IV kvartal 2026	2025 – 40.000€ 2026 – 40.000€ Ukupno 80.000€	Budžet Zavoda za hidrometeorologiju i seizmologiju 100%
40. Rekonstrukcija seizmološke mreže	2025 - Izrađen plan aktivnosti, pribavljene potrebne dozvole i mapiran teren	Zavod za hidrometeorologiju i seizmologiju	I kvartal 2025	IV kvartal 2026	2025 – 40.000€ 2026 – 40.000€ Ukupno 80.000€	Kapitalni budžet Zavoda za hidrometeorologiju i seizmologiju 30% IPA fondovi 30% Donacija JICA 40%

	2026 - izvršena priprema tenderske dokumentacije i nabavka opreme					
41. Tehničko-tehnološko opremanje - nabavka meteorološkog radara i edukacija meteorologa za korišćenje radara i praćenje meteoroloških sistema za Nowcasting prognoze	Izvršena priprema tenderske dokumentacije sa kompletnom tehničkom specifikacijom i nabavka radara i instalacija radara i obuka kadra	Zavod za hidrometeorologiju i seizmologiju	I kvartal 2025	IV kvartal 2026	2025 – 1.000.000€ 2026 – 1.000.000€ Ukupno 2.000.000 €	Kapitalni budžet Crne Gore 100% IPA fondovi - dodatni troškovi
42. Uspostavljanje posebnog (Remote) sistema na obali (južni Jadran) za automatski meteorološki monitoring i online platforme za kretanje meteoroloških	2025 - izvršena nabavka plutače za Ulcinj 2026 - izvršena nabavka plutače Bar	Zavod za hidrometeorologiju i seizmologiju	I kvartal 2025	IV kvartal 2026	2025 – 100.000€ 2026 – 100.000€ Ukupno 200.000€	Budžet Zavoda za hidrometeorologiju i seizmologiju 10% IPA fondovi 90%

<p>sistema za potrebe pomorsko-privredno-turističke sigurnosti u regionu južnog Jadrana i obalnom dijelu.</p>						
<p>43. Jačanje tehničkih kapaciteta seizmičkog monitoringa - širenje mreže permanentnih GPS stanica</p>	<p>2025 – izrađen plan aktivnosti, pribavljene potrebne dozvole i mapiranje terena</p> <p>2026 – izvršena priprema tenderske dokumentacije i nabavka opreme</p>	<p>Zavod za hidrometeorologiju i seizmologiju</p>	<p>I kvartal 2025</p>	<p>IV kvartal 2026</p>	<p>2025 – 5.000€</p> <p>2026 – 5.000€</p> <p>Ukupno 10.000€</p>	<p>Budžet Zavoda za hidrometeorologiju i seizmologiju 40% EU fondovi 60%</p>
<p>44. Obezbjedivanje prostornih podataka i novih e-servisa iz nadležnosti Uprave za nekretnine za potrebe informacionog Sistema za zaštitu i spašavanje - Update postojećih podataka i</p>	<p>Obezbijedjeni prostorni podaci za 95% teritorije Crne Gore</p> <p>Obezbijedeno 100 % podataka Adresnog registra</p> <p>Obezbijedeno 100% podataka</p>	<p>Uprava za nekretnine</p>	<p>I kvartal 2025</p>	<p>IV kvartal 2026</p>	<p>400.000€</p>	<p>Budžet Uprave za nekretnine 100%</p>

obezbjedivanje novih e-servisa	evidencije prostornih jedinica					
45. Unapređenje tehničke infrastrukture za potrebe preventivnog djelovanja u oblasti smanjenja rizika od katastrofa	Izvršena nabavka neophodne infrastrukturne opreme za 50 obrazovno-vaspitnih ustanova.	Ministarstvo prosvjete, nauke i inovacija	I kvartal 2025	IV kvartal 2026	2025 – 25.000€ 2026 – 25.000€ Ukupno 50.000€	Budžet Ministarstva prosvjete, nauke i inovacija 100%
46. Izvođenje interresorne vježbe „Jadran 2025“	Izvedene dvije interresorne vježbe u 2025. i 2026. godini	Ministarstvo pomorstva – Uprava pomorske sigurnosti i upravljanja lukama	II kvartal 2025	IV kvartal 2026	2025 – 7.000€ 2026 – 7.000€ Ukupno 14.000€	Budžet Uprave pomorske sigurnosti i upravljanja lukama – 100%
47. Projekat istraživanja terena za potrebe izrade karte odrona 1:200 000	2025/2026 - Izvršeno prikupljanje dodatnih podataka iz raznih institucija za dopunu digitalnog katastra odrona, snimanje dronom i	Ministarstvo rudarstva, nafte i gasa	I kvartal 2025	IV kvartal 2026	2025 - 50.000€ 2026 – 50.000€ Ukupno 100.000€	Budžet Ministarstva rudarstva, nafte i gasa 100%

	verifikacija podataka na terenu, obrada izvedenih snimaka dronom, analiza snimaka i prikupljenih podataka sa terena i izrada godišnjeg izvještaja;					
48. Projekat istraživanja terena za potrebe izrade karte klizišta i debricitnih tokova 1:200 000	<p>2025/2026 - Izvršeno prikupljanje i sistematizacija dodatnih podataka;</p> <p>Izvršeno pokretanje i godišnje održavanje portala klizišteprijavi.me;</p> <p>Izvršena promocija projekta;</p> <p>Izvršena verifikacija podataka na terenu;</p> <p>Izvršena obrada podataka;</p> <p>Izrađeni godišnji izvještaji</p>	Ministarstvo rudarstva, nafte i gasa	I kvartal 2025	IV kvartal 2026	<p>2025 - 50.000€</p> <p>2026 – 50.000€</p> <p>Ukupno 100.000€</p>	Budžet Ministarstva rudarstva, nafte i gasa 100%

49. Projekat istraživanja terena za potrebe izrade karte ranjivosti podzemnih voda 1:200 000	<p>Izrađena Karta ranjivosti podzemnih voda sa tumačem</p> <p>2025: Izrađen Projekat za izvođenje karte ranjivosti podzemnih voda, 1:200 000, sa prikupljanjem, sistematizacijom i analizom postojećih podataka iz objavljenih radova i fondovskih materijala iz Zavoda za geološka istraživanja, kao i drugih institucija i Ministarstava nadležnih za vodne resurse i topografske podloge.</p> <p>Izvršena nabavka GIS (Geografski informacijski sistem) softvera</p>	<p>Ministarstvo rudarstva, nafte i gasa</p>	<p>I kvartal 2025</p>	<p>IV kvartal 2026</p>	<p>2025 – 45.000€</p> <p>2026 – 78.250€</p> <p>Ukupno 123.250€</p>	<p>Budžet Ministarstva rudarstva, nafte i gasa - 80% EU fondovi- 20%</p>
---	---	---	-----------------------	------------------------	---	--

	<p>2026 - Izvršena sinteza prikupljenih podataka i verifikacija u procesu terenskog izviđanja terena,</p> <p>Definisani hidrogeološki uslovi na području Crne Gore</p> <p>Izrađen godišnji izvještaj</p>					
50. Adaptacija magacinskih prostora na lokalitetu Rogami	Adaptirana 4 objekta	Ministarstvo unutrašnjih poslova – Direktorat za zaštitu i spašavanje	I kvartal 2025	IV kvartal 2026	2025 – 423.500 € Ukupno 423.500€	Budžet Ministarstva unutrašnjih poslova - 30% EU fondovi, donacije - 70 %
51. Formiranje interventnih ekipa sa kadrovskim i tehničkim kapacitetima	2026 - formirano 10 interventnih ekipa	Privredno društvo za gazdovanje šumama	I kvartal 2026	IV kvartal 2026	25.000€	Budžet Privrednog društva za gazdovanje šumama 100 %

OPERATIVNI CILJ 1.2	Priprema-povećanje informisanosti i pripravnosti stanovništva u pogledu rizika					
Indikator učinka	Polazna vrijednost		Prelazna vrijednost - 2028. godina		Ciljana vrijednost - 2030. godina	
Broj različitih edukacija zainteresovanih strana u oblasti smanjenja rizika od katastrofa	0		224 + 40 126 obučanih (prva pomoć i psihosocijalna podrška)		306 + 60 190 obučanih (prva pomoć i psihosocijalna podrška)	
Aktivnost koja utiče na realizaciju Operativnog cilja 1.2	Indikator rezultata	Nadležne institucije	Datum početka	Planirani datum završetka	Sredstva planirana za sprovođenje aktivnosti	Izvor finansiranja
1. Napraviti bazu materijala o rizicima i zaštiti od katastrofa u okviru Crnogorskog Informacionog sistema za različite vrste rizika	Izrađena baza materijala - 10 edukativnih materijala - 5 materijala koji su prevedeni na strane jezike	MUP - Direktorat za zaštitu i spašavanje	I kvartal 2025	III kvartal 2025	3.000€	Budžet MUP-a Direktorat za zaštitu i spašavanje 100%
2. Savjetovanje privatnih vlasnika šuma i udruženja privatnih vlasnika šuma o požarima i preduzimanju	2025. godina Izvršeno savjetovanje 15 privatnih vlasnika šuma 2026. godina Izvršeno	Privredno društvo za gazdovanje šumama Udruženja privatnih vlasnika šuma	I kvartal 2025	IV kvartal 2026	2025 - 500€ 2026 - 500€ Ukupno 1.000€	Budžet Privrednog društva za gazdovanje šumama 100 %

mjera u cilju zaštite od požara	savjetovanje 15 privatnih vlasnika/ca šuma					
3. Edukacija - Obuka zaposlenih/zainteresovanih strana	<p>- Formirane i obučene 2 preduzetne jedinice</p> <p>- Sprovedene minimum 2 obuke za službe zaštite: javljanja, obavještanje, reagovanje</p> <p>- Sprovedene obuke i edukativne aktivnosti za zainteresovane strane</p> <p>- minimum 5 predavanja</p> <p>Shodno Planu, izrađeni i opremljeni protivpožarni punktovi, nabavljena potrebna oprema</p>	JP Nacionalni parkovi Crne Gore	I kvartal 2025	IV kvartal 2026	<p>2025 – 15.000€</p> <p>2026 – 15.000€</p> <p>Ukupno 30.000€</p>	<p>Budžet JPNPCG 0 - 50 %</p> <p>Donatorska sredstva (IPA fondovi) 50 – 100 %</p>
4. Organizovati savjetovanje sa NVO koji se bave zaštitom žena i	Izrađeno 5 preporuka vezanih za pojedinačne	Ministarstvo unutrašnjih poslova - Direktorat za	I kvartal 2025	IV kvartal 2025	5.000€	Budžet MUP-a Direktorat za zaštitu i spašavanje 100%

ranjivih grupa stanovništva, nacionalnim i lokalnim institucijama i međunarodnim organizacijama radi definisanja specifičnih potreba žena i ranjivih grupa stanovništva u svim segmentima zaštite od katastrofa (informisanje i rano upozoravanje, odgovor, sigurnost, otporni gradovi)	segmente zaštite od katastrofa	zaštitu i spašavanje				
5. Izraditi Uputstvo vezano za osiguravanje pristupa seksualnom i reproduktivnom zdravlju, reproduktivnim pravima, prevenciji i odgovoru na	Izrađeno Uputstvo	Ministarstvo unutrašnjih poslova – Direktorat za zaštitu i spašavanje	I kvartal 2026	I kvartal 2026	5.000€	Budžet Ministarstva unutrašnjih poslova 100%

rodno zasnovano nasilje u kontekstu katastrofa						
6. Školska takmičenja u najboljim literalnim, likovnim i muzičkim radovima učenika u oblasti smanjenja rizika od katastrofa	Realizovano 1 školsko takmičenje i proglašeni najbolji radovi učenika osnovnih i srednjih škola.	Zavod za školstvo	I kvartal 2026	IV kvartal 2026	5.000€	Budžet Zavoda za školstvo - 30 % Budžet Ministarstva prosvjete - 40 % Budžet Ministarstvo unutrašnjih poslova - Direktorat za zaštitu i spašavanje - 30 %
7. Uspostavljanje i održavanje katastra rječnih nanosa sa ciljem registrovanja promjena u koritima vodotoka	2025 - Izrađen katastar rječnih nanosa 2026 - Ažuriran katastar sa pregledom promjena na terenu	Uprava za vode	I kvartal 2025	IV kvartal 2026	2025 – 20.000€ 2026 – 20.000€ Ukupno 40.000€	Budžet Uprave za vode 100%
8. Organizovanje kampanja i edukativnih programa koji će informisati građane/ke o klimatskim promjenama, njihovim efektima i načinima na koje mogu doprinijeti	Održano 6 edukativnih kampanja na temu smanjenja rizika od katastrofa (DRR) i klimatskih promjena u Crnoj Gori	Ministarstvo ekologije, održivog razvoja i razvoja sjevera, Ministarstvo unutrašnjih poslova	I kvartal 2025	IV kvartal 2026	2025 - 15.000€ 2026 - 15.000€ Ukupno 30.000€	Ministarstvo ekologije, održivog razvoja i razvoja sjevera 50% i Ministarstvo unutrašnjih poslova 50%

<p> smanjenju rizika od katastrofa i prilagodavanju na klimatske promjene</p>						
<p>9. Promovisanje i unapređenje zdravlja, bezbjednosti i dobrobiti zajednice kroz edukaciju, motivaciju i praktičnu podršku u oblasti dobrovoljnog davalatstva krvi, prve pomoći, psihosocijalne podrške i aktivnosti spasilaštva na vodi i uređenim skijalištima. (Povećanje broja dobrovoljnih davalaca/teljki krvi, jačanje kapaciteta za pružanje prve pomoći, edukacija</p>	<p>Sprovedene akcije DDK prikupljenih jedinica krvi – 7486</p> <p>Sprovedene radionice za ranjive grupe 10</p> <p>Sprovedene obuke prve pomoći – 20000 (broj obučanih ljudi)</p> <p>Sprovedene obuke na temu psihosocijalne podrške (broj obučanih ljudi) - 63</p> <p>Sprovedene obuke spasilaca na vodi 12 obuka</p>	<p>Crveni krst Crne Gore</p>	<p>I kvartal 2025</p>	<p>IV kvartal 2026</p>	<p>2025 - 47.000€</p> <p>2026 - 47.000€</p> <p>Ukupno 94.000€</p>	<p>Crveni krst Crne Gore 100%</p>

<p>ranjivih grupa o kriznim situacijama, organizovanje takmičenja i vježbi prve pomoći, obuku spasilaca na vodi i skijalištima, pružanje psiho-socijalne podrške u kriznim situacijama, i promociju aktivnosti kroz izradu promotivnog materijala)</p>	<p>Sprovedene obuke spasilaca na ski stazama (broj obuka) 20</p>					
<p>10. Obilježavanje 13. oktobra - Međunarodnog dana smanjenja rizika od katastrofa</p>	<p>Obilježen 13 oktobar - uvršten u školski kalendar kao dio slobodnog kurikuluma – sprovođenje aktivnosti na godišnjem nivou</p>	<p>Ministarstvo prosvjete, nauke i inovacija</p>	<p>I kvartal 2025</p>	<p>IV kvartal 2026</p>	<p>2025 – 4.000€ 2026 – 4.000€ Ukupno 8.000€</p>	<p>Budžet Ministarstva prosvjete, nauke i inovacija 100 %</p>
<p>11. Edukacija i podizanje svijesti stanovništva o uticaju klimatskih promjena i</p>	<p>Organizovana najmanje jedna kampanja Izrađeni edukativni materijali u okviru kampanje</p>	<p>Ministarstvo zdravlja / Institut za javno zdravlje</p>	<p>IV kvartal 2025</p>	<p>IV kvartal 2026</p>	<p>2025 – 5.000€ 2026 – 5.000€ Ukupno</p>	<p>Sopstveni izvori, Vlada, budžet Ministarstva zdravlja - 40 % Donatori, Međunarodne</p>

katastrofa na zdravlje					10.000€	institucije (UNICEF, UNDP, SZO....) - 60 %
12. Izrada 2 informativna trening modula za zaposlene u javnoj upravi, nevladinom sektoru uz mogućnost pristupa modulima široj javnosti	Održan jedan modul	Ministarstvo unutrašnjih poslova – Direktorat za zaštitu i spašavanje Uprava za ljudske resurse	I kvartal 2025	IV kvartal 2026	2025 – 10.000€ 2026 – 1.500€ Ukupno 11.500€	Projekti koji za temu imaju unapređenje kapaciteta u oblasti klimatskih promjena, smanjenja rizika od katastrofa 100%
13. Izrada smjernica za procjenu ranjivosti na klimatske promjene	Izrađena jedna smjernica	Ministarstvo ekologije, održivog razvoja i razvoja sjevera	I kvartal 2025	IV kvartal 2026	2025 – 9.000€ 2026 – 9.000 € Ukupno 18.000€	Ministarstvo ekologije, održivog razvoja i razvoja sjevera 20% UNDP 80%
14. Izrada informacionog trening modula na temu procjene ranjivosti na klimatske promjene za zaposlene u javnoj upravi, nevladinom sektoru	Razvijen jedan modul i promovisan od strane mreže koordinatora/ki	Ministarstvo unutrašnjih poslova – Direktorat za zaštitu i spašavanje Uprava za ljudske resurse	I kvartal 2025	IV kvartal 2026	2025 - 1.666€ 2026 – 1.666€ Ukupno 3.333€	Projekti koji za temu imaju unapređenje kapaciteta u oblasti klimatskih promjena, smanjenja rizika od katastrofa 100%

uz mogućnost pristupa modulima široj javnost		UNDP				
15. Izrada informacionog trening modula na temu za postavljanje ciljeva prilagođavanja na klimatske promjene za zaposlene u javnoj upravi, nevladinom sektoru uz mogućnost pristupa modulima široj javnost	Razvijen jedan modul i promovisan od strane mreže koordinatora/ki	Ministarstvo unutrašnjih poslova – Direktorat za zaštitu i spašavanje Uprava za ljudske resurse UNDP	I kvartal 2025	IV kvartal 2026	2025 - 1.666€ 2026 – 1.666€ Ukupno 3.333€	UNDP 100%
16. Izrada informacionog trening modula na temu finansijsko planiranje prilagođavanja na klimatske promjene za zaposlene u javnoj upravi, nevladinom sektoru uz mogućnost pristupa modulima široj javnost	Razvijen jedan modul i promovisan od strane mreže koordinatora/ki	Ministarstvo unutrašnjih poslova – Direktorat za zaštitu i spašavanje Uprava za ljudske resurse UNDP	I kvartal 2025	IV kvartal 2026	2025 - 1.666€ 2026 – 1.666€ Ukupno 3.333€	UNDP 100%

<p>17. Integracija Zelenih rješenja za prirodne katastrofe (NbS) u sektorsko i nacionalno planiranje</p>	<p>Izrađena Mapa puta za mainstreaming NbS u planiranje smanjenja rizika od katastrofa</p> <p>Unapređene metodologije izrade strateškog dokumenata sa smjernicama za uključenje NbS</p> <p>Doprinijeto izradi Nacionalnih strategija i akcionih planova za očuvanje bioraznorodnosti (NBSAP) i finansiranju zaštite bioraznorodnosti kako bi se identifikovale sinergije sa ciljevima NDC, NAP i DRR strategije</p>	<p>Ministarstvo unutrašnjih poslova</p>	<p>I kvartal 2025</p>	<p>IV kvartal 2026</p>	<p>2025 – 58.333€</p> <p>2026 - 58.333€</p> <p>Ukupno 116.666€</p>	<p>Globalni fond za životnu sredinu 100%</p>
---	---	---	-----------------------	------------------------	---	--

	<p>U saradnji sa Nacionalnim Savjetom za održivi razvoj organizovan multi-stakeholderski forum za promociju međusektorske saradnje na NbS</p> <p>Razvijen pilot projekte za implementaciju NbS rješenja: makar 1 predlog projekta</p>					
<p>18. Obilježavanje Međunarodnog dana smanjenja rizika od katastrofa – 13. Oktobar</p>	Održane 2 kampanje	Ministarstvo unutrašnjih poslova – Direktorat za zaštitu i spašavanje	I kvartal 2025	IV kvartal 2026	<p>2025 – 5.000€</p> <p>2026 – 5.000€</p> <p>Ukupno 10.000€</p>	Budžet Ministarstva unutrašnjih poslova 100%
<p>19. Jačanje kadrovskih kapaciteta JU Zavoda za geološka istraživanja (obuka zaposlenih, učešće na stručnim radionicama itd.)</p>	Održane obuke i stručne radionice zaposlenih za funkcionalno korišćenje GIS softvera i drugih naprednih	JU Zavod za geološka istraživanja	I kvartal 2025	IV kvartal 2026	<p>2025 – 20.000€</p> <p>2026 – 5.000€</p> <p>Ukupno 25.000</p>	Ministarstvo rudarstva, nafte i gasa - 80% EU fondovi- 20%

	geoloških vještina i tehnologija					
20. Jačanje administrativnih kapaciteta institucija kulture u upravljanju rizicima od katastrofa	<p>Održana 1 obuka za edukaciju direktora ustanova i zaposlenih u kulturi</p> <p>Održana 2 info dana/radionice za, lokalnu zajednicu, vlasnike/ce i držaoce/teljke kulturnih dobara sa najmanje 20/30 učesnika/ca po danu</p>	Ministarstvo kulture i medija	I kvartal 2025	IV kvartal 2026	<p>2025 - 2.000 €</p> <p>2026 - 2000 €</p> <p>Ukupno 4.000€</p>	<p>Budžet Ministarstva kulture i medija 70%</p> <p>Budžeti institucija i organa državne uprave koji sprovode aktivnosti 30%</p>
STRATEŠKI CILJ 2.	Jačanje upravljanja rizicima od katastrofa					
OPERATIVNI CILJ 2.3	Uzbunjivanje-poboljšanje ranog upozoravanja					
Indikator učinka	Polazna vrijednost	Prelazna vrijednost - 2028. godina		Ciljana vrijednost - 2030. godina		

Broj uspostavljenih savremenih sistema ranog upozoravanja	0		2		2	
Aktivnost koja utiče na realizaciju Operativnog cilja 2.3	Indikator rezultata	Nadležne institucije	Datum početka	Planirani datum završetka	Sredstva planirana za sprovođenje aktivnosti	Izvor finansiranja
1. Studija izrade sistema video nadzora u nacionalnim parkovima za potrebe ranog otkrivanja požara, kontrole nelegalnih aktivnosti i ostalih incidenata koji utiču na prirodno okruženje	Izrađena Studija uspostavljanja video nadzora za brzo otkrivanje požara na području nacionalnih parkova	JP Nacionalni parkovi Crne Gore	I kvartal 2025	IV kvartal 2026	2025 – 25.000€ 2026 – 25.000€ Ukupno 50.000€	Budžet JPNPCG 0 - 15 % Donatorska sredstva (IPA fondovi) 85 - 100 %
2. Uspostavljanje sistema monitoringa šumskih ekosistema	Uspostavljen operativni informacijski sistem o šumama	Ministarstvo poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede – Direktorat za šumarstvo, lovstvo i drvnu industriju; Uprava za gazdovanje šumama i lovištima	I kvartal 2025	IV kvartal 2026	2025 - 400.000€ 2026 – 308.000€ Ukupno 708.000€	EK (IPA III kroz projekat „Uspostavljanje informacionog sistema u šumarstvu) GEF (Projekat „II nacionalna inventura šuma u CG) FAO (Podrška sistemu planiranja gazdovanja šumama u CG)

						<p>Budžet CG (Realizacija Strategije razvoja šumarstva 2024- 2029 - razvoj integriranog sistema planiranja gazdovanja šuma) (EU 0,4; GEF 1,6; FAO 0,18 i Budžet 0,36)</p>
<p>3. Nabavka odgovarajuće opreme za monitoring podzemnih voda ili obnova postojeće opreme</p>	<p>Izrađen elaborat o stanju opreme na stanicama za merenje podzemnih voda sa specifikacijom radova i opreme, pripremljena tenderska dokumentacija za nabavku opreme i djelova koji nisu u funkciji</p>	<p>Zavod za hidrometeorologij u i seizmologiju</p>	<p>I kvartal 2026</p>	<p>IV kvartal 2026</p>	<p>2026 – 5.000 €</p>	<p>Budžet Zavoda za hidrometeorologiju i seizmologiju 40% IPA fondovi 60%</p>

OPERATIVNI CILJ 2.5	Sigurnost-osiguravanje snažnog sistema civilne zaštite					
Indikator učinka	Polazna vrijednost		Prelazna vrijednost - 2028. godina		Ciljana vrijednost - 2030. godina	
Broj osposobljenih pripadnika – ca na nacionalnom nivou za jači sistem zaštite i spašavanja	0		1330		3390	
Aktivnost koja utiče na realizaciju Operativnog cilja 2.5	Indikator rezultata	Nadležne institucije	Datum početka	Planirani datum završetka	Sredstva planirana za sprovođenje aktivnosti	Izvor finansiranja
1. Organizovanje osposobljavanja i usavršavanja pripadnika/ca specijalističkih i dobrovoljnih jedinica za zaštitu i spašavanje	Izvršena obuka za oko 60 osoba	Ministarstvo unutrašnjih poslova – Direktorat za zaštitu i spašavanje	I kvartal 2025	IV kvartal 2026	2025 – 50.000€ 2026 – 50.000€ Ukupno 100.000€	Budžet Ministarstva unutrašnjih poslova 100%
2. Poboljšanje tehničke opremljenosti	Izvršena nabavka opreme i sredstava za zaštitu i	Ministarstvo unutrašnjih poslova –	I kvartal 2025	IV kvartal 2026	2025 – 250.000€ 2026 – 250.000€	Budžet Ministarstva unutrašnjih poslova 100%

Direktorata za zaštitu i spašavanje (oprema i sredstva za djelovanje u slučaju zemljotresa)	spašavanje od zemljotresa	Direktorat za zaštitu i spašavanje			Ukupno 500.000€	
3. Nabavka protivpožarne opreme i materijala za protivpožarnu opremu koja može biti korišćena za potrebe 3. misije Vojske Crne Gore u cilju odgovora na ublažavanju i otklanjanju posljedica požara.	Izvršeno nabavka protivpožarne opreme i materijala za 300 pripadnika/ca Vojske	Ministarstvo odbrane – Direktorat za logistiku	I kvartal 2025	IV kvartal 2026	2025 - 100.000€ 2026. - 100.000€ Ukupno 200.000€	Budžet – Ministarstvo odbrane 100%
4. Nabavka opreme za traganje i spašavanje koja će biti korišćena za potrebe 3. misije Vojske Crne Gore u cilju osiguravanja snažnog sistema civilne zaštite.	Izvršeno nabavka opreme za traganje i spašavanje za 4 pripadnika/ce Vojske (2 tima)	Ministarstvo odbrane – Direktorat za logistiku	I kvartal 2025	IV kvartal 2026	2025. - 43.000€ 2026. - 43.000€ Ukupno 86.000€	Budžet – Ministarstvo odbrane 100%

STRATEŠKI CILJ 3.	Ulaganje u smanjenje rizika od katastrofa radi povećanja otpornosti					
OPERATIVNI CILJ 3.4	Odgovor – jačanje kapaciteta za odgovor					
Indikator učinka	Polazna vrijednost		Prelazna vrijednost - 2028. godina		Ciljana vrijednost - 2030. godina	
Broj vazduhoplova za bolji odgovor na katastrofe	5		8		8	
Aktivnost koja utiče na realizaciju Operativnog cilja 3.4	Indikator rezultata	Nadležne institucije	Datum početka	Planirani datum završetka	Sredstva planirana za sprovođenje aktivnosti	Izvor finansiranja
1. Nabavka protivpožarnog aviona dvosjeda AT 802/802A	Izvršena nabavka jednog protivpožarnog aviona- dvosjed i obuka 1 pilota i je 1 tehničara	Ministarstvo unutrašnjih poslova – Direktorat za zaštitu i spašavanje	I kvartal 2026	IV kvartal 2026	5.100.000,00 €	Budžet Ministarstva unutrašnjih poslova – 30% Donacija EU, programi ili krediti - 70%
2. Nabavka višenamjenskog helikoptera	Izvršena nabavka helikoptera, obuka 2 pilota 2 tehničara;	Ministarstvo unutrašnjih poslova – Direktorat za zaštitu i spašavanje	I kvartal 2025	IV kvartal 2026	2025 – 23,746.250 € 2026– 151.250€	Budžet Ministarstva unutrašnjih poslova – 30% Donacija EU programi ili krediti 70%
					Ukupno 23. 897.500 €	

STRATEŠKI CILJ 4.	Jačanje pripravnosti na katastrofe za efikasan odgovor i za unaprijeđenu ponovnu izgradnju (Build Back Better) prilikom oporavka, sanacije i obnove					
OPERATIVNI CILJ 4.6	Učiniti gradove otpornim					
Indikator učinka	Polazna vrijednost		Prelazna vrijednost - 2028. godina		Ciljana vrijednost - 2030. godina	
Broj strateških, planiskih i drugih akata za otpornije gradove	67		90		109	
Aktivnost koja utiče na realizaciju Operativnog cilja 4.6	Indikator rezultata	Nadležne institucije	Datum početka	Planirani datum završetka	Sredstva planirana za sprovođenje aktivnosti	Izvor finansiranja
1. Izrada akustičkih studija: Nikšić, Šavnik, Žabljak, Bijelo Polje, Kolašin, Zeta	Izrađene akustičke studije u 6 lokalnih samouprava	Organi lokalne samouprave, Služba zaštite i spašavanja	Nikšić II kvartal 2025 Šavnik I kvartal 2025 Žabljak I kvartal 2025	Nikšić IIIkvartal2026 Šavnik IV kvartal 2025 Žabljak IV kvartal 2025	Nikšić 10.000€ Šavnik 7.000€ Žabljak 7.000€	Budžet Opština 100%

			Bijelo Polje I kvartal 2026 Kolašin I kvartal 2026 Zeta I kvartal 2025	Bijelo Polje IV kvartal 2026 Kolašin IV kvartal 2026 Zeta IV kvartal 2025	Bijelo Polje 6.000 € Kolašin 7.000€ Zeta 5.000€ Ukupno 42.000€	
2. Izrada opštinskih planova zaštite i spašavanja od ekstremnih vremenskih i klimatskih događaja: Bar, Budva, Cetinje, Nikšić, Plužine	Izrađeno 5 planova zaštite i spašavanja od ekstremnih vremenskih i klimatskih događaja na lokalnom nivou	Organi lokalne samouprave, Služba zaštite i spašavanja	Bar II kvartal 2024 Budva IV kvartal 2025 Cetinje I kvartal 2026	Bar II kvartal 2025 Budva IV kvartal 2026 Cetinje IV kvartal 2026	Bar 5.000€ Budva 10.000€ Cetinje 5.000€	Budžet Opština 100%

			Nikšić III kvartal 2025	Nikšić IV kvartal 2026	Nikšić 10.000€	
			Plužine I kvartal 2026-	Plužine IV kvartal 2026	Plužine 5.000€	
					Ukupno 35.000€	
3. Izrada opštinskih planova zaštite i spašavanja od hemijskih i bioloških rizika: Bar, Budva	Izrađena 2 plana zaštite i spašavanja od hemijskih i bioloških rizika na lokalnom nivou	Organi lokalne samouprave, Služba zaštite i spašavanja	Bar II kvartal 2025	Bar II kvartal 2025	Bar 5.000€	Budžet Opština 100%
			Budva III kvartal 2025	Budva III kvartal 2026	Budva 10.000€	
					Ukupno 15.000€	

4. Izrada opštinskih planova zaštite i spašavanja od klizišta i odrona: Budva, Cetinje, Danilovgrad, Plužine, Pljevlja, Mojkovac	Izrađeno 6 planova zaštite i spašavanja od klizišta i odrona na lokalnom nivou	Organi lokalne samouprave, Služba zaštite i spašavanja	Budva IV kvartal 2025	Budva IV kvartal 2026	Budva 10.000€	Budžet Opština 100%
			Cetinje I kvartal 2026	Cetinje IV kvartal 2026	Cetinje 5.000€	
			Danilovgrad I kvartal 2026	Danilovgrad IV kvartal 2026	Danilovgrad 5.000€	Budžet Opštine i Projekti /Danilovgrad/
			Plužine I kvartal 2025	Plužine IV kvartal 2025	Plužine 5.000€	
			Pljevlja I kvartal 2026	Pljevlja IV kvartal 2026	Pljevlja 7.000€	
			Mojkovac III kvartal 2026	Mojkovac IV kvartal 2026	Mojkovac 2.666€	
					Ukupno 34.666€	

5. Izrada opštinskih planova zaštite i spašavanja od poplava: Zeta, Tivat, Gusinje i Petnjica	Izrađena 4 plana zaštite i spašavanja od poplava na lokalnom nivou	Organi lokalne samouprave, Služba zaštite i spašavanja	Zeta II kvartal 2026	Zeta IV kvartal 2026	Zeta 5.000€	Budžet Opština 100%
			Tivat II kvartal 2026	Tivat IV kvartal 2026	Tivat 2.500€	
			Gusinje I kvartal 2025	Gusinje IV kvartal 2025	Gusinje 2.000€	
			Petnjica I kvartal 2026	Petnjica IV kvartal 2026	Petnjica 4.000€	
					Ukupno 13.500€	
6. Izrada opštinskih planova zaštite i spašavanja od požara: Zeta, Ulcinj, Plav	Izrađena 3 plana zaštite i spašavanja od požara na lokalnom nivou	Organi lokalne samouprave, Služba zaštite i spašavanja	Zeta I kvartal 2026	Zeta IV kvartal 2026	Zeta 5.000€	Budžet Opština 100%
			Ulcinj IV kvartal 2025	Ulcinj III kvartal 2026	Ulcinj 15.000€	
			Plav I kvartal 2026	Plav IV kvartal 2026	Plav 5.000€	

					Ukupno 25.000€	
7. Izrada opštinskih planova zaštite i spašavanja od tehničko-tehnoloških nesreća: Bar, Budva, Danilovgrad	Izrađeno 3 plana zaštite i spašavanja od tehničko-tehnoloških nesreća na lokalnom nivou	Organi lokalne samouprave, Služba zaštite i spašavanja	Bar II kvartal 2024	Bar II kvartal 2025	Bar 5.000€	Budžet Opština 100%
			Budva I kvartal 2025	Budva I kvartal 2026	Budva 10.000€	
			Danilovgrad I kvartal 2025	Danilovgrad IV kvartal 2025	Danilovgrad 2.000€	Budžet Opštine Danilovgrad
					Ukupno 17.000€	
8. Izrada opštinskih planova zaštite i spašavanja od zemljotresa: Zeta, Nikšić, Šavnik	Izrađena 3 Plana zaštite i spašavanja od zemljotresa na lokalnom nivou	Organi lokalne samouprave, Služba zaštite i spašavanja	Zeta I kvartal 2026	Zeta IV kvartal 2026	Zeta 5.000€	Budžet Opština 100 %
			Nikšić III kvartal 2025	Nikšić IV kvartal 2026	Nikšić 10.000€	
			Šavnik I kvartal 2025	Šavnik IV kvartal 2025	Šavnik 5.000€	
					Ukupno 20.000€	

9. Izrada lokalnih Procjena rizika od katastrofa : Tivat, Kotor, Nikšić, Pljevlja, Bijelo Polje, Andrijevica, Gusinje, Petnjica, Plav, Rožaje, Berane, Kolašin, Zeta, Podgorica	Izrađeno 14 Procjene rizika od katastrofa na lokalnom nivou	Organi lokalne samouprave, Služba zaštite i spašavanja	Tivat II kvartal 2026	Tivat IV kvartal 2026	Tivat 2.500€	Budžet Opština 100 %
			Kotor I kvartal 2025	Kotor IV kvartal 2025	Kotor 5.000€	
			Nikšić III kvartal 2026	Nikšić IV kvartal 2026	Nikšić 5.000€	
			Pljevlja II kvartal 2025	Pljevlja IV kvartal 2025	Pljevlja 4.000€	
			Bijelo Polje I kvartal 2026	Bijelo Polje IV kvartal 2026	Bijelo Polje 2.500€	
			Andrijevica I kvartal 2025	Andrijevica IV kvartal 2025	Andrijevica 7.000€	
			Gusinje I kvartal 2025	Gusinje I kvartal 2026	Gusinje 7.000€	
			Petnjica I kvartal 2026	Petnjica IV kvartal 2026	Petnjica 10.000€	

			Plav I kvartal 2025	Plav IV kvartal 2025	Plav 10.000€	
			Rožaje I kvartal 2025	Rožaje IV kvartal 2025	Rožaje 10.000€	
			Kolašin I kvartal 2025	Kolašin IV kvartal 2025	Kolašin 5.000€	
			Berane I kvartal 2026	Berane IV kvartal 2026	Berane 6.000€	
			Zeta I kvartal 2026	Zeta IV kvartal 2026	Zeta 5.000€	
			Podgorica I kvartal 2026	Podgorica IV kvartal 2026	Podgorica 10.000€	
					Ukupno 89.000€	
10. Izrada lokalnih Strategija za smanjenje rizika od	Izrađeno 14 Strategija na lokalnom nivou	Organi lokalne samouprave,	Ulcinj I kvartal 2026	Ulcinj IV kvartal 2026	Ulcinj 20.000€	Budžet Opština 100%

katastrofa: Ulcinj, Tivat, Kotor, Nikšić, Bijelo Polje, Andrijevica, Gusinje, Plav, Rožaje, Kolašin, Mojkovac, Berane , Zeta, Podgorica	Služba zaštite i spašavanja	Tivat II kvartal 2025	Tivat II kvartal 2026	Tivat 5.000€
		Kotor I kvartal 2026	Kotor IV kvartal 2026	Kotor 4.000€
		Nikšić čeka se usvajanje i kvartal 2026	Nikšić čeka se usvajanje i kvartal 2026	Nikšić /
		Bijelo Polje II kvartal 2024	Bijelo Polje IV kvartal 2025	Bijelo Polje 3.000€
		Andrijevica II kvartal 2026	Andrijevica IV kvartal 2026	Andrijevica 9.000€
		Gusinje I kvartal 2025	Gusinje I kvartal 2026	Gusinje 5.000€
		Plav I kvartal 2026	Plav IV kvartal 2026	Plav 9.000€
		Rožaje	Rožaje	Rožaje

			I kvartal 2026	IV kvartal 2026	9.000€	
			Kolašin I kvartal 2026	Kolašin IV kvartal 2026	Kolašin 5.000€	
			Mojkovac I kvartal 2025	Mojkovac IV kvartal 2025	Mojkovac 15.000€	
			Berane I kvartal 2025	Berane IV kvartal 2025	Berane 7.000€	
			Zeta I kvartal 2025	Zeta IV kvartal 2025	Zeta 5.000€	
			Podgorica I kvartal 2025	Podgorica IV kvartal 2025	Podgorica 10.000€	
					Ukupno 106.000€	
11. Izvođenje radova po Glavnom projektu rekonstrukcije	Sprovedena rekonstrukcija dijela nasipa Štodra - Sukobin	Ministarstvo poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede	I kvartal 2025	IV kvartal 2026	2025. – 500.000€ 2026. – 2.000.000€	EU IPA III sredstva 100%

sistema nasipa na rijeci Bojani	Sprovedena rekonstrukcija nasipa: Sveti Nikola – Reč (6,337 m), Sutjel – Sveti Đorđe (1,455 m),				Ukupno 2.500.000 €	
12. Izvođenje radova po Glavnom projektu regulacije rijeke Lim u Bijelom Polju i Beranama	Izvedeni radovi po projektu regulacije rijeke Lim u Bijelom Polju i Beranama	Ministarstvo poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede - Direktorat za vodoprivredu	I kvartal 2025	IV kvartal 2026	2025. – 4.300.000€ 2026. – 4.300.000€ Ukupno 8.600.000€	Regionalni Program integrisanog razvoja koridora rijeke Save i Drine (SDIP) – Inicijativa Svetske banke u oblasti upravljanja vodama 100%
13. Izgradnja smještajnih kapaciteta Službi zaštite i spašavanja: Tivat, Pljevlja i Kolašin	Izrađene 3 adekvatna smještajna kapaciteta- Vatrogasna doma	Organi lokalne samouprave, Služba zaštite i spašavanja	Tivat I kvartal 2025 Pljevlja I kvartal 2025 Kolašin I kvartal 2025	Tivat IVkvartal 2026 Pljevlja IV kvartal 2026 Kolašin IV kvartal 2026	Tivat 433.332€ Pljevlja 2.000.000€ Kolašin 2.307.000€	Budžet Opštine - Tivat Projekti – Pljevlja Budžet 697.000€ i Projekti 1.610.000€ - Kolašin

					Ukupno 4.740.332€	
14. Jačanje tehničkih kapaciteta Službi zaštite i spašavanja: Danilovgrad, Pljevlja, Mojkovac, Kolašin	2025/26 – 4 opštine	Organi lokalne samouprave, Služba zaštite i spašavanja				
	Danilovgrad Nabavka lične zaštitne opreme		Danilovgrad I kvartal 2025	Danilovgrad IV kvartal 2026	Danilovgrad 12.000€	Projekti (Danilovgrad, Kolašin)
	Danilovgrad Nabavka vatrogasnog vozila - cistijerne		Danilovgrad I kvartal 2026	Danilovgrad IV kvartal 2026	Danilovgrad 50.000€	
	Pljevlja Nabavka lične i kolektivne zaštitne opreme		Pljevlja I kvartal 2025	Pljevlja IV kvartal 2026	Pljevlja 66.666€	Projekti (Pljevlja)
	Mojkovac Nabavka opreme		Mojkovac I kvartal 2025	Mojkovac IV kvartal 2026	Mojkovac 5.000€	Budžet Opštine (Mojkovac)

	Kolašin Nabavka opreme za punjenje i servisiranje vatrogasnih aparata		Kolašin I kvartal 2025	Kolašin IV kvartal 2025	Kolašin 20.000€	Budžet Opštine
	Nabavka specijalnog vatrogasnog vozila- hidraulične spasilačke korpe		Kolašin I kvartal 2026	Kolašin IV kvartal 2026	Kolašin 250.000€	Budžet Opštine 70.000€ Projekti 180.000€
					Ukupno 403.666€	

15. Uspostavljanje sistema obavještavanja i uzbunjivanja- Nabavka opreme i postavljanje opreme: Herceg Novi, Bar, Tivat, Nikšić, Šavnik, Žabljak	Uspostavljanje sistema obavještavanja i uzbunjivanja u 6 lokalnih samouprava	Organi lokalne samouprave, Služba zaštite i spašavanja	Herceg Novi I kvartal 2025	Herceg Novi IV kvartal 2026	Herceg Novi 6.666€	Budžet Opština
			Bar I kvartal 2025	Bar IV kvartal 2026	Bar 3.333€	
			Tivat II kvartal 2025	Tivat IV kvartal 2026	Tivat 15.000€	Budžet Opština (Tivat)
			Nikšić II kvartal 2026	Nikšić IV kvartal 2026	Nikšić 20.000€	
			Šavnik I kvartal 2026	Šavnik IV kvartal 2026	Šavnik 15.000€	
			Žabljak II kvartal 2026	Žabljak IV kvartal 2026	Žabljak 15.000€	
						Ukupno 74.999€

16. Uspostavljanje sistema obavještavanja i uzbunjivanja (izrada akustičkih studija, nabavka opreme i postavljanje): Ulcinj, Budva, Cetinje, Podgorica	Uspostavljeni sistemi obavještavanja i uzbunjivanja u 4 lokalne samouprave	Organi lokalne samouprave, Služba zaštite i spašavanja	Ulcinj III kvartal 2025	Ulcinj II kvartal 2026	Ulcinj 15.000€	Budžet Opština
			Budva I kvartal 2025	Budva IV kvartal 2026	Budva 3.333 €	
			Cetinje I kvartal 2025	Cetinje IV kvartal 2025	Cetinje 20.000€	
			Podgorica I kvartal 2025	Podgorica IV kvartal 2026	Podgorica 30.000€	
					Ukupno 68.333€	